

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-ben

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1994.
május

CXXIX. évfolyam

A tartalomból

*Végre megszületett az
erdőbirtokossági törvény*
129. oldal

*Politikai pártok elgondolása
az erdőgazdálkodásról*
133. oldal

*Mert erdőgazda és spekuláns
között nagy a különbség*
144. oldal

Veszélyeztetett sáfrány állományok
157. oldal

Erdők a Jöreménység fokán
158. oldal

Dr. Fehér Dánielre emlékezve...
160. oldal

Sikerült...
162. oldal

Erdészeti Lapok
Az Országos Erdészeti Egyesület
folyóirata
CXXIX. évfolyam 5. szám
(1994. május)
HU ISSN 1215-0398

Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. Tagjai: Agócs József, Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Bolla Sándor, dr. Bondor Antal, Bús Mária, Gencsi Zoltán, dr. Göbölös Antal, Gyöngyössi Péter, dr. Kárpáti László, Kertész József, Kovács Gábor, ifj. Páll Miklós, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Rakk Tamás, Sántha Antal, dr. Sonnevend Imre, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Wisnovszky Károly.

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Szerkesztőség: 1027 Budapest,
 Fő u. 68.
Telefon: 2016-293

Felelős kiadó: Dr. Lelkes Lajos
Kiadóhivatal: 1163 Budapest,
 Koronafüti u. 44.
Telefon: 183-6575

Nyomdai munkák: Pécsi Állami Parkerdőgazdaság nyomdaieme. Budakeszi. Felelős vezető: Borsi Rudolfiné.
A kézirat lezárva: 1994. május 5.

Terjeszti: a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a hírlapkézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben és a Hírtapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELIR). Budapest, XIII. Lehel u. 10/a. – 1900 – közvetlenül vagy postautóvalnyon, valamint átutalással, a HELIR 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra.
 Külföldön terjeszti a Kultura Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, 1389 Budapest, Pf.: 149.

СОДЕРЖАНИЕ

М.К.-не Сенкович: Географические культуры в Попронских горах	145
Л. Сендрей: Натуралистическое лесное хозяйство или энергетические леса	151
И.Д.Төрөк: Схрана природы и пойменные леса	154

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Az erdőbirtokossági társulatokról szóló törvényjavaslat az Országgyűlés előtt	129
<i>Dr. Páll Miklós:</i> Az erdőkről	131
INTERFORST '94	132
Politikai pártok elgondolása erdőgazdálkodásunkról	133
<i>Dr. Göbölös Antal:</i> Erdőkárpótlás a Kecskeméti Erdőfeltügyelőség 1993. évi mérlegbeszámolójában	142
Sajtóanyag (ÁV Rt. Erdőgazdasági Portfolió tájékoztató)	143
<i>Pápai Gábor:</i> Az Őrség panasza	144

ERDÉSZETI KUTATÁS

<i>Kondorné Szenkovits Mariann:</i> Az ágfalvi ((Soproni-hegység) fafaj-összehasonlító kísérlet eredményei	145
<i>Apatóczy István:</i> Rezerváció erdőrezervátum ügyben (Karcolat)	148

VADGAZDÁLKODÁS - VADÁSZAT

<i>Gera Pál:</i> Gondolatok a vadászterületek minimális nagyságáról	149
---	-----

A HÓNAP KÉRDÉSE

<i>Tesch Tamás:</i> Gyorstalpaló erdészszakember-képzés?	150
--	-----

TERMÉSZETVÉDELEM

<i>Dr. Szendrői László:</i> Természetszerű erdőgazdálkodás vagy energia-erdő?	151
<i>Török Imre György:</i> A hullámtéri erdőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolata vízgazdálkodási nézőpontból (I. rész)	154
<i>Dr. Bartha Dénes:</i> Alig ismert fafajaink IV.	156
<i>Beliczay István:</i> Veszélyeztetett szárnnyállományok	157

ERDŐKERÜLŐBEN

<i>Dr. Mátyás Csaba:</i> Erdők a Jöreménység fokán	158
<i>Dr. Gencsi László:</i> Fehér Dánielre emlékezve	160
<i>Gadó György:</i> Sikerült!	162
KÖNYVISMERTETŐ	164
EGYESÜLETI HÍREK	B4

INHALT

<i>Frau Kondor Szenkovics, M.:</i> Baumarten vergleichs Versuche im Gebirge von Sopron	145
<i>Dr. Szendrői, L.:</i> Naturähnliche Waldwirtschaft, oder Holzplantagen?	151
<i>Török, I. Gy.:</i> Wälder im Wellengebiet, und der Naturschutz	154

CONTENTS

<i>K.-né Szenkovics, M.:</i> Comparative trials of some forest species in Sopron mountains	145
<i>Szendrői, L.:</i> Natural silviculture or forestry for energy?	151
<i>Török, I. D.:</i> Nature conservation and the floodplain forests	154

Az Országgyűlés 1994. április 6-án kivételes és sürgős eljárásban megtárgyalta és elfogadta „Az erdőbirtokossági társulatokról” szóló törvényjavaslatot 216 igen szavazattal, tartózkodás és ellenszavazat nélkül.

DR. SZABÓ JÁNOS földművelésügyi miniszter:

Mélyen tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Országgyűlés!

Égy hosszú jogalkotási folyamat újabb és igen fontos állomásához érkezünk el akkor, amikor az Országgyűlés szavaz az erdőbirtokossági társulatokról szóló törvényjavaslatról. A nagy tulajdonrendezési törvénykezési folyamatban ugyanis fokozatosan előtérbe kerül a szakmai jövőképet, az ágazat működtetési feltételeit meghatározó törvénykezés.

Az erdőbirtokossági társulatokról szóló törvény az utóbbi kategóriába sorolható és szorosan illeszkedik az új erdészeti szakmai szabályozási koncepcióba. A törvényjavaslat azt állítja, hogy nem az erdőtervény részeként szabályozza az erdőbirtokossági társulatot, szakít a korábbi törvénykezési elvvel. A korábbi törvényekben ugyanis az erdőbirtokossági társulatokról szóló rész általában az erdőtervény önálló fejezetét képezte. Természetesen ennek is megvolt a logikája. A korábbi erdőtervények ugyanis arra épültek fel, hogy a Kiserdő-tulajdonosok számára a hatóságok társulási és szervezeti formakényszerrel írtak elő. Az erdő a társulat tulajdonába került, a tulajdonost pedig a társulati erdőhasználati illetőség illette meg.

Az Önök előtt lévő tervezet a szervezeti formaválasztás tekintetében a döntést kizárólag az erdő tulajdonosainak elhatározására bízta. Reményeink szerint az erdőtulajdonosok azért választják majd az erdőbirtokossági társulati formát, mert ez a legjobb, szemben a szövetségi vagy egyesületi, esetleg gazdasági társasági formával.

Mivel tehát erdőgazdálkodási tevékenységre többféle szervezeti forma létrehozható, ezért nem a szakmai törvény, az erdőtervény részeként szabályozzuk az új szervezeti formát, az erdőbirtokossági társulatot. A szabályozás rendszerét úgy alakítottuk ki, hogy a társulat a jelenleg hatályos erdőtervény alapján is működhesen. Így tehát nincs joghézag az erdőgazdálkodási tevékenység szabályozásában.

A helyenként tapasztalható, falopásnak minősülő fakitermelés ugyanis nem az erdészeti hatósági jogkörök hiányából fakad.

Tisztelt Országgyűlés!

A napjainkban zajló tulajdonrendezési folyamat részeként várhatóan 250 000, usque 300 000 új erdőtulajdonos lesz. Szakmai szempontból többségében kizártnak tartjuk, hogy valamennyi külön-külön önálló és főként gazdaságos erdőgazdálkodási tevékenységet legyen képes végezni. Az erdőbirtokossági társula-

tokról szóló törvényjavaslat direkt módon nem érinti az erdő tulajdoni viszonyait, nem veszi azt el a jelenlegi tulajdonosoktól és nem rendeli társulati tulajdonba. Azaz nem kolhozosít, mint ahogy az időnként hallható volt.

A javaslat tág teret ad arra, hogy a tulajdonosok szabadon dönthessenek arról, mely erdőgazdálkodási tevékenységet kívánunk a társulatot keresztül, melyet pedig önállóan végezni. A törvényi kötelezés kizárólag csak ott jelentkezik, ahol az erdő, mint nemzeti kincs, alapvető érdekei ezt megkívánják. Ilyen például, hogy a társulati erdőben nem tulajdonosokként külön-külön, hanem csak együttes ütemterv készíthető.

Az előzőekben említett alapvető koncepcionális elképzelés hosszas egyeztetés és heves szakmai viták során alakult ki. A törvényjavaslat a szakmai viták eredményeként szerintem már a mai közgondolkodásnak is megfelel. Nevezetesen a tulajdonost tényleges döntési helyzetbe hozza, s nem teszi lehetővé, hogy az állam, a hatóság ráerőltesse az akaratát a tulajdonosra. Tartósabb viszonyok alakulhatnak így ki, ha a polgárok közös döntéseiket a közös érdekeik felismeréséből hozzák meg. Úgy érzem, ez a szemléletmód nem gyengíti, hanem éppen erősíti az állam, a hatóság társadalmi elfogadottságát.

A koncepció gyakorlati megvalósítása pedig mindenképpen szükségessé teszi az erdészeti szakhatósági rendszer személyes és működési feltételeinek mielőbbi javítását, amit egyébként az erdőgazdálkodási tevékenységet folytatók számára gyors növekedése is indokol.

És ha már itt tartok, engedjék meg, hogy ezúton mondjak köszönetet az erdészettársadalom azon szakértőinek, akik segítettek az erdőbirtokossági társulatokról szóló törvényjavaslat kidolgozása során az előzőekben említett új szemléletmód aprópréznre váltásában, valamint annak szakmai elfogadtatásában. A hagyományt véleményem szerint úgy is meg lehet őrizni, hogy legnemesebb értékeit folyamatosan átmenjük a kor követelményeire igazodó szabályozásba.

Tisztelt Országgyűlés!

Ezek után röviden néhány gondolatot a beérkezett módosító indítványokról, amelyek viszonylag kis száma a törvényjavaslat társadalmi elfogadottságaként is értékelhető. Hőrsik Richárd képviselő úr javaslatai közül kiemelném azt a koncepcionális elemet, amely arra irányul, miszerint az erdőbirtokossági, illetve ahhoz szorosan kapcsolódó tevékenységet végezhesen. Az erdőgazdálkodási társulat alapvetően csak erdőgazdálkodási tevékenység jövedelmezőségének biztosít-

tása időnként szükségessé teheti a kiegészítő tevékenység folytatását. Az erdőgazdálkodási szakmai indokok azonban a korlátozások előírását feltétlenül szükségessé teszik. E javaslat alapvető, koncepcionális elemét elfogadva, azon a mezőgazdasági bizottság csak kisebb szövegpontosítást hajtott végre.

A mezőgazdasági bizottság szövegpontosításával ugyancsak elfogadtuk Hőrsik Richárd képviselő úr azon javaslatát, amely a kistulajdonosok társulati erdőgazdálkodási tevékenységére vonatkozott.

Az eredeti javaslatához képest az eltérés csak annyi, hogy sem a mezőgazdasági bizottság, sem a Kormány nem tartotta szükségesnek a társulási kötelezettséget előíró hatósági határozat meghozatalát. E kérdést a szabályozás más eszközökkel is meg tudja valósítani.

Dr. Varga János képviselő úr szövegpontosító javaslatának nagy részét szintén el tudjuk fogadni. Itt szeretném megjegyezni: végre egy törvény, amikor a jogalkotó pontosít, precizíroz, nem pedig nagy, koncepcionális kérdésekben feszülnek egymásnak az elképzelések.

Végezetül röviden engedjék meg, hogy néhány szót ejtsék a mezőgazdasági bizottság tevékenységéről, a bizottság és a tárca együttműködéséről. Az agrárkormányzat számára mindig is kiemelt fontosságú volt az az alkotó együttműködés, amely a mezőgazdasági bizottság megalakulása óta kialakult. Ennek az együttműködésnek a gyümölcseként értékelhető számos agrárszakmai törvény, mint például az agráripciai rendtartásról, a földművelésügyi alapokról, az ingatlan-nyilvántartásról és az állattenyésztésről szóló törvények. Az utóbbi két törvényt az Országgyűlés 98, illetve 100%-os szavazataránnyal fogadta el. Most, hogy lassan az országgyűlési törvénykezési ciklus végén járunk, kérem, engedjék meg, hogy ezúton mondjak köszönetet a mezőgazdasági bizottságnak az agrárkormányzat részére eddig nyújtott hathatós támogatásért.

Ami pedig az erdőbirtokossági társulatokról szóló törvényt illeti, a Kormány a mezőgazdasági bizottság által benyújtott, illetve támogatott mindegyik képviselői módosító indítványt egyetértéssel, így akárcsak az állattenyésztési törvény esetében, ismételtelen az a helyzet áll elő, hogy a törvényjavaslat szavazása során a Kormány az együttes jelentésben szereplő valamennyi indítványt elfogadja.

Jó szívvel ajánlom tehát a tisztelt képviselőtársaim figyelmébe az erdőbirtokossági társulatokról szóló törvényjavaslatot. Kérem, hogy azt fogadják el.

Köszönöm figyelmüket.

AZ ERDŐKRŐL

A Zalaegerszegi Erdőfelügyelőség beszámolója a megye 1993. évi erdőgazdálkodásáról

Területi adatok, szervezetek

A Zalaegerszegi Erdőfelügyelőség illetékességi közigazgatási területe 381 494 ha, melyből 109 622 ha, 28,7% az erdőgazdálkodás alá vont terület. A felügyelt gazdálkodók száma 88, melyek közül a Zalaerdő Rt. (59 454 ha, 54%), a négy állami gazdaság (4451 ha, 4%) és a termelőszövetkezetek (452 999 ha, 39%) erdészeti tevékenysége volt a meghatározó. A három gazdálkodói csoport mindegyike valamilyen formában átalakult, szervezeti változáson ment át.

A Zalaerdő Rt. 1993. január 1-től működik – az erdőgazdálkodás szempontjából talán nem a legszerencsésebb – részvénytársasági formában. Területe nem változott. Kárpótlásra 1683 ha-t jelöltek ki 7704 aK értékben, de licitálásra nem került sor. Tevékenysége kiegyensúlyozott. A kezelésében lévő erdők tulajdonjogával az ÁV Rt. rendelkezik.

Az állami gazdaságok közül a Zalaegerszegi ÁG. Kft.-vé, Bak, Zala-szentgrót és a Nagykanizsai ÁG.-ok pedig Rt.-vé alakultak át. A gazdasági átalakulás és a pénzügyi nehézségek miatt a Nagykanizsai ÁG. és a Zala-szentgróti ÁG. 1993-ban nem gazdálkodott erdőiben (2040 ha, 46%). Várhatóan valamennyi állami gazdasági erdő kárpótlási licitálásra kerül.

A szövetkezeti erdők 48%-án, 20 600 ha-on szünetelt mindenfajta erdőgazdálkodási tevékenység. A még működő gazdálkodók munkáját is nehezítették az átalakulással, a tulajdonváltással felmerült problémák. A gazdálkodás színvonalára 1990 óta folyamatosan és egyre aggasztóbb mértékben romlik! Kárpótlásra 1993. december 31-ig 8489 ha került magántulajdonba. *A lényegesen nagyobb hányadot jelentő részarány-tulajdoni földalapot nevesítése csak néhány helyen kezdődött meg.* Magánerdő-gazdálkodás 1993-ban emiatt még nem volt.

Fakitermelések

A fakitermelések az üzemtervekben rögzített éves kitermelési lehetőségek mértékéig, az erdőfelügyelőség előzetes engedélyével és helyszíni ellenőrzése mellett történtek.

Az összes fakitermelés adatai a lehetőségekhez képest:

nyok értékének csökkenéséhez vezet. A nevelővágások elmaradása egyértel-

Gazdálkodó	Termelési lehetőség	Teljesítés	%
	bruttó m ³	bruttó m ³	
Zalaerdő Rt.	414 322	404 115	98
ÁG.-ok	20 603	9 753	47
Szövetkezetek	267 514	101 693	38
Egyéb	3 207	1 687	53
Összesen	705 646	517 248	73

Látható, hogy túlhazsnálatról nem beszélhetünk, hiszen a fakitermelések mindenhol alatta maradtak a lehetőségeknek.

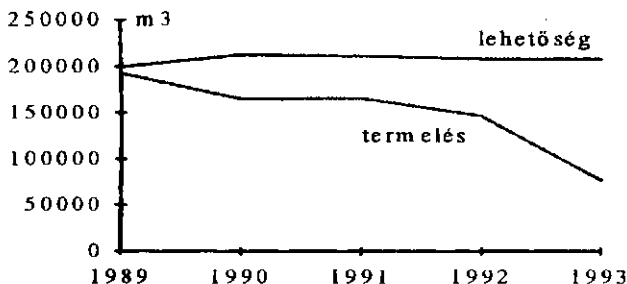
Az összes fakitermelésen belül az úgynevezett véghasználatok (tarvágás és felújító vágás) ugyanezt a tendenciát mutatják. Az értékesebb tölgy, bükk, fenyő fajok termelése szintén elmaradt a lehetőségektől.

Vizsgáljuk meg külön is a szövetkezeti szektor véghasználati termelését az elmúlt öt évben. Azért fontos ennek ismerete, mert ezek az erdők magántulajdonba kerülnek és a leendő tulajdonosok részéről gyakran hangzik el a „rablogazdálkodás” vádja. A következő ábrán jól látható, hogy az elmúlt öt évben a véghasználati kitermelések jelentősen elmaradtak a lehetőségektől.

műen káros. Az erdőfelügyelőség általában annyi fakitermelést engedélyez az átmeneti helyzetben, aminek jövedelme fedezi a fiatalosok ápolási munkáit.

Erdőművelés

Az erdőfelügyelőség minden egyes erdőállítási területet helyszínel és az otani állapotokat jegyzőkönyvben rögzíti. Eszerint 1993-ban a fakitermelések után 862 ha-on keletkezett erdőfelújítási kötelezettség. Ezzel szemben 1255 ha erdőállítást történt meg első kivételként és 484 ha pótlást végeztek a korábbi erdőállítésekben. Az 1255 ha első kivétel belülről 738 ha az akác-sarjaztatás, ami igen magas érték. Ennek oka, hogy a szövetkezetek, az erdőfelügyelőségtől is üsztönözve, az akáco-

A zalai erdők, és főként a leendő magánerdők, tehát jelentős tartalékokkal rendelkeznek. A kárpótlásra jogerősen kijelölt területeken fakitermelést nem engedélyeztünk. Ugyanakkor az üzemterv szerint előírt véghasználatok elmaradása csak rövid távon elfogadható, hosszú távon az állomá-

sok tarvágását végczték el inkább, mert ezek felújítása sarjaztatással viszonylag könnyen végrehajtható. December 31-én az üres terület 1082 ha volt. Befejezett erdőállítésként 1130 ha-t vettünk át. 31 ha után kellett bírságot kivetni, mert a területet még a harmadik évben sem ültették be, 260 ha-on

pedig az erdősfést az előírt határidőig nem tudták befejezettként átadni.

A felsorolt számok alapján megállapítható, hogy az erdőfelújítási tevékenység megyei szinten még megfelelő, de különösen a volt szövetkezeti erdőkben aggasztó tapasztalatok vannak. Mind a 31 ha három éve üres terület itt található, de itt fordul elő a legtöbb elhanyagolt, leromlott állapotú erdősfés is. A tulajdonváltás elhúzóda miatt jelentős területen nem gondozzák a jövő erdeit, ami számos esetben már visszafordíthatatlan állapotokat jelent.

Erdőtelepítés

Új erdők telepítése 28 ha-on történt. Ez elenyészően kevés ahhoz képest, hogy a megye adottságai ehhez kiválóak. Befejezettként 31 ha-t adtak át. Sajnos az alkalmas területek tulajdonviszonyainak rendezetlensége akadályozta a munkát. Az erdőtelepítésekhez nyújtott állami támogatás mértéke nem igazán ösztönöz.

Az erdők egészségi állapota

Az erdők egészségi állapota 1993-ban romlott. Különösen a több éve tartó aszályos időjárás érezteti hatását, s ezzel összefüggésben másodlagos károsítók is felléptek. A fiatal erdősfészekben, melyekben a károkat részletesen is kimutatjuk, a három gazdálkodói csoportban 343 ha pusztult el aszály miatt, mintegy 30 millió Ft értékben. A többi kárt is figyelembe véve (gomba, rovar, gazdálkodási hiba stb.) összességében 58 millió Ft kár keletkezett, 10,7 millió Ft annak a kárnak az értéke, ami a volt szövetkezeti erdősfészekben gazdálkodói hibaként, az ápolások elmaradásából ered. Az erdősfészekben keletkezett károkból csak az aszálykárt tudtuk részletesen jóváírni. Tűz mintegy 25 ha-on pusztított.

A már idősebb állományokban is jelentős károkat észleltünk, melyek kö-

zül a legfontosabbat emeljük ki. A lucfenyő-állományokban, az aszálynak is köszönhetően, erős szükárosítás lépett fel. Az állami erdőkben a felszámolást hatósági úton elrendeltük, de a nem állami erdőkben a tulajdoni viszonyok rendezetlensége miatt erre nem volt lehetőség.

A tölgypusztulás, valószínűleg szintén az aszályval összefüggésben, továbbra is jelen van erdeinkben. Az így elpusztult faanyag megmentésében résztvevőknek a rendelkezésre álló állami támogatást biztosítottuk.

A szelídgesztenye járványszerű pusztulása, melyet egy gombafaj okoz, tovább fokozódott. Ha a járvány ebben az ütemben terjed, hamarosan teljesen eltűnik erdeinkből e nemes fafaj. Sajnos a megoldás lehetőségeinek megkeresésére tett eddigi erőfeszítéseink kudarcot vallottak.

Az 1993 év végén a hirtelen lebulított hó jelentős hőtörést okozott. A károsult faanyagot előzetesen 20 000 m³-re becsüljük.

A vadkár értéke nagyjából az előző év szintjén maradt. Megítélésünk szerint a vadállomány szaporodása – egyes körzetek kivételével – megállt, de csökkentése továbbra is kívánatos. Az eddigiéknél tudatosabb vadgazdálkodással, az erdőgazdálkodók és a vadgazdálkodók jobb együttműködésével, a vadkár-kérdés Zalaiban kezelhető.

Megszaporodott a falopás, engedély nélküli fakitermelés is.

Az Országos Erdészeti Alap

Az Országos Erdészeti Alapba minden idősebb erdőben történt fakitermelés után törvényben előírt befizetés kötelezettség keletkezik. Ugyanakkor a befizetésekből kell az erdősfészek költségeit fedezni. A befizetések mértékénél a különbözőzeti földjáradék elve érvényesül, tehát Zala a jobb adottságainál fogva többet fizet, de a támogatás országosan egységes és elmarad a

**Külföldi gyakorlattal
vállalom erdőszeti és
vadászati témájú
szakszövegek, kiadványok,
cikkék fordítását angolról
magyarra vagy magyarról
angolra, rövid határidővel.**

**Békési László
okl. erdőmérnök**

**9023 Győr,
Szabolcska M. u. 49.**

**Telefon:
(96) 313-476 (napközben),
(96) 329-822**

valós költségektől. Ez feszültségeket okoz a megye gazdálkodóinál, ezért a törvény módosítását javasoltuk.

Zala megye 1993. évi erdőgazdálkodásának legfontosabb jellemzőit megismerve és a tanulságokat lesumrve fontossági sorrendben a következő teendőket kell megfontalmaznunk.

1. A tulajdonváltás folyamatát fel kell gyorsítani, mielőbb be kell fejezni.

2. Feltétlenül szükség van az új tulajdonviszonyoknak megfelelő, korszerű törvényekre (erdőtörvény, vadászati törvény, erdőbirtokossági törvény).

3. Az Országos Erdészeti Alappal kapcsolatos jogszabályokon változtatni kell.

4. Az erdőfelügyelet hatékony működésének feltételeit az új helyzetnek megfelelően kell biztosítani.

Végezetül a költött idézem: „Az erdő fái / királyi / közönnyel tűrik sorsukat.”

Hogy ez a sors milyen lesz, rajtunk múlik, bennünk jellemel. Ehhez mindannyiunk összefogására és segítő támogatására van szükség.

Dr. Páll Miklós

Bécs első nagyzemű aprítéküzemelésű hőerőművét maga a mezőgazdasági miniszter mutatta be a közönségnek az elmúlt év novemberében. Az állami kertészet számos üvegházát és valamennyi igazgatási épületét mesterséges hóval ellátó mű 4,7 millió ATS-be került, ami a kertészet üzemében keletkező biomassza (nyesedék stb.) deponálásával kapcsolatos évi 350 ezer ATS-nyi költséget is figyelembe véve, 3,5 év alatt amortizálódik a korábban felhasznált olajjal szemben. Továbbra is szorgalmazni kívánják hasonlók létesítését: 1994-re 115 millió ATS-t irányoztak elő e célra és a mezőgazdasági beruházási hitelek további 180 millió ATS keretet nyújtanak.

(ŐFZ 1993. 12. Ref.: Jérôme R.)

AZ INTERFORST '94 ERDÉSZETI SZAKKIÁLLÍTÁST MÜNCHEN- BEN JÚLIUS 5-10. KÖZÖTT RENDEZIK MEG.

A kézi és gépi erdei munka németországi kuratóriumának (KWF) irányítása mellett kívánja bemutatni a gépeknek gazdaságos és ökológiailag értelmes, egyben a dolgozó ember szempontjait is figyelembe vevő alkalmazási lehetőségeit. Különös hangsúlyt tervez tenni a természeteshez közeli erdőművelésre, a munkabiztonságra és munkávédelemre, a gépi adatfeldolgozásra és nemcsak a német, de egész Európának gépi kínálatára.

A bemutatókat európai szaktekintélyek részvételével tartandó előadás-sorozat kíséri. Július 5-én az erdősfítés kerül napirendre. Jelentőségét mi sem bizonyítja jobban, mint az a körülmény, hogy a közös agrárpiac egyedül Németországot mezőgazdasági területei 5-7%-ának beerdősítésére kötelezi. Másnap a társadalomnak egyre fokozódó természetvédelmi igényei és a gazdaságos erdőhasználatban nélkülözhetetlen gépek közötti ellentmondásokat kívánja a sorozat feloldani. A harmadik nap témáját az a felismerés határozza meg, mely szerint nem eléggé tudatosan a társadalomban az erdőgazdálkodásnak és a fafelhasználásnak az anyagkörforgalomban játszott létfontosságú szerepe. A teremben előadottakat július 8-án tartandó tanulmányút kívánja még szemléletesebbé tenni.

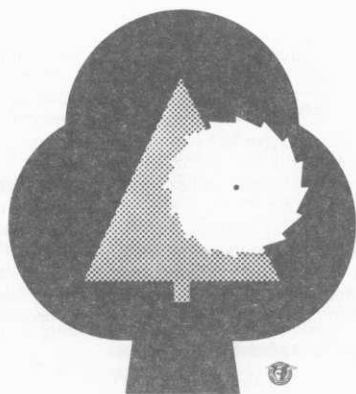
A SZAKVÁSÁRRAL KAPCSOLATOS FELVILÁGOSÍTÁST AD: MESSE MÜNCHEN GmbH, Congress Center, Messegelende, D-80325 München. Telefon: +49-89-5107-495. Fax: +49-89-5107-180.

„Zöld jelentés”-ben tárta fel helyzetét Szlovákia erdőszete a parlament előtt. Eszerint az ország 40%-nyi erdejéből 72% a gazdasági, 14% a védelmi és ugyanennyi a különleges rendeltetésű. A fenyvesek 43%-ot, a lombosok 57%-ot tesznek ki. Az élőfakészlet 358 millió m³, az évi fakitermelés 5 millió m³-nyi. Az erdőgazdaság fő bevételi forrása a fa, 5-10%-nyi az egyéb. A korábban kötött faárak felszabadítása nagymértékű emelkedésüket hozta magával, de ez csakhamar megállt. Ennek ellenére is csak 0,5%-át teszi ki a nemzeti összterméknek. A dotálás beszüklése a személyzet jelentős csökkentését hozta magával, valamint az erdészeti tevékenység részbeni leállítását. Hozzájárult ehhez a reprivatizálás is: 1993 első félévében 1800 vállalkozás jött létre, aminek eredményeként a magánerdők kiterjedése átlag 5 ha, a közbirtokossági 120 ha és a községi 600 ha. Számos vállalkozás létesült a különböző erdei munkák végzésére, szaktanácsadásra is.

(ÖFZ 1993. 12. Ref.: Jérôme R.)

Fordulópont a világ erdőgazdálkodásában

INTERFORST 94

7. Nemzetközi Erdészeti és Fafeldolgozási Vásár
tudományos szakmai rendezvényekkel
és külön bemutatókkal egybekötve

München, 1994. július 5-10.

Ajánlat

erdőművelés, erdővédelem, erdei út építése és karbantartása, adatgyűjtés és -feldolgozás, erdőszeti szak- és továbbképzés, védelmi berendezések és pihenőhelyek felszerelése, fabetakarítás, munkávédelem, higiénia, elsősegély, munkaidő-nyilvántartás, rönkbegyűjtés, rönktárolás, a faszállítás speciális járművei, rönkfeldolgozó telepek berendezése, alapanyagfeldolgozás, fából nyerhető energia előállításához szükséges berendezések, információ és tanácsadás.

Mind a kiállítási részvétel, mind a vásár látogatását illetően készséggel állunk rendelkezésére:
Müncheni Nemzetközi Vásárok
Magyarországi Képviselete:
Promo Kft, 1064 Budapest, Rózsa u. 55.
Telefon: 142-6748, 142-5104

Politikai pártok elgondolása erdőgazdálkodásunkról

Egyesült Kisgazdapárt

Az erdő természeti környezetünk kiemelkedően fontos eleme, az ökológiai egyensúly tartós fenntartásának nélkülözhetetlen pillére. Fenntartásához, szakszerű műveléséhez, tartós használatához nemcsak tulajdonosának, hanem a helyi lakosságnak, az ország népének, sőt az egész emberiségnek is alapvető érdeke fűződik.

Az Egyesült Kisgazdapárt kiemelt fontosságot tulajdonít a magánerdő-gazdálkodásnak. Ezen belül:

- fontosnak tartja a tulajdonviszonyok mielőbbi tartós rendezését, a magánerdők birtokbaadását és az önkéntes földeserék lebonyolítását;

- a 6 ha feletti termőfömbök esetében indokolt erdőbirtokosságok megalakítása és működtetése;

- a farmgazdaságokhoz csatlakozó 6 ha alatti erdők művelésében a tulajdonos szándékainak minél teljesebb mértékben érvényesítenie kell;

- a gazdálkodás szakszerűsége érdekében biztosítani kell, hogy az erdőtervek adatai térítésmentesen a tulajdonos rendelkezésére álljanak;

- el kell érni, hogy mindazok a kedvezmények, támogatások, amelyek az állam a mező- és legelőgazdálkodás részére biztosít, az erdőgazdálkodás számára is hozzáférhető legyenek;

- a természetes felújítások eredményessé tétele és a mesterséges erdőstítek védelme érdekében szabályozni kell a nagyvadállomány mértékét, a vadeltartó, vadtüro képességet;

- el kell érni, hogy az Országgyűlés az erdőtelepítésre az állami költségvetésből olyan mértékű támogatást biztosítson, hogy 30-40 éven belül kialakuljon az ország optimális erdősisége (23-25%), elsősorban a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területek erdőstítésével;

- ugyanakkor fenn kell tartani a kisebb facsoportok, erdőfoltok létesítésére adott állami támogatást is.

Pártunk fontosnak tartja azt is, hogy a nagyobb összefüggő - elsősorban hegy- és dombvidéki - erdőseink (mintegy 1 millió ha területtel) továbbra is állami tulajdonban maradjanak, elsősorban a közérdeket, a környezet- és természetvédelmet, az üdülést, a turizmust és a talajvédelmet szolgálják, és egyre inkább természetközeli állapotba kerüljenek.

Fiatal Demokraták Szövetsége

Társadalmunkban bekövetkezett politikai-gazdasági változások az erdőgazdálkodás területét sem kerültkék el. Az elmúlt évek során több jogszabály is rendelkezett erdőkre vonatkozóan, elindult egy átalakulási-átalakítási folyamat. Ugyanakkor megengedhetetlen, hogy a jövőben ellenőrizhetetlen rablógazdálkodás induljon el. Számos probléma előtt áll a hazai erdészet és az erdészársadalom; a jogszabályok hiánya, a meglévőök ellenmondásai, kiskapui nagyon megnehezítik a hűn őhajtott és vált tartamos gazdálkodás megvalósítását. Ez a dokumentum részben helyzetértékelés, részben ajánlás kíván lenni, másrészt a FIDESZ erdészeti politikájának az alapelveit igyekszik röviden összefoglalni, remélve, hogy a benne közölt gondolatok és felvetések segítőkre találnak.

1. Az erdőgazdálkodás 1992-es számadatai

Jelen anyag 1994 február hónapjában készül, ezért még az 1993-as adatoknak nem vagyunk a birtokában, mégis mielőtt belemennénk a részletekbe, érdemes az 1992-es év statisztikai értékeit átnézni.

A 1992. december 31-ig a faállománnyal borított összes terület 1 695 855 ha, ez közel 4 400 ha-val több, mint 1991-ben volt.

B Erdeink élőfakészlete 294,1 millió bruttó m³ volt.

C 1992-ben 208 millió db kiültethető facsemete került megtermelésre, mely visszaesést jelent az előző évekhez képest.

D Az elvégzett első kivétel erdőfelújítás területe 19 981 ha, ugyanakkor a befejezett teljesítmény értéke 19 709 ha volt.

E 1992-ben 7 138 ha első kivétel erdőtelepítést végeztek el, amelyre 650 millió forint állt rendelkezésre: a befejezett telepítés területe 8 271 ha volt.

F A károsításokkal érintett erdőterület nagysága kb. 25 000 ha volt.

1993-ban, amikor már a magántulajdonnal reálisan kell számolni, az FM indokoltan tartotta a támogatási rendszer átalakítását, olyan formán, hogy számolt a saját erőforrások hasznosulásával is. Ezért a korábban 100%-os támogatási rendszert pályázati és részleges támogatási rendszerre alakította át.

2. Az erdőgazdálkodás célja, feladata

Közhely, hogy erdeinket a jövőben az ökológiai elvárásoknak megfelelően kell kezelni. Ehhez képest még ma is az erdőfogalom értékelésében, meghatározásában a gazdasági szemlélet dominál. A cél tehát egy olyan erdődefiniáció megalkotása, amely megfelel az ökológiai értékeknek, ezáltal a tartamosság követelményeinek. Ugyanakkor határozottan szét kell választani egymástól a természetes-természetes-termeszetes-termeszetközeli és ültetvényes erdőket, szintén ökológiai és nem gazdasági szempont alapján. Természetesen mindez a gazdálkodásra is kihatással van. Itt érünk el egy olyan ponthoz, ami igencsak nehezen megválaszolható, de meg nem kerülhető probléma.

Mit értünk erdő rendeltetése alatt?

Jelenleg a gazdasági rendeltetés az elsődleges, és az ettől eltérő (pl. erdőrezervátum) a különleges. Ennek alapján az erdő többségében a fakitermelés nem csak megengedett, hanem egyenesen kötelező.

Megoldás lehet, ha valóban sikerül elkülöníteni egymástól a természetes, a természetközeli erdőket az ültetvényektől, ugyanis az erdő rendeltetése ez esetben az öfenntartás, a gazdasági célok másodrendűek. (Mindennek el-

érése, elősegítése nem egyszerű feladat.)

A cél világos: szakszerű erdővagyonkezeléssel az erdővagyon fenntartása, területi növevése. Itt kell megtalálni azokat a módokat, amelyek által az ökológiai problémák a piacgazdasággal összhangba kerülhetnek, vagyis olyan mechanizmusokat kell kialakítani, amelyek lehetővé teszik a versenyhelyzet kialakulását. Mindennek két feltétel a minimumalapja.

– Egyfelől érvényesíteni kell tudni mind a hazai, mind a nemzetközi piaci feltételeket, a termékek és szolgáltatások vonatkozásában.

– Másfelől szükséges a többcélú erdőgazdálkodás jogi, közgazdasági és intézményi rendszerének a kialakítása.

De miként lehet átvérni a nyereség-érdekeltségi rendszerrel a vagyonérdekeltségi rendszerre? Ennek az képezhetné az alapját, hogy minden erdőgazdálkodási egységben felmérésre kerülne az erdővagyon, és a gazdálkodás eredményességét annak alapján ítélnék meg, hogy ez az erdővagyon időszakonként hogyan gyarapodott, illetve, hogy milyen mértékben közelített a célul kitűzött (optimális) állapothoz. (Előfordulhat ugyanis, hogy a társadalom és a tulajdonos számára egyaránt hátrányos a túlzott vagyonfelhalmozás.) A megtermelt nyereséget is az erdők fejlesztésére, gyengébb termőhelyeken gazdálkodók megsegítésére kell fordítani. Természetesen ehhez fontos, hogy az erdőértékelés ne csupán az erdő materiális értékét vegye számításba, hanem természetvédelmi, tájképi szempontok alapján is értékeljen.

Szükséges a gazdálkodási szabályozókat olyanformán megváltoztatni, hogy azok a termőhelyi adottságokat is figyelembe vegyék. A termőhelyi adottságokat, természetes erdőállományok elegy- és korösszetételét rugalmasabban kezelő célállománytípusokat kell felállítani, az ezektől való esetleges eltéréseket nem gazdasági, hanem ökológiai alapokon kell elbírálni. Az Erdészeti Alapban a célállományok rendkívül durván vannak megadva, ami a gazdálkodókat az olcsóbb megoldások (pl. talaj-előkészítés elhagyása) felé orientálja. Az Erdészeti Alap fenntartása lényeges, hiszen ezáltal biztosítható az erdőfelújítás és az erdőfenntartás pénzügyi-gazdasági feltételei. Szükséges lenne azonban az Alap módosítása. Az Alap képzése jelenleg a kitermelt bruttó fatömeg alapján történik, ehelyett célszerűbbnek

látszana, ha az a gazdálkodásra bízott erdővagyon alapján képződne. Az erdővagyon megállapításánál az üzemterv szerinti adatokat kellene figyelembe venni, amely szerint az évente megállapítható a gazdálkodó fafajonkénti előfakészlete köbméterben kifejezve és a fatermő képesség szerint csoportosítva. Mindaddig, amíg nem dolgozzák ki az említett rendszert részletesebben (hiszen egyelőre nincs még elfogadott, kimunkált számítási mód), természetesen a már használt módszer alkalmazható továbbra is.

3. Az erdők tulajdonviszonyai

A rendszerváltás természetesen érintette erdőgazdálkodásunkat is. Amíg a rendszerváltást megelőzően gyakorlatilag két tulajdonforma, a zömében állami és szövetkezeti tulajdon létezett (a magánerdők részaránya 0,5% volt), addig ma már, illetve a közeljövőben a magántulajdon részaránya meghatározott lesz. Lényeges annak leszögezése, hogy sikeres, eredményes erdőgazdálkodást, hatékony szabályozást csak rendezett tulajdoni és birtokviszonyok mellett lehet folytatni.

A tulajdonviszonyok első változását az erdőben a korábbi, a termelőszövetkezetekről szóló törvény 1989. évi módosítása indította el. Ekkor vált lehetővé, hogy a szövetkezetek kezelésében lévő tagi tulajdonú ingatlanokat a tagok kiigényelhették, melyek azóta nevesítésre is kerültek.

Az első lényeges változást azonban a Ptk. módosítása hozta, amelynek során az állami erdő tulajdonlása forgalomképessé vált. (A Ptk. módosítása előtt az erdő forgalomképtelen vagyontárgy volt, az állami erdő, mint vagyon, csak a használati jog területén volt átruházható.)

Ezt követte az önkormányzatok vagyonzáról szóló törvény, amely kimondja, hogy a korábban tanácsi kezelésű erdők önkormányzati tulajdonba kerülnek. Ez mintegy 10 000 ha erdő érint. Sajnálatos tény azonban, hogy az érintett minisztériumok és a Vagyonátadó Bizottságok eltérő módon értelmezték a vonatkozó törvényt és az erdőt beépítetlen földingatlanok minősítették, éppen emiatt is sokáig tisztázatlan maradt a birtokviszonyok átadásának kérdése, az érintett tárcaik időközben megegyeztek, a jövőben a birtokviszonyok erdőművelési ágú területeként szerepelnek az intézkedésekben. A szövetkezeti, valamint a szövetkezeti átmeneti törvény egyszerre je-

lőlte ki a vagyon felosztását osztatlan szövetkezeti vagyonra, tagi tulajdonra és kárpótlási alapra. Egyben megjelölte a tulajdonosi és kezelői közösséget jelentő új szövetkezeti formára a működési szabályokat. Mindez kb. 550 000 ha termelőszövetkezeti kezelésű erdőre érvényes. A vagyonnevesítés, átalakulás, működés és megszűnés szabályozását az említett jogszabályok megadják: az erdőben az osztatlan közös kezelés elvének teljesülését az erdőfelügyelet ellenőrzi; az erdőtervi dokumentációk biztosítását az FM Erdőrendezési Szolgálat látja el. Természetvédelmi szempontból e jogszabály által kialakuló kisparcellák (hiszen az ország erdeinek egyharmadáról van szó, ami sok tízezer tulajdonos között oszlik meg) aggasztóak. A magántulajdonosnak nem lehet olyan korlátokat megszabni, amely őt tulajdonos használatában gátolná, így pl. az aljnövényzet irtását, ami esetleg az ottani állat- és növényfajok tekintetében, azok megmaradása miatt lényeges. Tény, hogy a termelőszövetkezeti erdők tulajdonának elaprózódásával egyidejűleg nem épültek ki a magántulajdon védő szerkezetek sem. A szövetkezetek már, az új tulajdonosok pedig még nincsenek birtokon belül, így senki sem finanszírozza ezeket.

A kárpótlási törvények egyszerre igyekeznek lehetőséget adni a kárpótlási jeggyel részleges jóváértelre és a kijelölt kárpótlási földalapra történő licitálásra, vagyis földtulajdon szerzésére. Az első kárpótlási törvény szerint 7,5 millió aranykorona értékű állami szántóföldet és erdőt kellett a kormányknak kárpótlási árveréses céjára elkülöníteni, ez az átgondolatlan ígérlet azonban mára már látható csapdahelyzetet teremtett. Ezen jogszabály értelmében az a jogosult, akitől erdőt vettek el, az eredetileg tulajdonában álló erdőterület aránykoronában kifejezett földértékének négyszeresét kapja kárpótlás fejében. Lényeges momentum, hogy a két szaktárca megállapodása értelmében a kárpótlásra legfeljebb a 60 hektárnál nem nagyobb különálló állami erdők jelölhetők ki. Ez egyébként a legmagasabb szintű jogszabály, amely az erdők kárpótlásba vonását konkrétan szabályozza. Ez a kárpótlási törvény azonban azt is előírja, hogy a termelőszövetkezetek által kárpótlásra kijelölt 37,7 millió aranykorona föld 20%-ának megfelelő állami termőföldterületet köteles a kormány a szövetkezeti földek árverésével egy időben, illetve azt követően kárpótlásra kijelöl-

ni. E jogszabály nem rendelkezik vizont arról, hogy hol és mikor történjen meg az állami termőföldek árverése. A kialakult helyzetben a földművelési tárca illetékeseinek megnyilatkozásából arra lehet következtetni, hogy az állami erdőgazdaságok privatizációjának lehetséges változataival kíván segíteni az FM, ez azonban állami erdeink teljes szétaprózódását, tönkretételét jelentheti. Sajnálatos és egyben érthetetlen dolog az is, hogy erdő esetében a kárpótolás során nem veszik figyelembe az erdők valós értékét, hanem csak a földterület aranykorona értékét. A kárpótlási törvény is előírja, hogy az új tulajdonokra is érvényes a gazdálkodásukban az erdőtörvény, az értékesítésben a gazdasági törvények, valamint az osztatlan kezelés elvének érvényesítése, mindez azonban a kialakult helyzetben nem képes segíteni.

Az erdő földterületek aK értéke általában 1,5–3 aK/ha. Magyarországon az erdők átlagos élőfakészlete hektáronként 167 köbméter, de a kárpótlásra kerülő erdők többnyire meghaladják ezt az értéket, 2000 Ft/m³ fakészlet értékkel számolva ez 334 000 Ft faanyag értéket jelent hektáronként. Az Országos Kárrendezési és Kárpótlási Hivatal tájékoztatása szerint 1993. július 1-ig 11 512 300 aK földingatlan került árvereztetésre, amelyre 126 300-an szereztek tulajdonjogot. A jelzett dátumig erdőben 181 949 aK kelt el, ami mintegy 44–45 ezer/ha-nak felel meg. Az Erdészeti Hivatal szerint az erdőgazdaságoktól eddig 27 071 aK került 9600 ha-val magántulajdonba. A Hivatal előrejelzése szerint még mintegy 50 000 ha mértékrenddel kell számolni, ebből 50–50% arányú megoszlás várható az állami gazdaságok és az állami erdőgazdaságok között. Az FM jelzése szerint, az említett jogszabályokból következően a magánerdő-tulajdonlás részaránya elérheti a 40–50%-ot is. Ez reális becsülésnek tekinthető, ugyanakkor tényként kell kezelni azt is, hogy a köztudatban nem (fgy az új erdőtulajdonosok esetében sem) eléggé ismert, hogy az erdőgazdálkodás magas tőkebefektetési igényű, lassan megtérülő, alacsony tőkehozadékot biztosító tevékenység.

A kincstári törvény hatálybalépéséig a 126/1992. (VIII. 28.) Korm. sz. rendelet szerint az állami tulajdonú erdők az ÁV Rt.-hez kerültek. Mindez időközben módosításra került, ami szerint „az ÁV Rt. induló vagyoni köréhez tartoznak azok az erdők, amelyek az ÁV Rt.-hez tartozó gazdálkodó

szervezetek kezelésében vannak”. Az állami tulajdonú erdőt kezelő szervezetek közül a legnagyobb az ÁV Rt., melybe 19 EFAG és 25 ág. révén 1 085 ezer ha erdő tartozik. A Honvédelmi Minisztérium 3 erdőgazdasága útján 86 000 ha erdőt kezel. A Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium a vízügy révén 10 500 ha erdőt működtet, 100 ág és 1100 egyéb privatizálásra kijelölt kezelő révén az ÁVÜ-höz 79 000 ha erdő tartozik. (1993. szeptemberi adat.)

1993. május 1-től működik az Erdészeti Hivatal, amely magasabb jogállással jogutódként vette át a főosztály feladatait, kiegészítve a magánerdőgazdálkodás felügyeletét előtérbe helyezve. Ugyanakkor 1990-től a környezetvédelmi tárca hatáskörébe tartozik a hazai erdővagyon általános védelme, vagyis minden, az erdővagyon érintő kérdésben a környezetvédelmi tárca minisztere a felelős.

Az erdészeti szervezetek megnyitváltulásából kitetszik, hogy az erdész-társadalom az állami tulajdonú erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet fogadna el. Ugyanakkor nyitváltuló a magánerdő-tulajdonosok jelentős részaránya. Lényeges annak ismerete, hogy az új erdőtulajdonosok miért is igényelték erdőt. Erre a gyakorlat szerint háromféle szándék vezethet:

- vagy valamiféle beépítéssel kívánják hasznosítani az erdőt,
- vagy igyekeznek azt kitermelni és ezáltal rövid időn belül nagy haszonra szert tenni,
- vagy egyszerűen mint gazdálkodási tartalékot kívánják tartani, az erdő felhasználását a saját gazdasági helyzetűtől téve függővé.

De ki lehet ma erdőtulajdonos a hatályos jogszabályok értelmében?

- Akinek a nevén magánerdő volt és van;
- aki erdőt vásárol; aki erdőt telepít a tulajdonában lévő más művelési ágú földterületre;
- aki a kárpótlási termőföld-árveréseken erdőtulajdonost szerez;
- aki tagi, részárny-tulajdonosi vagy alkalmazotti jogon a volt mezőgazdasági szövetkezet erdejéből részesül.

Az erdőben folytatott munkák ellenőrzését az erdőfelügyelőségek és az Erdőrendezési Szolgálat látja el. A Szolgálat az erdőgazdálkodási üzemterveket készíti el, míg az erdőfelügyelőség az erdészeti hatóság ellenőrzi az

erdőtörvény és más jogszabályok betartását, valamint az üzemterv szerinti gazdálkodást.

4. Összegzés

A fentebb írtak alapján a következő összefoglalás adható:

1. A hatályos jogszabályok által kárpótolás és privatizálás alá nem eső állami erdők a jövőben is állami tulajdonban kell maradjanak, azokat osztatlan vagyonnak kell tekinteni. A nem állami erdőkben az osztatlan közös kezelést elvét kell érvényesíteni. A magántulajdonos az erdőből származó bevételeiből csak a felújítási és fenntartási költségeket köteles az erdejére fordítani, a többivel szabadon gazdálkodik.

2. Az erdőt kezelni kell, mégpedig úgy, hogy az megfeleljen a többcélú hasznosítás és az ökológiai tartamosság elvének. A szakszerű kezelésnek a feltételrendszerét (gazdasági, tulajdonosi, szervezeti stb.) törvényben kell rögzíteni.

3. Erdőrésztelenként meg kell határozni hazánk erdeinek áttértékelt elsőleges rendeltetését. Az erdei nagyvadgazdálkodást az erdőgazdálkodás szervezésévé kell tenni.

4. Az erdészeti tulajdonviszonyoktól függetlenül egységes nemzetgazdasági ágazatnak kell tekinteni, a felsőszintű hatósági irányítását egy helyre kell koncentrálni. A jogi és közgazdasági szabályozásnak meg kell tudni akadályozni, hogy a haszonvételek a tartamosságot ne veszélyeztessék.

5. Az erdők termékei és különböző szolgáltatásai meg kell, hogy feleljenek a többcélú hasznosítás elvének, mégpedig az ökológiai tartamosság elvének a figyelembe vételével. A kitermelteket fel kell újítani.

6. Lényeges az erdőfelügyelőségek jogosítványait megnövelni, valamint megerősíteni (többek között a faktormelési terv módosítása során, erdőrendészeti áthágás és pénzügyi szankciók bevezetésével, az erdőbirtokosságok megalakulása során szakmai segítségnyújtás elrendelése révén, a vadgazdálkodás fölötti felügyelet megbízásával stb.), ehhez minimum miniszteri rendelet szükséges.

7. Szükséges mielőbb törvényben rögzíteni az erdőbirtokosságok megalakulásának, működésének feltételrendszerét.

5. Felügyelet, hatóság

Napjainkra az általános érvénnyel kötelezővé tett részvénytársasági forma, amelyet a profitorientált Állami

Vagyonkezelő Rt. irányít, óhatatlanul a rövid távú érdekesség előtérbe helyezését preferálja. Ez mindenféleképpen a hosszú távú gondolkodás és az ökológiai igények ellen hat.

A jövőben az erdőgazdálkodás új irányítási-ellenőrzési rendszerére két változat tűnik elfogadhatónak:

I. A környezetvédelmi tárca az országos erdőrendezés főhatósága, valamint a kincstári erdők tulajdonosa és szakkezelője.

II. A környezetvédelmi tárca az országos erdőrendezés főhatósága, a kincstári erdők vagyontulajdonosa pedig egy tárcaközi bizottság.

A környezetvédelmi tárca főhatóságként való megjelenése főként a következő két tényező miatt indokolt:

- az erdőgazdálkodás szektorsemlegessége, a tartamos erdővagyongazdálkodás így garantálható;

- a tartamos vagyonérdekeltségű gazdálkodás speciális szervezeti és közigazgatási szabályozórendszeri feltételei ezáltal biztosíthatók.

Mindkét változat mellett és ellen érvek és ellenérvek sora hangoztható, jelenleg azonban még megmondhatatlan, melyik alternatíva lesz megvalósítható. A természetvédelmi érdekek prioritását elismerve az első változat részletes kidolgozása tűnik reálisnak.

6. Erdőgazdálkodás- természetvédelem

Kitűnik az eddigiekből, hogy a természetvédelem érdeke kiemelkedő figyelmet kap a Fidesz részéről, nem felejtve azonban, hogy az erdőgazdálkodás-erdészet teljes körű tevékenységét nem lehet csak a természetvédelmi érdekek alá besorolni. Ugyanakkor a józan összhang megtalálása reális alternatíva. Ezt kívánják szolgálni azok a nemzetközi megállapodások is, amelyeket Magyarország aláírt.

1990-ben írták alá az Európa Tanács szervezeteiben megtartott konferencia után azt a határozatot, amely a Strasbourgi Határozat néven vált közismertté. A határozat közül hazánk egyet (a 3. sz. határozatot) nem írt alá, mivel az inkább a mediterrán térség fő problémája.

1992. júniusában az ENSZ Környezet és Fejlődés Konferencián fogadták el a jelenlévők a biológiai diverzitásról szóló egyezményt és a klímaváltozásról szóló keretegyezményt (Riói Konvenciók).

1993. nyarán került megrendezésre az ún. Helsinkai Konferencia, ahol a strasbourgi határozatot négy külön

határozattal és egy „Általános nyilatkozat” elfogadásával egészítették ki. A négy itt megszületett határozatot Magyarország szintén aláírta.

Látható tehát, hogy a nemzetközi színtéren is nagy jelentőséget tulajdonítanak az erdők megmaradásának. Hazánkban (mint a két lefelelő miniszterium tájékoztatóiból kiderül) ezeknek a keretében megkezdődött az erdőrezervátum-hálózat kialakítása.

Jelenleg Magyarországon a védelem alatt álló terület 617 090 ha, ebből erdő közel 315 000 ha, amelynek 4%-a fokozottan védett. A védelem valamely fokán, illetve védelem alatt nem

álló erdők esetében is törekedni kell arra, hogy azokban visszafordíthatatlan folyamatok ne történhessenek.

Mindez valóban közügy. Ezt a közös odafigyelést kívánja szolgálni ez az anyag, számolva arra, hogy napjaink változásai nem okoztak/okoznak vezetés bajokat. Ehhez viszont az szükséges, hogy az erdőgazdálkodás-erdészet problémáinak a részleteit is sikerüljön teljes egészében tisztázni. Mindezt ez az összeállítás nem vállalhatta, nem is tudta volna felvállalni, pusztán helyzetértékelésével, ajánlásaival a részletek kidolgozásának segítője kíván lenni.

Kereszténydemokrata Néppárt

„A termőföld csak magyar állampolgár, a települési önkormányzatok és a magyar állam tulajdonában lehet. A magán-földtulajdonra felső határt kell megállapítani (300 ha vagy 6000 aK). A földbérletre méretbeli korlátot nem tartunk szükségesnek. Viszont alapvető, hogy az új földtörvény komplexen rendelkezzen a földtulajdon tartalmáról. A vad és a vadászati jog tulajdonjoga – törvényben szabályozott módon – a földtulajdonosé legyen. Az állami földeket és erdőket részben kincstári, részben települési önkormányzati tulajdonba kell adni. Privatizációjukat külön kell szabályozni. Különösen fontos a privatizáció során az erdők faállományának reális értékben történő figyelembevétele.”

„Az erdő a nemzeti vagyon részét képezi, emellett az emberiség közös természeti értékét, amely nélkülözhetetlen az emberi létfeltételeknek megfelelő környezetfenntartáshoz. Minden eszközzel támogatjuk az erdővédelmet. Övni, fejleszteni kell a nemzeti parkokat, a természetvédelmi területeket, az értékeiből kiinduló ökológiai rendszereket is be kell vonni a természetvédelembe.”

Magyar Demokrata Fórum

Tulajdonost adunk a földnek. A mezőgazdasági termelők biztonságát a föld magántulajdonosa adja. A kárpótlási árverések befejezésével a részaránytulajdonok birtokba adásával, az állami gazdasági és erdőgazdasági dolgozók és szövetkezeti alkalmazottak 20 aranykorona, a földdel nem rendelkező szövetkezeti tagok 30 aranykorona értékű földhöz juttatásával 1994 végére termőföldjeink 80-90%-a valódi tulajdonosok birtokába kerül. Magyarországon is visszaáll a föld magántulajdonosa.

A folyamat befejezése érdekében kiemelten fontosnak tartjuk a pótlólagos földkijelölések lezárását az állami tulajdonú földekből, a kijelölt földek mielőbbi árverésre bocsátását, továbbá a birtokbavételhez szükséges tennivalók pénzügyi támogatását és a földkiadási folyamat mielőbbi korrekt lezárását.

Az erdő közkincs, de nem nélkülözheti a tulajdonost. Nagy, összefüggő – zömmel természetes – erdeinket nemzeti kincsek tekintjük, ezek továbbra is állami tulajdonban maradnak. A többi erdőt magántulajdonba adjuk. Magántulajdonosok működésével és bevonásával akarjuk biztosítani az erdők felújítását és új erdők telepítését.

A vadászati jogot a földtulajdonhoz kell kötni!

Az erdőfelügyelőségek hatáthos támogatást kapnak, közreműködésükkel megakadályozzuk az erdővagyon jótalan pusztítását.

Az állami tulajdonban lévő, természetserű erdők privatizációjára – az új erdőtörvény és kincstári törvény hatályba lépéséig – moratórium kimondását sürgetjük. A védelem és a gazdasági érdekek szétválasztása céljából szorgalmazzuk, hogy az erdőgazdálkodás szakhatósági felügyeletét a környezetvédelemért felelős minisztériumhoz helyezzzék át.

Magyar Szocialista Párt

Az erdészeti program készítésének indoka

Hazánkban az erdőgazdálkodásból közvetlenül származó termelési érték a GDP 1%-át sem éri el. Ráadásul sokan az agrárszféra elhanyagolható súlyú szerves részének tekintik, mint a termőföld hasznosításának egy speciális módját. Bizonyára emiatt nincs politikai pártjainknak megalapozott erdészeti koncepciója, sem kellő részletesen kidolgozott erdészeti programja, sőt a legreálisabb agrárprogramjainkban is alig van utalás az erdőre.

A valóságban más a helyzet. Számos tényező indokolja az önálló erdészeti program kidolgozását:

- az erdőgazdálkodás sajátos vonásai miatt minden más tevékenységtől lényegesen különbözik. A sok speciális tulajdonság közül elegendő talán a legfontosabbat, a hosszú, olykor 5-6 emberöltőt felölelő termelési ciklust említeni. Ez önmagában is indokolja mind az ipari, mind a mezőgazdasági tevékenységtől eltérő szabályozást, de az eltérő megközelítést, sőt gondolkodást is;

- az ország területének 18%-át erdő borítja. Legértékesebb állományaink más célra ésszerűen nem hasznosítható, ún. feltétlen erdőtalajon állnak;

- erdőtelepítési lehetőségeink – az ország gazdasági szerkezetének remélt

változása következtében – meghaladja az egymillió hektárt;

- az erdőből kitermelhető termékek – környezetkímélő és újratermelhető jellegük miatt – tartósan jelentős gazdasági szerepet fognak betölteni.

- az erdő közvetlen gazdasági hasznát messze meghaladja környezetvédelmi és közjóléti szerepe, melynek értéke pénzben nem fejezhető ugyan ki, de népiünk egészségét, közérzetét, életének minőségét és áttételesen anyagi boldogulását is döntően befolyásolja;

- az erdő, mint természeti környezetünk meghatározó elemének fenntartása – ami a földi lét egyik alapfeltétele – az egész emberiség közös érdeke.

Az erdészeti ágazat helyzetéről és a válság okairól

A jelenlegi helyzet

Az előző évtizedektől az erdőgazdálkodás is súlyos terheket örökölt. A vágáskorok csökkentésének, az erdészeti állami irányítás és ellenőrzés hiányosságainak, valamint a rövid távú nyereségérdekeltség túlzott előtérbe helyezésének súlyos következményei vannak.

Az erdők 2/3-ának 1945-ben, a történelmi jelentőségű földreform során történt állami tulajdonba vétele és további 1/3-ának osztatlan közös kezelése, valamint az üzemterv szerinti gaz-

dálkodás általános kötelezettsége megteremtette a tartamos, korszerű erdőgazdálkodás alapvető feltételeit.

Az anyagi erőforrások évtizedeken át – az ország anyagi és politikai helyzetétől függetlenül – hiánytalanul rendelkezésre álltak. Az erdők fenntartásához a világszerte méltán irigyelt Erdőfenntartási Alap intézménye megbízható háttérrel nyújtott.

Az erdővagyon gyarapításához pedig a gazdasági és politikai hullámzásokat is alig követő célcsoportos hitelkeret szolgáltatott olyan biztos forrást, hogy relatíve Európa egyik legnagyobb léptékű erdőtelepítéseként, mintegy 50%-kal növelhettük erdeink területét. A gyorsan növő fajok telepítése enyhítette az import beszerzési terheket és csökkentette a természetes erdőkre gyakorolt nyomást.

Egik leg súlyosabb öröksége az erdészetnek az előző rendszer eljöttének igénye szerint kialakított vadászati struktúra volt.

A túlszaporodott nagyvadállomány, valamint az erdőgazdálkodás szerves részét képező erdei vadgazdálkodás mesterséges elkülönítése igen súlyos ökológiai és ökonómiai problémákat eredményezett.

Részben ennek tudható be, hogy erdeink jelenlegi állapota és erdőgazdálkodásunk helyzete semmivel sem kedvezőbb a mély válságot átélő országunk egyéb ágazatainál. A különbség csak annyi, hogy a válságot előidéző okok között alighanem ezen a téren a legkisebb az aránya az elmúlt rendszer hagyatékának.

A rendszerváltás után a kormányzat nem használta ki a viszonylag kedvező starthelyzetet. Ellenkezőleg. Kellő körültekintés nélkül, a kedvezőtlen hatásokkal nem számoló intézkedésekkel, a szükséges lépések halogatásával nemhogy fékezte volna, de elmélyítette az ágazat válságát:

- az Erdőfenntartási Alap intézménye 1992-ben teljesen összeomlott. Aktuális erdőfenntartási munkák elhagyására szólította fel a főhatóság a gazdálkodókat és jelentős mennyiségű elvégzett munka kifizetésére nem került sor – különösen a termelészövetkezeti erdőkben;

- az erdőtelepítési ütem a tervezettnél felére zuhant, annak ellenére, hogy a Parlament nagyvonalúan megszavazta 150 ezer hektár 10 éven belüli betelepítését;

- az erdőgazdálkodás alapintézményei és intézetei más ágazathoz hasonló sorsra jutottak;

**ORSZÁGOS
ERDÉSZETI
EGYESÜLET
VÁNDORGYŰLÉSE
DOBOGÓKŐ
1994.
AUGUSZTUS
26-27.**

– az erdőgazdálkodás szervezete szétzilálódott;

– az új kormány első FM minisztere alighanem első és egyetlen maradandó intézkedéseként a vadgazdálkodást kiszakította a felső irányítás szintjén is az erdészet szervezetéből – önálló osztályként, főosztályi rangra emelve;

– főhatósági szinten az erdészet számításba vehető történetében a legalacsonyabb szintre süllyedt az ágazat. Az FM-en belül kiszorult a döntési szférából, főosztályi minőségében szerepe a leglényegesebb kérdésekben arra korlátozódott, hogy a „lesöpprés” sorsára váró előterjesztéseket készítsen és törvénytisztelő közalkalmazottként végrehajtsa a feje fölött született, a szakmai (és legtöbbször az országos) érdekekkel ellentétes – jobbik esetben politikai indítatású – döntéseket. Nem változtatott a helyzeten a Főosztály Hivatallá történt átkeresztelése sem;

– az erdőgazdálkodó szervezetek minden szférában és szinten meginogtak, összeroppantak. A vertikális integráció révén az 1970-ben kialakult erdő- és feldolgozó gazdaságok átalakulása lassú, határozatlan, bizonytalan, koncepció nélküli. Volt olyan év, hogy három „gazda” váltotta egymást. (FM, ÁVÜ, ÁV Rt.). Ma is teljes a szétziláltság, bizonytalanság;

– a privatizációs törekvés és folyamata is ellentmondásos, felelős, súlyos

következményekkel jár;

– az erdészeti alaptervekenység természeténél fogva – főleg válságos időkben, szegény országban – nem illeszthető a rövid távú, profitorientált szervezetbe. Szükségessé vált az elsődleges faipar részleges leválasztása és privatizálása.

Ezzel párhuzamosan nem történt meg a vagyonérdekeltségű kincstári erdőgazdálkodás szervezetének kialakítása. A lemezelenített, kiszolgáltatottságra kárhozott erdőgazdaságok ez évben mind átalakulnak az erdőgazdálkodás természetétől idegen részvényszerűségekké;

– a termelés mennyisége drasztikusan visszaesett, a beszfűkült fenntartási források a folyó termelések során fel szabaduló vágásterületek felújítására sem adnak fedezetet, nemhogy a korábban megkezdett felújítások szakaszról befejezésére;

– az aszályos évekre visszavezethető elemi károk és a piacvesztés által tovább fokozódó esődhelyzet elodázásának legegyszerűbb, de legveszélyesebb módjának vagyunk tanúi: folyik a szakszemélyzet szűkítésének és a vagyon felélése;

– a volt termelőszövetkezeti erdők sorsa még bizonytalanabb, reménytelenebb, nyugtalanítóbb. Az átmeneti gazdáltság sok erdőt pusztá léteiben fenyeget;

– a „kárpótlás” folyamata valóságos lidércként nehezíti az ágazatra. Gyakorlata még a kárpótlás karikatúrájának is torz. A legtöbb esetben szó sincs részleges kárpótlásról, holmi történelmi, vagy jogi igazságtétléről. A kárpótlási törvény készítésénél egyszerűen mellőzték a szakmai érveket, és elképesztő dilettantizmussal, nagyvonalúsággal, vagy nagyon is tudatos hátsó szándékkal kezelték az erdő érintő kérdéseket. Csak így fordulhat elő, hogy 500 forint értékű kárpótlási jegyért akár milliós vagyonhoz is juthat a szerencsés (vagy ügyes) „kárpótlott”. (E felháborodást kiváltó igazságtalanság a kisebbik hiba. Nagyobb baj az a veszély, amely az erdőt fenyegeti az erdő – pontosabban a gyors meggazdagodás – iránti igény várható fokozódásával. Az is súlyos következményekkel jár, hogy az erdők tulajdonjoga sok esetben elszakad a környezetben élő emberektől);

– nem javult – lényegét tekintve – a helyzet az erdőgazdálkodás és a vadászat terhes kapcsolatának terén sem. Nemcsak, hogy rendre elvetette az illetékes tárca a helyzet törvényi szintű rendezésére irányuló, széles szakmai és társadalmi bázison nyugvó, megalapozott előterjesztéseket, kezdeményezéseket, de még a régi rendszerben született – ettől függetlenül sok esetben jó és időálló – törvényi rendelkez-

Ember az Erdőért Alapítvány Kuratóriumának felhívása

Az Ember az Erdőért Alapítvány 1993-ban emlékérmeket alapított az erdőgazdálkodásban és az erdőgazdálkodásért tett kimagasló egyéni szakmai teljesítmények elismerésére. A kikitüntetés odaítélésének az alapja a hosszú távú, tartamos erdőállomány-gazdálkodás fenntartása és fejlesztése, illetve az ennek érdekében kifejtett kiemelkedő gazdálkodási, kutatási, oktatási, tervezési, felügyeleti, igazgatási és nemzetközi tevékenység, ami lehet életút vagy egy jelentősebb egyedi alkotás.

Az 1994. évi „Ember az Erdőért” emlékérmek odaítélésénél a legalkalmasabb személyek kiválasztása érdekében kéri a Kuratórium a magánszemélyeket, a gazdasági társaságok és az intézmények vezetőit, hogy személyre szóló javaslataikat a területileg illetékes erdőfelügyelőség igazgatójához 1994. július 1-ig küldjék meg.

A Kuratórium a megküldött javaslatokból négy személyt választ ki, akik részére az emlékérmek átadása az Erdészet és Faipari Egyetem szeptemberi tanévnyitó ünnepélyének keretében történik meg.

Dauner Márton,
a Kuratórium elnöke

zések által nyújtott mozgásteret kihasználását is megakadályozták az új hatalomba beépült, személyes érdekeiktől elvonakoztatni képtelen, vagy jobbak esetében félretájékoztattott poliikusok, vezetők, hivatalnokok.

A szocialisták erdészeti politikájának főbb társadalmi, gazdasági adottságai és irányai

A Szocialista Párt arra a világszerte tért hódító felismerésre alapozza erdészeti politikáját, hogy az erdő legnagyobb értéke pusztá léteben rejlik, hiszen erdő nélkül nincs egészséges természeti környezet, egyszerűen nem képzelhető el magasabb rendű élet a földön. Ennek megfelelően minden erdő – tulajdoni helyzetétől függetlenül – bizonyos, tágabb értelemben az egész emberiség közös kincse.

Az erdészeti politikát meghatározó további tények és alapelvek

– az erdő természetes regenerálódó képességénél fogva képes – bizonyos határok között – pótolni, újratermelni a gazdálkodó ember által szükségletei kielégítése érdekében az erdőből szakszertlen kitermelt javakat. Mivel ezeknek a javaknak jelentős része – elsősorban a faanyag – mással nem mindig helyettesíthető, korlátozott mértékben beszerezhető, elemi szükségletet kielégítő környezetkímélő termék vagy szolgáltatás, törekedni kell az erdővel való ésszerű, felelősségteljes, tartamos – azaz állandó, vagy növekvő hozamot biztosító – gazdálkodásra;

– az erdei ökoszisztéma rendkívül bonyolult, zárt élő szervezet, melynek élő és élettelen alkotóelemei a természet törvényei szerint egymással szoros kapcsolatban, egymásrautaltságban élnek. Törékeny egyensúlyának fenntartása és együttes maximális hozama csak egységes jogi, szervezeti keretek között, hatékony társadalmi ellenőrzés mellett képzelhető el. Ezért van nélkülözhetetlen szerepe az erdő egészére – így a nagyvadgazdálkodásra is kiterjedő – kellő hatáskörrel rendelkező erdőrendezési és felügyeleti szervezetnek;

– az erdőgazdálkodás a civilizált, fejlettebb világban jelentős állami támogatásra szorul. (Az állami támogatás elvben nem más, mint az erdő közszolgálati funkciójának költsége.) Az ország anyagi helyzetéből eredően számottevő támogatásra nálunk az erdőgazdálkodás rövid távon aligha számíthat. Szerencsés adottságainknak köszönhetően az erdő teljes hozama át-

menetileg fedezetet adhat az elkerülhetetlen fenntartási munkák elvégzésére, de bármilyen jellegű jövedelemvonás, vagy kiáramlás az ágazat összeomlását, erdeink lepusztulását eredményezné;

– az erdő különleges természeténél fogva – bizonyos értelemben – kettős tulajdonú jószág. Egyrészt köztulajdon, ugyanúgy, mint a levegő vagy a napfény, másrészt névleges (bejegyzett) tulajdonosának közérdekekből korlátozott használatában levő birtoka. Így a tulajdonos nem az erdővel, csak annak a fenntartási költségek fölötti tisztá hozamával rendelkezhet szabadon. Erdejét mindenki csak hatóságai engedéllyel vághatja, felújítási kötelezettség mellett.

1. A tulajdonviszonyok változása

Ha van valami, amit célszerű tartósan állami (kincstári) tulajdonban tartani, a hosszú vágásfordulójú természetközeli erdő mindenképpen oda tartozik. Nem véletlen, hogy a fejlett országokban sehol sem foglalkoznak az erdő teljes körű privatizációjának gondolatával.

A szerves fejlődés következtében általában 30-60% az állami erdők aránya, de van példa a 100%-os állami tulajdonlásra is.

Erdeink ökológiai, genetikai adottságai, valamint társadalmunk adott anyagi, erkölcsi, tudati szintje megköveteli, hogy az állami erdők aránya számottevően ne csökkenjen, a tulajdonviszonyok átrendeződése után se essen 60-65% alá. A kommunális és magánerdőkben is – a 6 ha-nál kisebb, szétszórt erdőtöttek kivételével – csak az erdő fennmaradását és egyenletes, tartós hozamát biztosító közös gazdálkodást lehet folytatni, előírt képesítési szakember irányítása mellett.

A tisztán saját erdőből, mezőgazdasági területre telepített erdővel a tulajdonos 30 évig gazdálkodhat szabadon, tetszése szerint visszaállíthatja az eredeti művelési ágat is. Azon túl az erdő az Erdőtörvény hatálya alá kell, hogy kerüljön.

Az erdő tulajdonosa az erdő teljes hozamával jogilag szabályozott módon – beleértve a vadászati jog törvényes hasznosítását is magában foglaló mellékhasznóvételeket is – szabadon kell, hogy rendelkezze.

Az erdő köztulajdon jellege következtében a tulajdonosnak tőrnie kell a kegyes turizmussal és a melléktermékek meghatározott körének szemé-

lyes szükségletre való gyűjtésével járó terheket.

Az erdő külföldi állampolgároknak történő elidegenítése hosszú távon sem engedhető meg.

2. Az erdészeti üzemi szervezetének átalakítása

A kárpótlási hullám levonulása után is túlsúlyban maradó államerdészeti szervezete és hatékonysága meghatározója lesz az erdészeti egészének. Az állami erdők kezelésén túl az államerdészeti szemléti, technikai és genetikai bázisa kell, hogy legyen a közösségi, társulati és magánerdőknek is.

Az egységes kincstári államerdészeti szervezet kialakítása alapvető feladat. Ebben a szervezetben a tulajdonosi jogokat a kormány illetékes, valamennyi társadalmi érdeket (természetvédelem, szociális, gazdasági) figyelembe vevő szerve gyakorolja.

A gazdálkodás háromlépcsős, országos hatáskörű, különleges státusú, közüzemi jellegű vagyonérdekelte vállalati feladata. A szervezet alsó szintje az egy felsőfokú végzettségű szakember által minden részletében áttekinthető, átfogható, természetesen a vadgazdálkodást is magában foglaló erdészeti üzem.

A 6 hektár alatti elkülönült erdőbirtok nem biztosíthat egyetlen család számára sem egzisztenciát. Többnyire csupán a vagyontartás és esetleges alkalmi jövedelemkiegészítés forrása lehet. Összefüggő nagyobb erdőtestben levő kisebb erdőtulajdoni üzemeletésének csak valamilyen közös útja járható (erdőbirtokossági társulat, erdőszövetkezet stb.) közös szakember alkalmazásával, vagy államerdészeti szervezettel kötött kezelési szerződés lehet az erdő-vagyon hasznosításának alapja.

3. A gazdasági környezet változása

Az erdő közjóléti szerepét illetően lényeges változás időszerűen éljük. Az erdő e téren tapasztalható felértékelődése önmagában is indokolja, hogy mielőbb lényegesen emeljük hazánk, Európa egyik erdőben legszegényebb országának erdőszűrségét. Jó alkalmat kínál erre a mezőgazdaságból a járó mélyreható változás következtében tartósan felszabaduló termőterületek gyors gyarapodása, valamint a tőkehiány és a foglalkoztatási gondok együttes megjelenése. (Számos példa van rá a világban, hogy ilyen esetben könnyen járható kiút a nagyarányú erdőtelep-

tés.) Sajnos a legfontosabb feltételek meglete ellenére is igen lassan emelkedik az erdőfűtési kedv.

Fékezi azt a földtulajdonlás körüli bizonytalanság és nem ösztönöz a gazdasági környezet sem. Elmaradt a megszokott 100%-os állami támogatás, belátható távon a legtöbb helyen ráfizetéses a teleptés. A bizonytalan megtérülés csak hosszú távon várható, minimális a befektetett tőke hozadéka.

A jogbiztonság megteremtése és a teleptett erdő közhasznával arányban álló támogatása nélkül a teleptési program elkerülhetetlenül megfeneklik. A jövő érdekében minősége érdekében az állami támogatás egy részét természetben – a termőhelynek megfelelő nagy genetikai értéket hordozó ingyenes szaporítóanyag formájában – kell a vállalkozóhoz eljuttatni és az első önfinanszírozó nevelővágás időpontjáig teljes adómentességet és kellő támogatást kell biztosítani.

Az erdőgazdálkodásra, mint a fatermesztő, fatermelő üzemre nézve is kedvezőtlenül változott a közgazdasági környezet. Hosszú távon is fabehegőzatra szoruló ország vagyunk, mégis súlyos értékesítési gondokkal kell közelebbről megbarátkoznunk. (E látszólagos ellentmondás oka a hazai források és a szükséglet különbözőségében, valamint feldolgozóiparunk korántsem optimális struktúrájában és színvonalában rejlik.)

Külön gondot jelent termőhelyeink és erdőállományaink igen változatos minősége és értéke. Erdőink fenntartásának és ésszerű kihasználásának egyik alapfeltétele az erdőjáradék bizonyos értékű átcsoportosítása nemcsak az állami, hanem még az egyéni tulajdonú erdőkben is.

Az önmagára utalt erdőgazdálkodás szűkre szabott bevételi lehetősége kizárja, hogy az erdőben folyó, az erdőgazdálkodás egészét döntően meghatározó vadgazdálkodás milliárdos bevételének jelentős része továbbra is a hazai vadászok egy csoportjának rejtett támogatását szolgálja.

Változások az agrártársadalom és a falu életében

A vidék életében – főként az erdőszelvényekben – az erdő mindig is meghatározó jelentőségű volt.

Az erdőszeti szakszemélyzet mind a középrétegben, mind a falusi értelmiség körében számarányánál jelentősebb szerepet játszott. Az erdei munka mindig hozzájárult – fő tevékenység-

ként egy kiegészítő időnyomunkaként – a vidéki lakosság foglalkoztatásához, boldogulásához. Mindkét ágazat – a mező- és erdőgazdaság – várható intenzifikálása még közelebb hozza egymáshoz a két tevékenységet, ahogyan az a fejlett országokban is megvalósult.

Tovább növeli az erdő szerepét és értékét a vidék életében a falusi turizmusban rejlő lehetőség várhatóan növekvő kihasználása is.

Az új erdők teleptése pedig a vidéki munkanélküliség kezelésében és a lakosság megtartásában kínál minden egyébnél tágabb lehetőséget.

Összegzés és kiemelt teendők

Az erdőgazdálkodás hazánkban – elsősorban növekvő környezetvédelmi és közjóléti szerepének fokozódása következtében – gazdasági súlyánál jóval nagyobb figyelmet kíván nemcsak a gazdasági, hanem a politikai szférában is.

A viszonylag kedvező adottságok és örökség ellenére az erdőgazdálkodás és maga az erdő is válságos helyzetben került. A termelési volumen jelentősen visszaesett, a fenntartás és fejlesztés anyagi forrásai helyenként végzetesen beszűkültek. Az átalakulás üteme lassú, iránya több vonatkozásában enyhén szólva nyugtalanító. Az erdőszeti szervezete szétzilált, széthúzó, folyik a vagyon felélése.

A kedvezőtlen folyamatok megfékezésére, illetve megfordítására az egész ország válságos helyzete ellenére is nyílik reális lehetőség.

Azonnali hatást kiváltó teendők:

1. A kárpótlás során meg kell akadályozni, hogy az erdő felaprózódjanak, vagy ügyeskedők prédájaként bizonytalan sorsra jussanak.

2. Az elzárás kárpótlásra kijelölt erdőterületeken kívül továbbiak kijelölésére ne kerülhessen sor.

3. Az erdőbirtokossági törvény gyors jóváhagyásával meg kell teremteni az új tulajdonosú erdők sztatlan közös kezelésének törvényes kereteit.

4. Hatálytalanítani, illetve módosítani kell az önkormányzati törvény 82. § (1) f) pontját, amely – rejtett egyéni érdeket szolgálva – feloldhatatlan dilemma elé állította az erdőgazdálkodást és a vadgazdálkodást egyaránt.

5. Az állami erdőgazdaságok részvényszerűségekké való átalakítását úgy kell gyorsan befejezni, hogy a „visszaút” ne kerüljön eltorlaszolásra. (A dek-

larált kormányzati szándék szerint is csak a kincstári törvény megalkotásáig szól az ÁV. Rt. megbízatása az állami erdők kezelésére.)

6. Az új, erdő értető törvények megjelenéséig a hatályos jogszabályok keretei között kell megragadni minden lehetőséget a létező anomáliák felszámolására, a válságot kiváltó és elmélyítő okok megszüntetésére. Tűrhetetlen, hogy égető problémák egyszerű, gyors törvényes megoldását akadályozzák lépten-nyomon hatóságok és hivatalos szervek a több, mint 10 éve készülő törvények „közeli” megjelenésére hivatkozva. (Különösen gyakori ez az erdő- és vadgazdálkodás viszonyának rendezése terén.)

7. A bűnüldöző szervek erősebb fellépésével meg kell akadályozni az erdők szándékos károsítását, jogtalan kivágását, eltulajdonítását.

8. Elejét kell venni annak, hogy akár objektív adottságok következtében, akár a vezetés hibájából gazdaságit, pénzügyileg tönkrement erdőgazdaságok szanálása az erdő rovására történjék.

9. A jóváhagyás előtt álló földtörvényben rögzíteni kell, hogy a vadászati jog a föld tulajdonosát illeti. (Ennek deklarálásával felgyorsulhatna az erdőgazdálkodás egyik legsúlyosabb, krónikus problémájának megoldása.)

10. Meg kell keresni „a legkisebb rosszat”, a remélhetőleg átmeneti szűkös anyagi nehézségek miatt elviselendő legkisebb veszteséget jelentő áldozatokat.

Hosszú távú hatást kiváltó teendők:

1. A föld-, természetvédelmi, kincstári, majd vadászati törvénnyel összhangban levő, az erdei vadgazdálkodást is természetesen magában foglaló erdőtörvény alapos előkészítés utáni megalkotása.

Semmi sem indokolja egy elnagyolt, elkapkodott, hibákkal terhelt törvény gyors jóváhagyását.

2. Autonóm erdőszeti szervezet kialakítása, különös hangsúlyt helyezve az egységes, vagyonérdekeltektől álló erdőszeti megszervezésére.

3. Nagyléptékű, legalább a parlament által előírt ütemű erdőteleptési program végrehajtása.

4. Fel kell készíteni az erdőgazdálkodás középtávon túl elkerülhetetlen költségvetési támogatási rendszer kiépítésére és fedezetének biztosítására.

Szabad Demokraták Szövetsége

I. Az átalakítás szükségessége

Az erdőgazdálkodás átalakításának legfontosabb okai:

– A földi létet fenyegető globális környezetvédelmi problémák felértékeltek az erdőt és átrendezték az erdővel szemben támasztott társadalmi igényeket.

– A rendszerváltás következtében gyökeresen megváltoztak a tulajdonviszonyok, 0,5%-ról 40-50%-ra emelkedik a magántulajdonú erdők aránya.

– Az erdő- és vadgazdálkodás elkülönülése következtében vérszen megemlott az erdei életközösségek egyensúlya.

– Az erdőgazdálkodás alappillérei és keretei a közelmúltban a működőképesség határáig megroppantak.

II. Az átalakítás törvényi kerete

Az erdőgazdálkodás átalakítását szolgáló szakmai törvények mindmáig váratnak magukra. Csupán a hibás koncepcióra épült, az Országos Erdészeti Alapról és a Vadgazdálkodási Alapról szóló törvény lépett hatályba 1993 végén.

Az erdőgazdálkodás speciális tulajdonságaival nem számoló, a mezőgazdaság átalakítását vezérlő törvények hatályának kiterjesztése az erdőszertre súlyos következményekkel jár.

A hatályos erdőtörvény sokkal több lehetőséget kínál a megnyugtatóbb gazdálkodásra, sőt, az átalakításra is, mint amennyivel eddig élt a gyakorlat.

III. Az erdészeti ágazat folyamatai az elmúlt három-négy évben

A magyar erdőszert eddigi történetének a legsúlyosabb válságát éli.

– A kárpótlási törvény erdőre vonatkozó rendelkezései, végrehajtási gyakorlata és a tulajdonváltás egyéb formái az erdők kilátástalan szétaprózódásához vezettek.

– A tulajdonváltás elhúzóása miatt erdeink jelentős része gazdátlanná vált. A folyamatban lévő felújítási munkák „szüneteltetése” miatt az előző évek beruházásai is veszendőbe mennek.

– A szakszerű fakitermelés mintegy 20%-kal visszaesett, miközben az erdőállományt emberöltőkre tönkretévő

illegális kitermelés soha nem látott méreteket öltött.

– Az államerdezészet szervezetiileg szétesett, vállalati elsősorban az éves pénzügyi eredményekben érdekelt részvénytársaságokká alakultak, szakemberállományuk megcsappant, folyik a vagyonuk felélése.

– A hétszáz ezer hektárnyi, magántulajdonba kerülő erdő sorsa még kilátástalanabb.

– Az erdőszert felső irányítása és hatósági szervezete súlytalan.

IV. Az újjáépítés programja

Minden, az erdőt érintő intézkedésnél figyelembe kell venni az erdő környezetvédelmi és közjóléti szerepét, létét és stabilitását. Egyenletes, folyamatos, sokoldalú szolgáltatását sem politikai, sem rövid távú anyagi haszonért vagy részérdekért nem szabad kockáztatni.

Az állami erdők további csökkenését meg kell akadályozni. Az 55-60%-nyi állami erdőt tartós kincstári vagyontként, egységes, közüzemi jellegű, az erdővagyon gyarapításában, és nem a rövid távú nyereségben érdekelt szervezetben kell működtetni.

A magántulajdonba juttatott erdők zömét osztatlan, közös kezelésben kell tartani.

A szakhatóság által önálló gazdálkodásra is alkalmasnak ítélt, többnyire szóróvány erdőkben is a szakszerű erdő-

gazdálkodást kell megkövetelni és egyben sokoldalúan támogatni, különösen ott, ahol az erdő jelentős megélhetési forrás.

Az ésszerű földhasznosítás, természeti környezetünk gazdagítása, és nem utolsósorban a vidék népességmegtartó erejének fokozása érdekében az előző rendszer teljesítményét legalább 50%-kal meghaladó ütemben kell folytatni az új erdők telepítését.

Mivel a vadállomány az erdő egyik meghatározó, alkotó eleme, az erdei vadgazdálkodást az erdőgazdálkodás szerves részeként kell kezelni.

A vadgazdálkodás szakmai-gazdasági tevékenység, a földterület hasznosításának egyik alternatív vagy kiegészítő módja. A vadászat sport, szórakozás. A kettő szervezeti és intézményi elkülönítése sürgős feladat.

A vadállomány biztonságos fennmaradását garantáló minimális és az élőhelyet még nem veszélyeztető maximális vadállomány meghatározását a gazdasági érdekektől független természetvédelmi feladatnak kell tekinteni.

A vad – gazdátlan jószág. „Tulajdonná” akkor válik, amikor jogszerűen zsákmányul ejtik.

A vadászati jog a földterület tulajdonosának csak természetvédelmi előfrászkkal korlátozható vagyoni értékű joga, melyet 200 hektárnál kisebb területtel rendelkező tulajdonosok csak társult formában gyakorolhatnak.

A vadászat a saját – vagy a piac törvényei szerint vásárolt joga – minden nagykorú, a vonatkozó jogszabályi feltételeknek megfelelő állampolgárnak anyagi joga.

A Magyar Honvédség budapesti székhellyel, üzemi gyakorlattal rendelkező erdőmérnök munkatársat keres erdőfelügyelői munkakörbe.

Bérezés megegyezés szerint.

Szakmai önéletrajtot az alábbi címre kérünk:

**MH Fenntartási és Elhelyezési Főigazgatóság,
1453 Budapest, Pf. 6.**

Erdőkárpótlás a Kecskeméti Erdőfelügyelőség 1993. évi mérlegbeszámolójában

Az Állami Gazdaságok erdőterületei – mivel „a gazdálkodó alapvető-képességéhez erdőterületre nincs szükség” – Bács-Kiskun megyében a kárpótlás jelentős hányadát alkották, sőt nagy területű pótlólagos kijelölésekre is sor került.

Ebben a szektorban az erdőgazdálkodás gyakorlatilag felszámolódtott. Néhol – függetlenül az Erdőfelügyelőség előzetes álláspontjától – jelentős erdőtömbök is a privatizációs folyamat részévé váltak.

Így e beszámoló valószínűleg utolsó ebben a szektorban, pedig összesen mintegy 9500 hektárnyi erdőterületről van szó.

A privatizáció árnyéka – elmaradt erdőművelési munkák, bizonytalanság, néhány „partizánakció” és a „hogyan tovább?” reménytelensége – végigkísérte az évet. Jó esetben sikerült erdőgazdasági átvétel, de ez nem minden esetben történt meg. Csak reménykedni lehet, hogy az új erdőgazdálkodók kezében megfelelő helyesen lesz ezeknek az erdőknek a sorsa.

A mennyiségi teljesítések adatai méltatlan bücsüt jeleznek egy hajdan virágzó szektorban. Az új tulajdonosok lelkesedése egyelőre csak a fakitermelések minél előbbi engedélyeztetésére terjed ki. Az átmeneti állapot remélhetőleg nem lesz tartós.

A „magánerdők” új szektorban gazdálkodásról még korai lenne beszélni, statisztikailag is csak az erdőterület nagyságát lehet (ha lehet) adott pillanatban kimutatni.

1993. év magánerdő-gazdálkodását két fogalomkör lengte körül: a „MÉTE” és az „Osztatlan közös gazdál-

kodás”. Az előbbi a kezdeményező-készségével, az utóbbi a végrehajthatatlanságával fog bevonulni az erdőterületembe. Néhány jellemző esetet röviden ismertetek a teljesség igénye nélkül – HORRIBILE DICTU:

1. Volt – nem is kevés – olyan, ki úgy lícitált, hogy fogalma sem volt arról, hol van az erdő, milyen állapotban és milyen feladatokkal.

2. Volt olyan – hivatalosan kiadott – kárpótlási árverési vázrajz, amin se községhatár, se művelési ág, se terület nem volt feltüntetve. (*Granulálunk!*)

A hivatal mindkét esetben 60 napon belüli kimerést ígért – felelőtlenül –, de van aki egy éve vár türelmesen erre.

3. Az erdőterv szerinti gazdálkodás fogalma egyelőre az esetek nagy részében ismeretlen. Legtöbbször „csak” a saját szükségletet akarják kielégíteni tűzfából, karácsonyfából stb. A legteljesebbek öt darab fára is kérték fakitermelési engedélyt, utaztak érte 100 km-t, de mire megújdák a ivataltos ügymenetet, elátlitak attól a kevés szándékuktól is.

Mások – a profi erdőtulajdonosok – a parlamenti törvényalkotást megszegyenítő gyorsasággal intéznék el az egész helyzetet, és bennünk, felügyelőkben látják a legtöbb akadályt érdekeik érvényesítésében.

4. Voltak akik „kikönyörögtek” az önkormányzatoktól néhány darab fát (nagy a hideg és a szegénység). A dolog vége TV-riport, mely szerint a falu térségéből több erdőrészt elűnt.

5. A fakitermelések „szakosodtak”. Karácsonyfát már a szállítóeszközről közvetlenül is lehet termelni, így a törzs alsó kétharmada sértetlen marad.

6. Volt aki az erdőfelügyelőségtől kérte számon 40 év fájdmalmát és kecskeméti szőlőtermését, volt aki csak szőlőszekát kért.

7. Egy valaki akadt, aki kárpótláson üres vágásterülethez jutott és erdőfelújítási igénnyel keresett fel bennünket!

8., 9., 10... Azt hiszem, bármelyik kolléga folytathatná a saját jó–rossz tapasztalatával.

Félreértés ne essék, nem sajnáljuk kolléga folytathatná a saját jó–rossz tapasztalatával.

Félreértés ne essék, nem sajnáljuk kolléga folytathatná a saját jó–rossz tapasztalatával.

Mikulási Béla
erdőfelügyelő

Utószó

„Alkotni vagyunk, nem dicsérni.”
(József Attila)

Az 1991. és 1992. évi mérlegbeszámolóinkban, valamint az 1993-as év során az Erdészeti Hivatalnak küldött felterjesztéseinkben („SOS”) egyértelműen jelöltük, hogy az erdészeti közgazdaság el lehetetlenül. Jelzéseink igazolására álljon itt az 1992. évi mérlegbeszámolóunk utószavából egy bekezdés.

„Az Erdőfelügyelőség működési feltételei tovább romlottak. Az intézményi költségvetés sem az inflációs ráta, sem a rendszerváltásból fakadó új feladatok teljesíthatóságát biztosító többtérítést nem fedezte. A jövedelem teljesítésének az „önszervezés” határát súroló „önkéntes” létszámleépítés maradt az egyetlen forrása. A kialakult körülmények 1993-ban már nem teszik lehetővé a feladatok maradéktalan teljesítését! 1993-ban mind a feladattervet, mind a költségvetést, illetve működési feltételeket alapvetően felül kell vizsgálni, az igényekhez kell igazítani, hogy az elvárt feladatokat teljesíteni tudjuk!

Jelzéseinkre választ nem kaptunk – s ami még szomorúbb –, a megoldást kereső intézkedések is elmaradtak.

Vezetői munkám egyre jelentősebb hányada a meghozandó döntések rangsorolása, a hivatalos feladatok, elvárások közül a fontosabbak megold-

Magánerdő-gazdálkodás – nyugati módra. Bajorország erdeinek fele magánkézben van. Egyik ilyen az Augsburg mellett elterülő Fugger-Babenhausen hercegi birtok. Kiterjedése 4500 ha, fajajosszététele: 70% luc, 10% egyéb fenyő és 20% lombos. Évi kitermelése 9 m³/ha körüli. Az erdő első részlete a 16. században jutott a család birtokába és 18 nemzedék gyarapította évről évre...

Ez a mai viszonyok között csak az erdőbirtokos és a nagyközönség megértő együttműködésével érhető el. A társadalomnak fel kell ismernie az erdőhöz fűződő érdekeit és szükség esetén támogatnia kell a magánerdő-birtokost. A szakszerű erdőgazdálkodás folyamán elkerülhetetlenül előálló veszteségeket csak a közönség viselheti el. A gazdálkodónak jogos hasznát vállalkozásában meg kell találnia.

(DW 1994. 4. Ref.: Jérôme R.)

hatóságának érdekében a kevésbé fontosak elhagyása és megkísérelni az aktuális, életszerű kihívásoknak megfelelni.

Ez a helyzet hosszú évek alatt alakult ki, melynek okozói:

- az erdőfelügyelet általános elorszósítása (költségvetési lehetőségek, létszám, jövedelem stb.),

- a feladattervek korszerűsítésének elmaradása,

- az információs rendszer országosan egységes kialakításának elmaradása (ma a rendszer leggyengébb láncszeme az FM-EH),

- a gazdasági rendszerváltás hatása: a/ Illetékességi területünk - Bács-Kiskun, Békés, Csongrád megyékben - a 187 ezer hektár erdőterületből közel 90 ezer hektár kerül folyamatosan magántulajdonba. Várhatóan 26-27 ezer magánerdő-tulajdon jön létre, közel 21 ezer erdőtulajdonossal.

b/ A megfelelő jogszabályok hiánya, a meglévők ellentmondásai (számos szakmai, társadalmi közönség ajánlásai nem realizálódtak).

c/ A kárpótlási program ellentmondásai, az erdővagyon-gazdálkodás működtetésének ellentmondása (OEÁ, számviteli törvény, egységár).

d/ A társadalomban észlelhető morális válság. (Soha nem tapasztalt mértékű engedély nélküli fakitermelések,

legeltetések, gyűjtogatások). Térségünkben a hagyományok hiányában az erdő közhasznóságának elismerése alig érvényesül, ellentétben a klasszikus erdőtlajakkal. Az azonnali haszonszerzés (faállományok kitermelése) széles körben igény, ugyanakkor az erdőművelési feladatok elvégzésére még szándék szinten is alig van jelentkező.

A gazdasági rendszerváltás az erdőgazdálkodásban - különösen a folyamatos erdőlétesítésekben - az erdőfelújítások, a pótlások, az ápolások elmaradása miatt jelentős károkat okozott. A kár nagysága a Dél-Alföldön megközelíti a 250 millió forintot.

Az erdővagyon-gazdálkodásban a részvénytársaságok területén is beszűkülés tapasztalható (pl. a jobb állományok véghasználatra történő besorolása, a sarj üzemmódban történő erdőfelújítások nagymértékű erőtlenítése). Ez az átmeneti erdőtervi lehetőség néhány éven belül elfogy. Általában elmondható, hogy ma az rt.-k nincsenek érdekeltté téve az erdővagyon-gazdálkodásban.

Az átalakulás során illetékességi területünkön több ezer hektár erdő megszűnt vagy meg fog szűnni, s ezen mi felügyelők, a jogászok és „egyéb segéderők” seregei sem igen tudunk ideig támoztatni. Pl. a földhivataloknál még más művelési ágban nyilvántar-

tott (át nem vezetett) egy-két éves erdőtelepítések tudatos, „jóhiszemű” kiszántása az új tulajdonosok által. A pusztavágások fel nem újítása, a privatizált fiatalosok legeltetése. A regisztrált engedély nélküli fakitermelések száma többszáz csak az elmúlt fél évben, valamennyi eset szakszerű feltárására, felvételére már nem volt kapacitásunk.

Külső segítség nincs. A legtöbbet még az APEH megyei igazgatóságai segítettek az illegális karácsonyfa-termelés utólagos megállapításában.

Az erdőművelés általános gondja a teljesítmény mérésében bekövetkezett elintmondás, a számviteli törvény ugyanis a termelési értéket a közvetlen költségek összegével, nulla eredménnyel aktíválja.

Az Alföldön - főleg a Duna-Tisza közén - fokozza a gondokat egyes normatív támogatások, pl. a tuskórás megszűnése. A homokháton ugyanis még ma sincs olyan eredményes technológia, amely a teljes talaj-előkészítést pótolná.

Az alföldi erdők zömét az ember alkotta, s ma erdőszennedékek forognak a sírjukban, mert a hivatalos szakpolitika nem veszi azokat „erdőszámba”!

Dr. Göbölös Antal

Az ÁV Rt. tulajdonában levő erdőgazdaságok kezelésében a kárpótlást megelőzően kerekben egymillió hektár erdő volt.

Az erdőértékelés szerint e terület értéke 125 milliárd forint. Az első és pótlólagos kárpótlási kijelölés összesen: 105 ezer hektár. A folyamat végén az ÁV Rt. tulajdonába sorolt állami erdők a hazai erdőterület 53%-át teszik ki.

A Portfólióba 18 erdőgazdasági társaság, 1 erdő- és fafeldolgozó gazdaság, az ERDÉRT Rt. és a Faipari Kutató Rt. tartozik.

Saját tőke összesen: 29 628 millió Ft

Jegyzett tőke összesen: 13 106 millió Ft

A részvénytársaságok közül 18 az elmúlt évben, 2 ez évben alakult. Egy erdőgazdaság pénzügyi helyzete miatt nem tud átalakulni.

A vonatkozó kormányrendelet értelmében a társaságok közül kettő, a Szombathelyi és a Délalföldi Erdőgazdaság Rt. 100%-ig, kettő 25%-ig marad állami tulajdonban. A többi cég esetében az állami tulajdoni hányad 50%+1 szavazat.

Az ERDÉRT Rt. és a VADEX Rt. részvényeinek értékesítésére már a közeljövőben, májusban nyílt pályázati kiírás várható.

Sajtóanyag

ÁV Rt. Erdőgazdasági Portfólió tájékoztató

A társaságok közül 1993-ban az ERDÉRT Rt.-nél és a Felsőtisza Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságnál összesen 1 milliárd Ft veszteség várható, ez utóbbi felszámolás előtt áll. A többi társaság terv szerinti adózás előtti nyereség összesen 200 millió Ft. A végleges eredményt a mérlegzáró közgyűlések után lehet közölni.

A decentralizált privatizációra kijelölt vagyon értéke 4,7 milliárd Ft, ebből eddig mintegy 1,4 milliárd forint értékesítés teljesült.

A decentralizált privatizációs bevételből a társaságok

- javítani tudták likviditás helyzetüket,

- fedezni tudták az erdőfenntartás költségeit az Országos Erdészeti Alap forrásánya mellett (ez 1993-ban összesen 900 millió Ft saját pénzügyi eszközfelhasználást igényelt, hasonló összegre van szükség 1994-ben is);

- fejlesztési célokra fordítják.

Az erdőgazdálkodás közcélú feladatainak forrásigénye ma a költségvetésből csak részben biztosított, e feladatok egy részét a társaságok saját vagyonuk terhére végezték el. Ilyen feladatok többek között a véderdők kezelése, közjóléti létesítmények beruházása és fenntartása, aszálykár, tűzkár következményeinek felszámolása, erdővédelem.

Az Őrség panaszja

A kárpótlási folyamat nem került el az erdőben gazdag Őrséget sem. A magánerdő-tulajdonviszony nem ismeretlen e tájon, hiszen az államosítás előtt szinte nem volt család, akinek ne lett volna egy vagy akár ötven katasztrális hold erdeje. Az Őrségi embernek az erdő volt a takarékpénztára. Ha megszorult, az erdőhöz nyúlt, de százszor meggondolta, hogy mit vág. Az Őrség szíve volt az erdő, mondja *Bertha József*, az Őriszentpéteri földkiosztó bizottság elnöke, aki szinte egyszerűen sorolja az erdők közel fél évszázados történetét. 1949-ben elvették a tíz hold feletti területeket, majd rá három évre mindet, úgyhogy még egy ostornyélnyi sem maradt. A szomszédos Vend-vidék érdekes módon kimaradt az erdők államosításából, így elkerülte a privatizációs csatározásokat. Mert Őriszentpéteren úgy alakult, hogy a helybeliek nem tudtak versenyezni a kívülről hozott kárpótlási jegyek tömegével. Sok régi erdőtulajdonos maradt hoppon, alig negyven százaléknak sikerült úgy-ahogy erdőhöz jutni. Pedig – folytatja kesergését a volt gazda – mi értettük az erdő szavát. Szemezgettünk – szálalgattuk az évi 1–5 köbméter engedélyezett, vágható törzseket. Mert erdőgazda és spekuláns között nagy a különbség.

A tagosítás igazságtalanságát nem lehet kárpótolni a jelenlegi licitrendszer igazságtalanságával – szól közbe *Nagy László* erdőmérnök. A tsz-szervezések után a helyi viszonyok között jónak számító szántók jó részét beerdősítették, így azt már a volt gazda nem kaphatja vissza, az erdőt meg elviszik az idegenek. Negyven év után

igazságot tenni lehetetlen. Most csak egy tennivalónk van, hogy valahogyan közös kezelésbe tartsuk az erdőket. Szakmánk nagy gyengéje, hogy idejuttunk, de ezen már kár keseregni, sokkal inkább a felvilágosítással kell foglalkoznunk, hogy az új tulajdonos tudja, hogy mit kell csinálnia az erdejével.

Sajnos a jelenlegi joghézag, mely még nem szabályozza az erdőbirtokosságokat – igen nagy kárt okoz. A téli hótörés anyaga kint fekszik az erdőn, ami csak fokozza a szüvesélyt, és arra még rá gondolni is rossz, hogy mi lesz egy tűz esetén. Mert védelmi szolgálat már és még nincs.

Ha tisztázódnak a tulajdonviszonyok, és lesz kellő támogatás, egészen biztos, hogy nagyon sok magántulajdonos fog erdőt telepíteni, hiszen már most is van rá példa. Igaz, a jelenlegi vadállomány mellett képtelenség a földet művelni. Ilyenkor, tél végén járva a vetéseket, szinte tenyérynyi hely sincs, ahol ne lenne vadnyom. A jelenlegi vadállomány két-két és félszerese az eltarthatónak. Akkora a vadkár, hogy azt már a vadásztársaságok sem tudják fizetni. Reményeink szerint három-öt év alatt kialakítható az elviselhető vadlétszám.

A községeket járva, több helyen feltűnt a szemmel láthatóan új vállalkozásként indult fafeldolgozó gépek zakatolása. Csak reménykedni lehet, hogy az erdőbirtokosságok és a központosított fizetett községi erdész segítségével az Őrség panaszja is elhalkul, és e helyt a hagyományos erdőtisztelt az erdők javát szolgálja.

Pápai Gábor

Svédországban a január 1-jén életbe lépett új erdőtörvény előtérbe helyezte az erdőgazdálkodásban az ökológiai követelményeket. Ugyanakkor a tartósan rosznak ígérkező gazdasági helyzet szélsőségesen erős ésszerűsítésekre kényszeríti a gazdálkodókat. Ez a ketős szorítás az állami erdőgazdaságban végrehajtott intézkedésekben érzékelhető leginkább.

A korábban – már szintén jelentős létszám-karcsúsítással – részvénytársaságokká alakított erdőgazdaságok és faipart a törvény életbeléptét előző napokban egyesítették. Ezen belül az erdőgazdaság korábban 16 erdőgazdálkodókat 8-ra csökkentették, egyenként 160-tól 810 ezer ha-nyi területtel. A gondnokságok élén általában főiskolai végzettségű vezető áll 10-14, technikus végzettségű beosztottal. Ezekből egy a fakeskedelemmel, egy az erdőműveléssel és egy a gépesítéssel foglalkozik, egy vezeti az adminisztrációt három-négy adminisztrátorral. Az erdőgazdálkodás 5-9 kerületre oszlik, élén erdőmérnökkel vagy technikussal. Minden kerületnek 3-5 gépesített egysége van, s ezek önállóan végeznek minden feladatot a tervezéstől a végrehajtásig. Ezzel a szervezettel felére csökkentették a korábbi személyzeti létszámot...

A miénktől merőben eltérő természeti és gazdasági viszonyok ismeretében is meglepő szervezés a természethez közelítő erdőgazdálkodást legnagyobb részét az erdei munkásra bízva, miután az átképző tanfolyamokon egyedileg alkalmassá igyekszik tenni. Célja őket mielőbb technikus szintre hozni. Ennek biztosítására az új erdőtörvény rendelkezéseinek megfelelően – szervenként és egyenként – nemcsak gazdasági, de ökológiai mérleg is készült.

(AFZ 1994. 6. Ref.: Jérôme R.)

Kereskedők figyelem!

Minden Magyarországon forgalomban levő elektromos és motoros fűrészhez

OREGON

FŰRÉSZLÁNC – CSILLAGKERÉK – GYŰRŰ – VEZETŐLEMEZ
RENDELHETŐ A KÉPVISELETNÉL.

OROSZ COOP

Felvilágosítás:

Külkereskedelmi Képviselet Kft. H-1016 Budapest, Orom utca 10. fszt. 2.
Telefon: 267-1180, 162-1199. Telefax: 267-1179.

KONDORNÉ SZENKOVITS MARIANN

Az ágfalvi (Soproni-hegység) fafaj-összehasonlító kísérlet eredményei

1968 folyamán az Erdőműveléstani Tanszék dolgozói Majer professzor vezetésével két fafaj-összehasonlító kísérleti terület tervét dolgozták ki. Az egyik parcellasort – melyről most beszámolok – a Soproni-hegység ágfalvi területén létesítették, egykori úrbéresi rottont sarj-gyertyános társulás helyén.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága 350 m, a csapadék évi összege 800 mm, a csapadékoszlás szubalpin jellegű. Fekvése északnyugati, lejtése 10°. Az eredeti erdő-társulás acidofil *Luzula alba* – gyertyános-bükkös, talaja kissé podzolos barna erdőtalaj.

A kísérlet célja az adott termőhelyen előreláthatólag nagy faproduktumú, termőhelyálló és a vad kártételnek is ellenálló fajok kiválasztása. A telepítés hazai és külföldi fajokkal történt.

A rottont sarj-gyertyános letermelése után vágástakarítást, vegyszeres tuskókezelést és pásztás talaj-előkészítést történt. Gödrös ültetéssel 36 fajajt telepítettek 40x40 m-es parcellákra, többségében 1,5x1 m-es hálózatban. A kísérleti területet vadvédelmi kerítéssel látták el. A parcellákon 23 éves korig erdőművelési beavatkozás nem történt. Sajnos néhány parcella – a hiányos és tönkrement vadvédelmi kerítés, valamint emberi gyarlóság (lopás, csonkítás) miatt – napjainkban már értékelhetetlen. Így a vad teljesen tönkretette a libocédrus-, rezgőnyár-, hegyi juhar-, kőris-, cser-, platánparcellákat, de értékelhetetlen a tuja, a jegenyefenyő-félék többsége is.

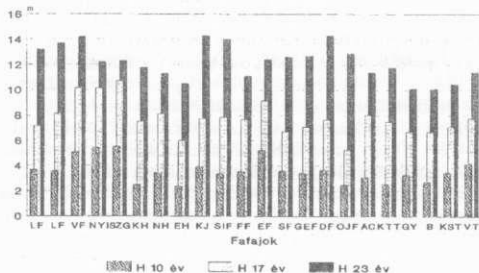
Beszámolómban 23 éves korral a következő parcellák, illetve fafajok adatai szerepelnek hálózattal és a fafajok rövidítésével. *Picea abies* (1x1 m) LF; *Picea abies* (1,5x1 m) LF átlaga; *Larix europaea* (1,5x1 m) VF; *Betula pendula* (1,5x1 m) NYI; *Castanea sativa* (1,5x1 m) SZG; *Tilia cordata* (1,5x1 m) KH; *Tilia platyphyllos* (1,5x1 m) NH; *Tilia argentea* (1,5x1 m) EH; *Acer platanoides* (1,5x1 m) KJ; *Picea sitchensis* (1,5x1 m) SITF; *Pinus nigra* (1,5x1 m) FF; *Pinus silvestris* (1,5x1 m) EF; *Pinus strobus* (1,5x1 m) SF; *Pinus ponderosa* (1,5x1 m) GEF; *Pseudotsuga douglasii* var. *viridis* (1,5x1 m) DF átlaga; *Abies grandis* (1,5x1 m) ÓJF; *Ced-*

rus atlantica (2x1 m) AC; *Quercus petraea* (1x1 m) KTF; *Carpinus betulus* (1,5x1 m) GY; *Fagus sylvatica* (1,5x0,5 m) B; *Quercus robur* (1x1 m) KST; *Quercus rubra* (1x1 m) VT.

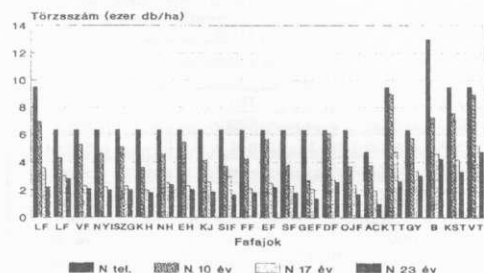
Az állomány első felvételezését 10 éves korban, a másodikat 17 éves korban, a harmadikat 23 éves korban végeztük a következőképpen: parcellánként véletlenszerűen 2–3 sort jelöltünk ki úgy, hogy ezen kijelölt területen minimum 100–100 egyed felvételét tudtuk elvégezni. Fmagasságot és mellmagassági átmérőt mértünk, és meghatároztuk a felvett terület nagyságát. Az adatokat a biometria módszereivel értékeltém, ezt vonatkoztattam 1–1 parcellára, végül 1 ha-ra.

A törzsszámváltozás, valamint a darabszám és az eredeti darabszámhoz viszonyított százalékos érték változása az 1. ábrán látható. Az adatokból kitűnik, hogy a törzsszámcsökkenés természetes úton (természetes mortalitás következtében) szinte valamennyi parcellán bekövetkezett. 10 éves korban különösen jelentősen csökkent a bükk, a sitkafenyő és az óriás jegenyefenyő, míg legkevésbé a duglászfenyő, a kocsánytalan tölgy és a vöröstölgy darabszáma változott. 17 éves korra kiegyenlítettebbé vált ez a csökkenés, s ez folytatódott 23 éves korra is, de már lényegesen lassúbb ütemben.

2. ábra
Magasságváltozás a parcellákon

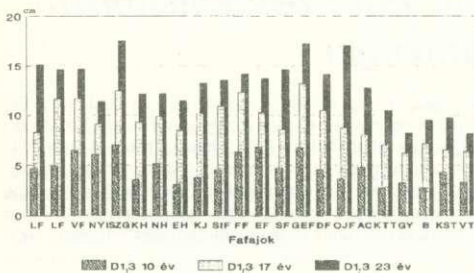
1. ábra
Törzsszámváltozás a parcellákon

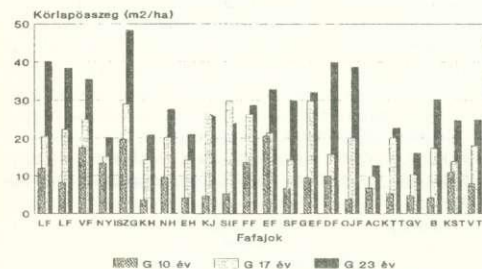
A magassági növekedés változását a 2. ábra mutatja. 10 éves korban a legjobb magassági növekedést a szelídgesztenye, valamint a pionír fafajok (nyír, erdeifenyő, vörösfenyő) mutatják, de jelentős a vöröstölgyé is. 17 éves korra ezen fafajok növekedése megtorpan, de abszolút magassági értékben továbbra is ezen fafajok állnak az élen. 23 éves korra a fenyők erőteljes magassági növekedése figyelhető meg, különösen az óriás jegenyefenyő, a duglászfenyő, a sitkafenyő és a lucfenyő esetében.

A mellmagassági átmérő átlagértékei a 3. ábrán láthatók. 10 éves korban itt is a szelídgesztenye, valamint a pionír fafajok állnak az élen, de jelentős a gesztenyefenyő, feketeifenyő, nagylevelű hárs mellmagassági átmérője is. 17 éves korra erőteljesen vastagodtak a hársak, a bükk, kocsánytalan tölgy, a korai juhar és az óriás jegenyefenyő. 23 éves korra

3. ábra
D1,3 változás a parcellákon

4. ábra
Körlapváltozás a parcellákon

a magassági növekedéshez hasonlóan a fenyők erőteljes vastagsági növekedése figyelhető meg.

A körlaposság és annak változása a 4. ábrán tekinthető át. 10 éves korban a legnagyobb körlaposszággal az átmérőhöz hasonlóan a pionír fajoknak rendelkeznek. 17 éves korra azonban változik a helyzet, s a változást a hektáronkénti darabszám erősen befolyásolja. A két kor közötti növekedést véve figyelembe, legnagyobb a sitkafenyő, a korai juhar és az óriás jegenyefenyő körlaposság növekedése. 23 éves korra jelentős körlaposszággal rendelkezik már a luc, a duglász- és az óriás jegenyefenyő.

A fajok növekedési sorrendjét 10 éves korban Majer (1980) a 100-G-H mutató alapján határozta meg. Ez a mutató azonban 17, illetve 23 éves korban már nem ad reális képet a növekedési erősről (a körlaposszágot ugyanis a hektáronkénti törzsszám erősen befolyásolja). Ezért ennek meghatározására ezekben a korokban a magassági és mellmagassági átmérőnövekedés változását választottam a 10 éves kori értékekhez viszonyítva. Mindegyik mutató alapján meghatároztam a sorrendet, s a két változó közötti összefüggés vizsgálatára a rangkorrelációs módszert választottam. Azt vizsgáltam, hogy a két változó rangszámjai az azonos megfigyelési egységeken mennyire egyeznek. 17 éves korban a rangkorrelációs koeficiens értéke: $R_{rang} = +0,6070$, s ez nagyobb, mint „A korrelációs koeficiens kritikus r értékei” (Fisher és Yates, 1957 után) $P = 1\%$ szinten (0,5368). Tehát levonható a következtetés, hogy a magassági növekedés és a mellmagassági átmérő változás között szoros összefüggés áll fenn.

1. táblázat
A fajok növekedési erély szerinti csökkenése

10 éves korban 100*G*H mutató alapján	17 éves korban	23 éves korban
	d _{1,3} és h növekedése alapján	
1. SZG (1,5x1)	1. KH (1,5x1)	1. ÓJF (1,5x1)
2. EF (1,5x1)	2. EH (1x1)	2. KTT (1x1)
3. VF (1,5x1)	3. KTT (1,5x1)	3. EH (1,5x1)
4. NYI (1,5x1)	4. B (1,5x0,5)	4. KH (1,5x1)
5. GEF (1,5x1)	5. SITF (1,5x1)	5. B (1,5x1)
6. FF (1,5x1)	6. DF (1,5x1)	6. DF (1,5x1)
7. LF (1,5x1; 1x1)	7. ÓJF (1,5x1)	7. SITF (1,5x1)
8. NH (1,5x1)	8. NH (1,5x1)	8. KJ (1,5x1)
9. DF (1,5x1)	9. KJ (1,5x1)	9. LF (1,5x1)
10. SF (1,5x1)	10. FF (1,5x1)	10. LF (1x1)
11. AC (2x1)	11. GEF (1,5x1)	11. SF (1,5x1)
12. SITF (1,5x1)	12. LF (1,5x1)	12. AC (2x1)
13. KST (1x1)	13. AC (2x1)	13. GEF (1,5x1)
14. KJ (1,5x1)	14. GY (1,5x1)	14. GY (1,5x1)
15. VT (1x1)	15. VF (1,5x1)	15. NH (1,5x1)
16. GY (1,5x1)	16. VT (1x1)	16. KST (1x1)
17. ÓJF (1,5x1)	17. KST (1x1)	17. VT (1x1)
18. KH (1,5x1)	18. LF (1x1)	18. FF (1,5x1)
19. EH (1,5x1)	19. SZG (1,5x1)	19. VF (1,5x1)
20. B (1,5x0,5)	20. SF (1,5x1)	20. SZG (1,5x1)
21. KTT (1x1)	21. NYI (1,5x1)	21. EF (1,5x1)
*	22. EF (1,5x1)	22. NYI (1,5x1)

* A LF (1,5x1) és (1x1) hálózati parcellák adatai átlaggal szerepelnek, ezért van csak 21 faj a sorrendben.

2. táblázat
Fáterfogat alakulása 17 és 23 éves korban
1 ha-ra vonatkoztatva

Faj (hálózat)	17 éves korban	23 éves korban
	m ³	
LF (1x1)	120,6	362,4
LF (1,5x1)	143,8	347,8
VF (1,5x1)	130,8	276,6
NYI (1,5x1)	92,3	142,8
SZG (1,5x1)	198,7	372,6
KH (1,5x1)	70,8	138,3
NH (1,5x1)	105,7	176,8
EH (1,5x1)	61,2	127,7
KJ (1,5x1)	133,3	211,0
SITF (1,5x1)	191,2	221,2
FF (1,5x1)	178,8	227,3
EF (1,5x1)	149,3	259,3
SF (1,5x1)	82,2	239,1
GEF (1,5x1)	199,9	259,3
DF (1,5x1)	163,2	352,2
ÓJF (1,5x1)	111,8	345,2
AC (2x1)	64,3	96,0
KTT (1,5x1)	121,1	161,5
GY (1,5x1)	54,8	94,1
B (1,5x0,5)	98,5	191,0
KST (1x1)	94,2	169,3
VT (1x1)	104,4	177,9

Az erdőtalajok öntözésének hatására létrejött változások egy 65 éves erdeifenyő-állományban

23 éves korban $r_{rang} = +0,8363$, s ekkor még a $P = 0,1\%$ szinten megadott táblázati r érték (0,6524) is alatta maradt a kapott értékek. Ennek alapján adtam meg a fajok növekedési erély szerinti sorrendjét az 1. táblázatban. Jól látható, hogy a 10 éves korban vezető helyen álló pionír fajok, valamint a szelídgesztenye növekedési üteme leállt, s 17. majd 23 éves korban is ezek a fajok állnak a táblázat végén. Ezekben a korokban jól növekednek a hársak, a kocsánytalan tölgy, a bükk, a sitka-, a duglász- és az óriás jegenyefenyő.

A fatérfoogat összehasonlításra 10 éves korban még nem alkalmazható a bizonytalan alakszám miatt. A 17 és 23 éves kori értékeket azonban érdekességként már feltüntettem a 2. táblázatban. A körlaphoz hasonlóan itt is jelentős szerepe van a hektáronkénti darabszámnak, s ez ki is tűnik a sűrűbb hálózatu, illetve magasabb darabszámmal jelentkező parcellák javára.

Összefoglalóan az eddigi megfigyelések alapján a következők mondhatók el:

A Soproni-hegység ágfalvi, kissé podzolos barna erdőtalaján az első 10 évben a legjobb magassági és mellmagassági átmérőnövekedést a pionír fajok és a szelídgesztenye mutatta, ezek ekkor már zárt állományt alkottak. Gyenge volt a bükk, a kocsánytalan tölgy, a gyertyán, a kislevelű- és ezüsthárs, valamint az óriás jegenyefenyő növekedése.

17 éves korban a legjobb állományszerkezetet a sitkafenyő és a gesztesfenyő, a szelídgesztenye állományai mutatták, de feljövőben volt a bükk, a kocsánytalan tölgy, a korai juhar és a kislevelű hárs állománya is. A területen egyáltalán nem éri jól magát a kocsányos tölgy, de a vöröstölgy, a simafenyő, a gyertyán növekedése sem kielégítő, bár ezen fajok vezérhajtásait a vad fiatal korban csaknem teljesen tönkretette. 23 éves korban a legerőteljesebb növekedést az óriás jegenyefenyő mutatja, s jelentős a fatérfoogata is. A szelídgesztenye, bár növekedési erélye erősen csökkent, még mindig a legnagyobb fatérfoogatóit produkálja. Igéretes a különböző hálózatban telepített lúcfenyő magassági és mellmagassági átmérőnövekedése is, s ez fatérfoogában is jelentkezik már. Ehhez hasonló a duglászfenyő állománya is. A hársak növekedési üteme a 10 éves kori állapothoz képest nagyon jó, bár fatérfoogában messze elmaradnak a legjobbakról (abszolút értékben ugyanis kicsi mellmagassági átmérővel és magassággal rendelkeznek). Ugyanez elmondható a bükk- és a kocsánytalan tölgy-állományokról is.

Ezen megfigyeléseket érdekességként adtam közre, a további vizsgálatok folyamában vannak és remélhetőleg a jövőben is folytatódnak.

Egy nyugatnémet vállalat érdeklődésére a lengyelországi Tuchola-erdő nyugati részében öntözéssel próbálták a rókagomba (*Cantharellus cibarius*) termékenységének fokozását növelni, egy úde, de tápanyagban szegény termőhelyen. A területet öt egymást követő évben rendszeresen öntözték (1970-1974) és a berendezések eltávolítása után a felvételezéseket 1977-ig tovább folytatták. Az öntözéshez felhasznált vizet természetes csatornából nyerték, amelynek tápanyagtartalma kielégítő volt a növények számára.

Megállapították az öntözés sokoldalú hatását, többek között pl.

- a talajra (a talajsavanyodás csökkenése, a könnyen oldható tápelemek migrációja, a talajbaktériumok mennyiségének és aktivitásának emelkedése, a talajmikroflóra mennyiségi elszegényedése és minőségi javulása, a humuszképző gerinctelenek mennyiségének növekedése, majd későbbi csökkenése);

- az erdő belsejében a meteorológiai feltételekre (a légnedvesség hiányának mérséklődése, a talajhőmérséklet jelentéktelen mértékű emelkedése és a léghőmérséklet csökkenése);

- a kalapos gombák előfordulására (nagyobb termékenység, több faj, nagyobb termőtestek), a rókagomba hozama az első három évben 16-szor nagyobb lett;

- a természetes felújítás feltételeire (kedvezőbb csírázási feltételek, gazdag fajösszetétel);

- a talajtakaró összetételére (a fajok számának és elterjedésének megnövekedése, a zuzmók eltűnése, a lágyszárú vegetáció nagyobb mértékű fellépése);

- az állomány egészségi állapotára (általában pozitív változás);

- a fatömeg növekedésére (jelentős növekedés). Az öntözőberendezések eltávolítása után az eredeti állapot lassú visszaállását figyelték meg.

A szerzők véleménye szerint egy kevésbé intenzív és rövidebb tartamú öntözés – csak a száraz periódusban – nyereséges lehet. Az elképzeléseket azonban a gyakorlatban kísérletileg igazolni kell.

Prace Instytutu Badawczego Lesnictwa Nr. 761-769, Warszawa 1993. Ref.: dr. Kovács Gábor

Ritkábban előforduló, nemes lombosainkkal mind az erdőrendezés, mind a művelés általában mostohán foglalkozik. Gyakran csak mint töredék elegendő EL kategóriát említi, foglalkoznak velük. Jelentőségükre csupán egy-egy jól sikerült rönk-árverés során keltődik figyelem. Így például a németországi Mecklenburg-Vorpommern tartomány schönbergi erdőhivatalában egy árjegyzék szerinti 900 DM-es juharrónk 2200 DM/m³-t, hasonló cseresznye 4000 DM/m³-t és egy 5,20 m hosszú, 59 cm átmérőjű tölgyrónk 1390 DM/m³-t ért el.

A felújításokban, telepítésekben sokkal nagyobb gondot kell ezekre fordítani. Vadtól egyedileg védeni és lehetőleg csoportokat, foltokat kialakítani belőlük. Tiszítás, későbbi gyérités során jó minőségű törzseik javára kell dolgozni. Vágáskorukat végül egyedileg kell meghatározni. Ez utóbbiban lehetőleg gondolni kell folyamatos előfordulásukra is.

Erdőgazdálkodásunk eredményességének növelését a piacrendszer körülményei között ezeknek a fafajoknak felkarolása is szolgálhatja. Az államkincstári kezelésű erdőre nézve a szabályozórendszer kialakításában kell megfelelő ösztönzést adni.

(DW 1994. 2. Ref.: Jérôme R.)

Rezerváció erdőrezervátum ügyben

(Karcolat)

Az E.L. elmúlt évi októberi számában, a 305. oldalon, részletes közlést és fejtegetést olvashatunk dr. Somogyi Zoltán tollából. A cikk az erdőrezervátumokban folytatandó (és kezdendő – a szerző) kutatások előzetes megvitatott és elfogadott céljairól, módszereiről, feltételeiről és eszközeiről ad részletes információt. Olvashatunk ezt megelőzően az E.L. július-augusztusi számában *Rakonczay Zoltán* észrevétele kapcsán 4 megnevezett és 163 meg nem nevezett államról, amelyek ez idáig – hazánkhoz hasonlóan – nem rendelkeznek erdőrezervátummal.

A két Zoltán merőben eltérően hangsúlyozott közlésétől eltekintve is, számos bökkenő akasztott meg a fonal követésénél dr. S. Z. cikkét olvasván.

A bevezetés alap-definíciója: „a mindenfajta emberi beavatkozástól teljeskörűen és végérvényesen” eltiltott erdő, az erdőrezervátum számomra és most, itt, Magyarországon teljesen elképzelhetetlen (én emberi beavatkozásnak tartom a lég-, víz-, talaj- stb.-beli beavatkozást is, határon túl és innen, amelyek teljeskörűen és végérvényesen várhatóan a XXI. században is hatni fognak). Ennek következtében inkább kevésbé, mint többé fognak érvényesülni a most is zajló, legfeljebb háttérben meghúzódó, a komplex erdő-fizikámban élénk táruoló, természetes folyamatok.

Nagy valószínűséggel fordított sorrendben remélhető a „vizsgálati anyag”, a rezervátum céljára alkalmas erdők létrejötte, mint ahogyan azt az említett cikk várja. Azaz 1. hosszú távon alakulnak ki, azután a 100-110 fő/km² népsűrűség, az IQ/át., és nem utolsósorban a rendelkezésre álló pénzfedezet, valamint az emberfeletti erők kedvétől, szándékától függően maradhatnak fenn. 2. rövid vagy hosszabb távon. A szándék nem elhanyagolható tényező, hiszen mások is adódhatnak a mostanihoz hasonló, a szubjektumtól függő helyzetek, amikor rendszer-, korosztály-, hangsúlyváltás közepette fogalmazódnak meg hosszú időn át ható célkitűzések. A közelmúltban átható erdészeti kutatómunka – habár nem rezervátumokban, hanem a valós szakmai és szemléltető társadalmi hatásoknak kitett erdőkben folyt –, mint pl. az erdőtipológia kidolgozása, vagy a hosszú lejáratú erdőnevelési és fatermestani kísérletek felépítése stb. számos elemét feldolgozta már a most újból megszerezni kívánt ismereteknek.

A 30. éves találkozó szervezése érdekében kérem azok jelentkezését, akik a **Szegedi Erdészeti Technikumban 1964-ben érettségiztek.**

Polner Frigyesné (Csernovszky Júlia)
6783 Asotthalom Erdészet
Telefon: (62) 381-578
Fax: (62) 381-515

Saját címeden kívül küld el annak a volt osztálytársadnak a címét is, akiről tudsz valamit.

Az elmúlt számtalan szakmai tanácskozás, rendezvény és vita, a megjelent cikkek és kutatási jelentések összegzése reményt adnak, hogy „mód nyílik majd a zavartalanul érvényesülő, természetes erdei folyamatok vizsgálataira is...”, a természetes önszabályozás által kialakított és fenntartott teljes természetes rendszernek, az erdő teljes egészének a kutatása.”

No, azért helyenként „be kellene keríteni, illetve a vadállomány létszámát más hatékony (!) eszközzel kell szabályozni”. – Így természetszerű? – Így ösjellegű? Netán a hazontalannak tartott gyomfajokot se ártana indításként likvidálni! És, mert „Sem idő, sem pénz nem áll rendelkezésre arra (hogy pénz nem, az szinte biztos, de hogy idő sem!?)”, hogy valamennyi kijelölt rezervátumot mindenre kiterjedő részletességgel kutassunk”, ezért „Az, hogy mely területeket, milyen intenzitással kutassunk, célszerű előzetes felvételek (mindenfajta emberi beavatkozás nélkül, a legtesthezállobb területeken – a szerző) és megfigyelések alapján eldönteni.” És „ezért a rezervátumokban sokéves (mégis csak! – a szerző) – hosszú távú – kutatásokat kell folytatni.” Nyilván, a semmi pénz, a sokéves kamatos kamattal, táplálni fogja a KTM és az FM központi forrásait, amellyel a két megnevezett tárca rendelkezhet. „Ilyen kutatás folytatása mind az alap-, mind az alkalmazott kutatás, végső soron pedig az erdészeti gyakorlat számára is jelentős.” Az erdészeti gyakorlat számára valóban: végső soron, feltehetően 50-100 év múlva, legkorábban. Talán addig az erdészeti gyakorlat is képes lesz ily' látványosan megújulni!

Tovább haladva, „ezeknél (a kísérleteknél – a szerző) szükséges figyelembe venni, hogy a kísérlet megzavarhatja azokat a természetes folyamatokat, amelyek megfigyelése az erdőrezervátumokban alapvető cél”. Sőt, még az is megeshet, hogy némely – nem vizsgált – természetes folyamat megzavarhatja a kísérleteket! Sebaj! „A hatékony védelem érdekében a területeket szükség esetén be kell keríteni!” Megfigyelt, gyakorlati példa lehet mondjuk – nem túl messze – a dolomitlen védő kerítés, a túralovasok, a crossmotorosok, a tűzgyújtók és a kerítésháló tolvajok stb. ellen; a természet (védelmi terület) aktív védelmére gyakorlati példa lehet továbbá a B.T.I. területén a budakeszi Erzsébet-major jövendő bérleti hasznosítása. Távlabbi példa lehet a védelemre a gyarmatpusztai, Ördöglovas építette vadaskert-kerítés, esetleg pallosjoggal megerősítve, végül (a messziről jött ember azt mond amit akar szólás élét átérve) a kínai nagy fal is. „Ezzel együtt haladéktalanul ki kell jelölni azt a kb. 10-12 rezervátumot, amelynek az alapfelmérése, s majdani teljes részletességű kutatása elsőként megindulhat.” Ezen felül természetesen (és természetközeli – a szerző) azt a jóval nagyobb (kb. mondjuk 10-12 leendő erdőgazda rt.-t. de lehet 13+1 is – a szerző) erdőterületet, amely megfelel az IUCN I. kategóriának, ergo a jelen, korlátozott lehetőségek között megindítható kutatás majdan kijelölésre váró mecenások támogatásával eszközölődjön!

Addig: investigatio pro investigator!

Apátóczy István

GERA PÁL

Gondolatok a vadászterületek minimális nagyságáról

Az elmúlt hónapok során a Földművelésügyi Minisztérium illetékes osztálya két vadászati jogszabálytervezettel is meglepte az érintetteket, érdeklődőket. Számos kritikát is kapott értük a tárca, többségében nemetszésüknek adtak hangot a véleményt mondók.

Nem kívánok most kitérni arra, hogy tételesen foglalkozzam a törvénytervezeteket ért főbb kritikákkal (ez egyfelől nem az én kompetenciám, másfelől erről nemrégiben egy vadászati fórumon igen részletes tájékoztatást kaphattak a jelenlévők mind az erdészet, mind a vadászat, mind a természetvédelem részéről); mindössze egy olyan elemét emelném most ki a vadgazdálkodás-vadászat kérdéskörének, melyben az alapelvekhez hasonlóan a vélemények igencsak eltérnek, s mellyel az idáig nemigen foglalkoztunk.

A kérdés tehát az, hogy mekkora legyen a vadászterületek minimális nagysága? Legyen-e egyáltalán korlát, ha igen, hol húzódjék, ha nem, miért nem?

Az említett tervezetek szerint vadászterületnek minősíthető mindazon szántó, szőlő, gyümölcsös, kert, gyep, halastó és erdő, ahol a vad:

- a/ az életfenntartáshoz szükséges táplálékot megtalálja;
- b/ a természetes szaporodás feltételei adottak;
- c/ és a természetes mozgásigénye, bővőhelye, nyugalma adott.

A fentiek értelmében önálló és társult vadászterület akkor létesíthető, ha a földrésztelt nagysága – függetlenül a terület közigazgatási határától – apróvad-faj vadászata esetén legalább a 2500 hektárt; nagyvad faj vadászata esetén legalább a 4000 hektárt eléri, továbbá átmérője legalább 3000 méter.

Ismeretes, hogy jelenleg 4000 hektár a megállapított minimális vadászterület-nagyság, és e tekintetben nincs különbség apróvadás és nagyvadás terület között. Várható volt, hogy a fentebb ismertetett területnagyság-elképzelések vitát fognak eredményezni. A teljesség igénye nélkül néhány vélemény a kérdésről.

Vannak, akik lényegesen alacsonyabbra teszik a mércét, mondván, hogy 100–(200)–300 hektár minimumnagyság bőven elegendő.

Vannak, akik részletezik elképzeléseiket, gyakorlatilag vad fajokra lebontva. E véleményt hangoztatók megítélése az, hogy:

- apróvadás területen, ahol a gazda mesterséges neveléssel és kibocsátással is foglalkozik, már 100 hektár is lehet önálló vadászterület, szélessége pedig 400–500 méternél nem lehet kisebb;
- mesterséges nevelés nélkül 200–300 hektár a területnagyság alsó határa, úgyhogy legkisebb szélessége legalább 700–800 méter legyen;
- amennyiben őzre is vadászni szeretnének, úgy a terület nagysága 500–700 hektár kell legyen, szélessége pedig minimum 1000–1500 méter;
- dämvasdas terület legalább 1000 hektár kell legyen, és nem lehet 2000 méternél keskenyebb;
- gímszarvas esetében 2000–3000 hektár a legkisebb területnagyság, szélessége azonban 2500 méter.

Vannak, akik a fentebb írtakat agyrérmnek tartják, szerintük ilyen lebontások a hazai vadállomány felszámolásával járnának. Sem az apró-, sem a nagyvad vonatkozásában nem tudják elfogadni a pár száz hektáros legkisebb terület-

nagyságot; megítélésük szerint apróvadás területen megszűnne a tenyésztés és a gazdálkodás, mivel értelmet vesztené minden. Nagyvad esetében pedig – figyelemmel a nagyvad vándorlási, mozgási körére – zásadot utat nyerne a rablógazdálkodás.

Tulajdonképpen elmondható, hogy a volt szocialista országokban a több ezer hektáros vadászterületek működtek, míg a nem szocialista országokban gyakorlatilag nem is igen foglalkoztak a területek minimális megállapításával. Az EGK országok közül pl. mindössze három ország (Belgium, Hollandia és Németország) állapított meg minimális vadászterület-nagyságot 25 és 150 hektár terjedelem között, ennek meglétéhez kötötték és kötik a vadászat gyakorlatát.

Tagadhatatlan, hogy a négy éve bekövetkezett társadalmi-politikai változások természetes velejárójaként a tulajdonviszonyok átrendeződtek, átrendeződnének. Megszűnt az állami tulajdon egyeduralgó szerepe, a közeljövőben meghatározó lesz a magántulajdon. Ez pedig olyan momentum, melyet életünk minden területén figyelembe kell venni, így a vadászat terén is.

Ahogy az egységes 4000 hektár területnagyságra sem voltak csupán szakmai érvek, úgy a 2500 hektár és a pár száz hektár nagyságra sem lesznek, nincsenek vegytiszta szakmai érvek. Tetszik, nem tetszik, ha meg akarjuk adni a legkisebb területnagyságot, elsősorban az ország tulajdonviszonyaiból kell kiindulni. Ez ellentmond a szakmának, mondván, hogy így egyáltalán nem lesznek figyelembe véve a vad fajok élettulajdonságaiból származó speciális követelmények (pl. nagyvadnál a vándorlás), ami visszafordíthatatlan bajokat okozhat. Ez azonban így önmagában nem igaz.

Egyáltalán meg kell-e adni az alsó határt?

Ha létrejönnek a vadgazdálkodási körzetek, régiók, amire alapozni lehetne a valóban megbízható és működőképes vadgazdálkodási tervekét – és nem a vadászterülete, amely a gyakorlatban már ma is elkülönülten, olykor egészen kis egységekben is jól működik (minderre találhatunk példákat); ha valóban létezik majd egységes és jogosítványban is erős felügyelő apparátus, akkor tulajdonképpen nem is szükséges a területlimitet megállapítani. Nem a területkorlát akadályozza meg pl. egy terület túlhasznosítását, hanem a szabadjára engedett, ellenőrizhetetlen „gazdálkodási” tevékenység. Ennek pedig a körzetre, azon belül pedig az egyes területekre készülő vadgazdálkodási tervek az egyetlen igazi fékjei, legyen a vadászat joga a földtulajdonosé vagy az államé. A tervek felügyelő, betartató felügyelet pedig a másik olyan korlát, ami ha megvan és működik, akkor elejét tudja venni az esetleges rablógazdálkodásnak.

Az legyen tehát a cél, hogy mielőbb létrejöhessenek a vadgazdálkodási körzetek és mielőbb megalakuljanak a jelenlegi egyszemélyes megyei vadászati felügyeletet felváltó hivatalok. Azon lehet és kell vitakozni, hogy a körzeteket hogyan alakítsák ki, milyen szempontok alapján állapítsák meg azokat; ki és milyen jogosítványokkal gyakorolja a hatósági ellenőrzés jogkörét; ki, milyen feltételek mellett vadászhatson?

A kérdéseket még hosszan lehetne sorolni, mivel ezek azok a szakmai kérdések, melyekben mihamarabb szükséges a megegyezés (remélem, ez nem csupán rózsaszínű álm).

Gyrostalpaló erdészszakember-képzés?

A múlt év októberi (CXXVIII. évfolyam) Erdészeti Lapok hasábjait olvasva fontos kérdések fogalmazódtak meg bennem a gyakorló erdészirtásadalom szemszögéből. Ebben a számban olvasható Szalóky Tibor fontos bejelentése a Magánerdő Tulajdonosok Egyesülete megalakulásáról. Tudom, ezt örvendve kellene fogadnunk, hiszen végre van, aki törődni kíván a visszakapott erdejével. Mégis megakadt a szemem azon, hogy a tulajdonosokat kívánják szakemberré képezni egyfajta tanfolyamon. Ezt kívánja alátámasztani a dr. Papp Tivadar által szintén ebben a számban írt rövid ismertetés a Mecseki EFAG területén kezdődő „erdőgazda”-képzésről. És hogy a dolognak hivatalos oldala is legyen, megjelent a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Hivatala által kiadott Erdőgazdák Kiskönyvtára sorozatban a „Mit kell tudnunk az erdőgazdálkodásról” című kis füzetecske, amely mindössze 43 oldal tejedelemben írja le az érdeklődő tulajdonosoknak az erdészeti tudományt. Talán egy kicsit tömör lett, azt hiszem.

Visszatérve a képzésre. Ezek a tulajdonosok, akiknek hajlandóságát természetesen fejáznai kell, ugyanolyan gazdálkodásra kapnak majd jogosultságot, mint a szakképzett erdészek vagy esetleg akár az erdőmérnökök.

Az igazi szakembergárda vagy vegyen magának erdőt, ahol gazdálkodhat, vagy akassza szögére a kalapját és keressen más megélhetési lehetőséget. Nos legyen így. De akkor a szakoktatást is át kell alakítani a mostani, többnyire nappali tagozatos erdésztechnikusi képzésről egy rövid tanfolyami képzésre. Bár ehhez viszont már nincs szükség szakiskolára, hiszen egyes erdőgazdaságok szakemberei is kiválóan elláthatják e feladatot, mint ezt a mecsei példa is mutatja. Sőt, a felvételiző diáktól sem írt megkérdezni, hogy van-e erdeje, mert a mai ámfítás, hogy még szükség lesz a jó szakemberekre, már teljesen a múlté. A nappali tagozaton évente majdnem 160 fő diák végez hiába, és talán teljesen felesleges annak az évi kb. 60 fő levelező technikusnak a munkája, akik fáradságot nem kímélve, végigjárták a szakiskola rögös útjait. Ki kell alakítani egy megfelelő tanfolyam-rendszert az új erdőbirtokosoknak, de abban nem igazán bízhatunk, hogy az erdészszakma „20 óra” alatt megtanulható. Ezt – úgy vélem – nem szabadna ennyire szabadjárta engedni. Ha nem vigyázunk, a következő lépésben már az erdőgazdálkodási feladatokat nem iskolában fogják oktani, hanem ismét apáról fira fog szállni. Lehet, hogy ez a fejlődésünk útja? Remélem nem. Akkor vi-

szont ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy az új tulajdonos ismerten tartson egy olyan szakembert, aki e feladatot maradéktalanul el tudja látni. Természetesen ez hosszszas egyeztetést venne igénybe (mekkora területenként milyen szakképzettségű erdész foglalkoztatandó stb.), hiszen itt az erdésznek szerepe is jórészt átalakul, mivel kevesebb gyakorlati és több elméleti problémát kell majd megoldaniuk mind szakmai, mind jogi, mind pedig közgazdasági téren egyaránt. Erre viszont a mostani erdészek sincsenek felkészülve. Talán jobb lenne erre is gondolni. Ha mégis a tulajdonos kíván élni az erdőgazdálkodási jogaival, akkor legyen kötelezve a megfelelő képesítés megszerzésére, nem „20 óras” tanfolyamon. Egy másik megoldás talán az lenne, ha az állam központi vezetéssel megfelelő nagyságú erdőterületre (1000-2000 ha) egy erdészt mint hivatalnokot foglalkoztatna, mondjuk úgy, mint a most beinduló falugazdászokat. Ezután ő felelne a területén folyó dolgokért. Természetesen ehhez a megfelelő jogi háttérrel is meg kell teremteni. Tudom, hogy ez a mostani magánosfásban rosszul hangzik, de vegyük figyelembe, hogy az erdőfelügyelőkre egyre több helyről jelzik a különféle visszaéléseket, engedély nélküli faki-termeléseket, tarvágásokat. Sajnos ők sem tehetnek ez ellen semmit, hiszen csak legfeljebb évente látogathatják meg újra ugyanazt a területet, és a levágtott erdő helyét szomorúan konstataálhatják. Nem beszélve az anyagi károkról, hiszen ezekből a pénzekből nem folyik be egy fillér sem se az állam, se az erdőfenntartási alap kasszájába. Sőt még az erdő felújításával sem történnek, hiszen ahogy az közszájon él „az erdő nő magától”.

Végül szeretném tisztázni, hogy nincs ellenemre az új tulajdonosok megismertetése az erdőgazdálkodás felőlősségteljes munkájával, sőt örülök annak, hogy vannak, akik hajlandók ezzel foglalkozni. Csupán a jó, de munka nélküli szakemberek és a fennhangon emlegetett ERDŐ érdekében kívántam szólni.

Remélem frásom mégis rokonlekkre talál, akik megértik félelmeimet. Mindenkiene további jó munkát kívánok!

Erdész üdvözlettel!

Tesch Tamás
erdésztechnikus

Hozzászólás a Parlamentben a környezetvédelmi nyílt napon RÁCKEVEI VÁROSSZÉPÍTŐ ÉS FEJLESZTŐ EGYESÜLET

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Tanácskozás!

1. *Köszönettel vittük és nagy jelentőségűnek tartjuk a meghívást a „Környezetvédelméről” szóló törvényjavaslat megtárgyalásához.*

2. *A hatodik „nyílt nap” azt is jelzi, hogy egy folyamatos párbeszéd eredményes állomásához érkezett el az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága, hiszen gondos előkészítés után, egy alapos és sok tekintetben példa nélküli álló jogszabály születhet meg ebben a fontos kérdésben.*

3. *„A „példa nélküli álló” kifejezést a VIII. fejezetben rögzített állampolgári részvételi szabályozó 96-97-98. §-okra értem, mely véget vet annak a senkinek sem jó állapotnak, gyakorlatnak, hogy az állampolgár vagy az állampolgárok által alakított társadalmi szervezet tiltakozik valami ellen, hiszen félti a saját és unokái létfeltételeit, és emiatt összetűzésbe kerül a beruházókkal, esetleg az önkormányzatokkal is, és végül egy kiszámíthatatlan és sokszor senkinek sem jó döntés születhetett.*

4. *Tapasztalatból tudom (mert mi is megvittuk a magunk környezetvédelmi harcát), hogy a törvényjavaslat az utcaról a tárgyalóasztalhoz fogja vinni a feleket, ami ugyan nem lesz olyan látványos cselekedet, de sokkal higgadtabban, szakmai érvekkel, a kompromisszumokra készségekben, tárgyszerűbben lehet kérdésekben dönteni, hiszen a két kérdést, a gazdasági fejlődést (beruházásokat) és a környezetvédelmet össze kell és össze is lehet hangolni.*

Köszönöm figyelmüket!

Dr. Czerny Károly
titkár

DR. SZENDRÓDI LÁSZLÓ

Természetszerű erdőgazdálkodás vagy energia-erdők?

Sokan teszik fel manapság ezt a kérdést itthon és szerte a világban. Így, kihegyezve, kettő közül az egyiket kizáró módon. Bizonyos, hogy egyik kizárja a másikat, és valamelyiknek nincs létjogosultsága.

Az erdőgazdálkodás – még Európában is, ahol ez a tevékenység már több évszázad óta szakma és két évszázad óta egyetemen oktatott tudomány – lényegéből adódóan sokkal természetesebb, mint mondjuk a mezőgazdasági növénytermesztés vagy állattenyésztés, nem is beszélve az iparnak, az urbanizációnak vagy az infrastruktúra vonalas létesítményeinek a természetre gyakorolt hatásairól. Ennek ellenére szemrehányással illetnek bennünket, erdészeket „zöldek” és „kékék”, botanikusok és biológusok, laikusok és politikusok, sokszor még saját kollégáink is. Azért, mert a vágásos üzemmóddal általában, de a tarvágással különösen sok kárt okozunk az erdei ökoszisztémában.

Azért, mert tájidegen fafajok betelepítésével kiszorítjuk a természetes növényfársulásokat. Azért, mert a nemes nyárok telepítésével elszegényítjük a flórát. Azért, mert nemesített szaporítóanyag alkalmazásával elősegítjük a géneróziót. A tág hálózatu cellulóznyárasokat sokan a magyar erdőgazdálkodás kudarcának tartják, pedig ilyen ültetvények nálunk jóval fejlettebb országokban is szép számmal vannak. A rövid vágásfordulójú aprítéktermelő fültetvényeket sokan „ökológiai csodá” jelzővel méltatják, anélkül, hogy valaha is láttak volna ilyeneket.

De lehetünk-e biztosak abban, hogy ezekben a kritikákban egy szemernyi igazság sincs? Lehet, hogy részben vagy egészében tényleg elkövetjük azokat a hibákat, amivel vádolnak bennünket? Valóban racionálisan, termé-

szerűen, ugyanakkor gazdaságosan műveljük, használjuk erdeinket?

A műszaki-technikai-technológiai fejlesztés az elmúlt évtizedekben a minél nagyobb és erősebb gépek irányába haladt, és törekedtünk is ezek minél ökonomikusabb kihasználására. Ez jószerevével csak nagy kiterjedést, összefüggő tarvágásokban volt lehetséges, amelyek káros volta közismert. De még ennél is nagyobb kárt okoztak a túlságosan nagy monstroomok a nevelővágásból „előhasználatú” avanszált gyértések során. Nomen est omen: az előhasználatnak már önmagában is gazdaságosnak kellett lennie, növeltük tehát a beavatkozások erőlyét, ezzel néha tényleg előbb használtuk el javainkat, mint azt szakmai tisztességünk sugallta volna.

A nevelővágás – a tanítás szerint – az erdő fejlődését, a faanyag minőségének javítását szolgálja. Vannak adatok az összfatermés, sőt a véghasználatú fatömeg növelő hatásáról is, de szerintem ez kellően még nem bizonyított hipotézis. Különösen a gyenge termő-

helyeken sínylődő, faanyagukat tekintve értéktelen állományok esetében fogadom kételkedve az előhasználatnak bármiféle pozitív hatásáról szóló be-számolókat.

De szakmánk állhatatos, dacolva a természetvédőkkel és a társadalmi értéktételekkel, betervezzük és el is véggezzük az erdőnevelést – pardon, előhasználatot – valamennyi gazdasági, sőt legtöbb védelmi rendeltetésű erdőnkben is. Azután, ha eljön az ideje, tarra vágjuk, hogy nagy ráfordítással évszázad múlva megtérülő(?) beruházásal ismét felújíthassuk. Van belőle valami hasznunk, legalább most?

Az ökonomiai vizsgálatok bizonyossága szerint nincs, sőt kifejezetten ráfizetéses ez az értelmetlen tevékenység valamennyi fafajunknál a VI. fatermési osztályban, amint azt az 1. táblázatban láthatjuk (Héj, 1992). A csernél már a II., a gyertyánál a IV. fatermési osztályú erdők is negatív átlagos korszaki jövedelmet produkálnak. Legtöbb fafajunknál az V. fatermési osztály jelenti a gazdaságossági küszöböt.

2. táblázat.

Fatermési és különleges rendeltetésű erdők összesen (Faállománnyal borított terület, ha)

Faj	I-IV. FTO	%	V-VI. FTO	%	Összesen	%
Tölgy	233 542,4		124 653,7		358 196,1	
Bükk	94 632,2		7 770,3		102 402,5	
Cser	111 271,2		66 236,4		177 507,8	
Akác	147 063,2		151 749,5		298 812,7	
Egyéb k. lomb	113 133,9		39 344,4		152 478,3	
Kemény lomb	699 643,1	64	389 754,3	36	1 089 397,4	100
Nemes nyár	52 118,9		57 432,1		109 551,0	
Hazai nyár	20 808,8		19 520,7		40 329,5	
Éger	38 490,0		6 774,3		45 264,3	
Egyéb I. lomb	20 625,3		19 072,5		39 697,8	
Lágy lomb	132 043,0	56	102 799,6	44	234 842,6	100
Fenyő össz.	151 289,7	61	95 220,5	39	246 510,2	100
Mindösszesen	982 975,8	63	587 774,4	37	1 570 750,2	100

1. táblázat.

Átlagos korszaki jövedelem a fatermési osztályokban

Faj	II. FTO	III. FTO	IV. FTO	V. FTO	VI. FTO
Kocsányos tölgy					-1187
Cser	-541	-733	-1010	-1100	-400
Akác					-950
Gyertyán			-100	-950	-2000
Egyéb k. lomb					-447
Olasznyár					-2867
Mézőgás éger					-1125

Az extrém termőhelyek gyakorisága megdöbbentően nagy, a fatermelési és különleges rendeltetésű erdőkon belül a faállománnyal borított terület 37%-a tartozik az V. és VI. fatermési osztályba (2. táblázat, ERSZ Erdőállomány Adatár, 1992. 01. 01.)

Mi jellemző ezekre az erdőkre, mi okozza azt, hogy bennük eredményes gazdálkodás nem végezhető? Az ok egyértelműen és kizárólagosan az ökológiai potenciálra, a termőhelyi ténye-

TERMÉSZETVÉDELEM

zők összehatására vezethető vissza. A klíma, a talaj, a domborzat vagy a hidrológiai viszonyok nem teszik lehetővé jobb minőségű erdők kialakulását. Ezek az erdők gyakran 25%-nál nagyobb lejtőkön, dombtetőkön, hegyfokon, sziklafalon vagy vízmosásokban állnak. Erózió- vagy deflációszerű területeken, erodált földes kopárokon, sekély talajú sziklakopárokon, tápanyaghiányos homok- és lösztalajon, sós és szikes talajokon a talaj minősége korlátozza a növekedést. Több-letvízhatástól független, túl száraz területen, időszakos vízhatású vagy éppen túl nedves területeken pedig a hidrológiai tényezők jelentik a szűk keresztmetszetet. Az ország jelentős részén az erős-sztyepp klíma teszi lehetetlenné jobb minőségű erdők kialakulását. Ráadásul ezek a kedvezőtlen adottságok gyakran halmozódnak, és kombinációban érvényesülő összehatásuk következménye a különleges gyenge termőképesség.

Az V. és VI. fatermési osztályba tartozó erdők összesen több, mint 587 ezer ha-t foglalnak el. Ezen a hatalmas területen hatalmas energiáfordítással termeljük a deficitet.

Az extrém termőhelyeken különösen érzékeny, labilis, sérülékeny az ökoszisztéma. Itt a leg gondosabban erdőnevelés hatására sem jöhet létre ipari felhasználásra alkalmas, jó minőségű, természetes ökoszisztéma, egyúttal a szűkös gazdasági erőforrások felesleges pocékolása is (Szendrői, 1982). A kitermeléssel járó döntő hányada véghasználatok is csak rostfa, papírfá és tűzifa.

Miért ragaszkodnánk továbbra is görcsösen korábbi beidegződéseinkhez? Minden szempontból előnyösnek tűnő kompromisszumos javaslatom: **Védjük V. és VI. fatermési osztályú erdeinket, mint a legérzékenyebb, legveszélyeztetettebb erdei ökoszisztémákat!**

Egyáltalán védjük-e eddig mi, erdészek az erdőket? A természetvédelmi nyilvántartások szerint az országos jelentőségű védett területekből 1990-ben 290 ezer hektár tartozott erdőművelési ágba (Rakonczay, 1991), ebben még nincsenek benne a helyi jelentőségű védett erdők. A természetvédelmi nyilvántartások és az erdőtervek között nincs meg az összhang, mert az Erdőállomány Adattár szerint még 1992-ben is csak 240 ezer hektár volt védelmi rendeltetésű, ami 14%-át tette ki az összes erdőterületnek (3. táblázat).

3. táblázat
Védelmi rendeltetésű erdők összesen (Erdőterület)

Elődleges rendeltetés	Terület (ha)
Településvédelem	7 571,3
Természetvédelem	55 043,9
Talajvédelem	153 535,3
Egyéb védelem	24 194,1
Védelmi rend, összesen (14%)	240 344,6
Erdőterület összesen (100%)	1 694 546,1

(ERSZ, Erdőállomány Adattár, 1992. 01. 01.)

Az Erdőtervezési Útmutató (ERSZ, 1986) előírásai szerint 16 különféle védelmi rendeltetésű erdő létezik. Ebből 15 nem önmagáért védett, hanem az erdő véd lakott területet, talajt, utat, vasutat és így tovább. A 16. kategóriában – a definíció szerint természetvédelmi jogkörrel rendelkező hatóságok által – védetté nyilvánított 55 ezer hektár erdő egy része is valamilyen egyéb természeti értéket: avar kori sírokat, fészkelő madarat, fossziliát stb. véd, nem az erdőt, az erdei ökoszisztémát tekintjük védettnek. A védett erdő területét nem tudjuk pontosan, de nagyon kevés, és ilyen körülmények között nekem már nem is tűnik olyan soknak a közeljövőben kijelölésre kerülő, mindössze 1000 ha erdőrezervátum. A két program – az erdőrezervátum-hálózat és a most javaslatba hozott ökoszisztéma-védelmi – azonban nem zárja ki, sőt előnyösen kiegészítheti egymást.

Mondhatnák egyesek, hogy Janus-arcú megoldás a gazdaságtalanul művelhető erdők védelme. hiszen ezek

nem (mindig) felelnek meg a természetvédelmi követelményeknek. Valóban a homoki erdeifenyvesek, a meddő rozsnokos akácokos vagy a nemes nyárasok nem tekinthetők a legtermészetesebb növénytakaróknak, de a nyúlárkfüves bukk-sziklaerdők, a sziklai hárserdők, a cserszömörécsmolyhóstölgy bokorerdők, vagy a sziki tölgyesek ellen a legkényebb ízlelő természetvédőnek sem lehet kifogása.

A sokat szidott származék- és kultúrerdők védelmére pedig el kell mondanunk, hogy V. és VI. termőhelyi osztályba tartozó állományaink legtöbbször annyira szélsőségesen szegény termőhelyeket foglalnak el, hogy ott annak is örülni kell, hogy egyáltalán erdő, többé-kevésbé zárodott faállomány borítja a talajt, és nem dudva, gaz, bojtortján díszlik rajta. Egyébként még ezek a faültetvények is meliorálják talajukat, és a természetes szukeszisztó – ha hagyjuk – a természetes növénytakarók kialakulása irányába dolgozik. A vastag tűavaron keresztül például nem tud felújulni az erdeifenyő, ezek területét lassan elfoglalnak a lomblevelű pionirok. Nehezebb a helyzet az akáccal, de szerencsére magsecmetje annyira fényéhes, hogy a szálanként betelepülő hosszabb életkilusú lombos fák alól lassan kiszorulna. Erdőművelési módszerekkel természetesen lehetne siettetni az átalakulási folyamatokat, a nemzetgazdaság mindenkor teherbíró képességétől függ, hogy mennyit tud áldozni egy ilyen nemes célra. A védelem alá helyezett labilis erdei ökoszisztémákat azért akkor sem lehet teljesen magukra hagyni, hogyha nincs is pénz a szuk-

Az erdők szerepe a vízkészlet-gazdálkodásban

Az erdők vízkészlet-gazdálkodásban játszott szerepét már a Kr. e. 15. században az ósi Kínában is felismerték. Innen ered az a kínai mondás is: „ha védeni akarsz a folyót, védj az erdőt”.

Fentiek miatt érdemes az észak-amerikai Coweeta kísérleti állomás erdő-hidrológiai eredményei közül néhányat ismertetnünk.

Vízgyűjtők vízhozamát mérték és ezt kapcsolatba hozták a vízgyűjtőn lévő vegetáció állapotával. Azt találták, hogy az erdők tavargása után a vízgyűjtő vízhozama megnőtt, mégpedig az évi 2000 mm csapadékú helyen évi 400 mm-rel, míg a kis csapadékú helyen (600 mm évi csapadék) csak 50 mm-rel. Vagyis jóval kisebb mértékben. Ha lombos erdőt (tölgyes-hikoridő-erdő) levágták és helyére Pinusokból fenyőültetvényt létesítettek, a lombos erdő kitermelése után drasztikusan megnőtt a vízhozam, de ez a többlet fokozatosan csökkent, ahogyan a fenyves felcseperedett, majd a korábbi lombos erdőkéhez képest alacsonyabb szinten állandósult. A kitermelés módja és ennek erdőzöhoz kötődő kapcsolata az elszállított hordalékmenynységet növelte meg. Ha megfelelő vágástechnológiát alkalmaznak, akkor ezt a károsodást el lehet kerülni.

(Forrás: Plant-atmosphere relationships: theory and measurements of mass and energy exchanges, Roma. Ref.: Moskovits Pál)

cessziós folyamatok meggyorsítására. Előfordulhat ugyanis olyan károsítás – szúrágás, hernyórágás, hótörés, szél-döntés, vadkárosítás stb. –, amelyet erdészeti módszerekkel megelőzni, megszüntetni lehet és kell. Az erdőterület 30-40%-ának kivonása a természetből azonban egyáltalán nem olyan egyszerű kérdés, hogy közfelkiáltással el lehetne dönteni, hiszen lassan egy évszázad óta fából importra szorulunk. A védelem alá helyezés következtében kieső faanyag szorcenszere nem arányos a területtel, hiszen az V. és VI. fatermési osztályú állományok előfakészlete is, folyó- és átlagnövedéke is jóval kevesebb, mint az I-IV. fatermési osztályba tartozóké, nem is beszélve a minőségről. A 10 éven belül véghasználatra besorolt állományok közül a gyenge fatermő képességű állományok átlagosan csak 123 m³/ha, míg a közepesek 236 m³/ha, a jók pedig 369 m³/ha előfakészlettel rendelkeznek (ERSZ, Erdőállomány Adattár, 1992. 01. 01.). A következő 10 évben véghasználatra kerülő gyenge fatermő képességű állományok összes előfakészlete is mindössze 3 812 513 m³, ezért évente átlagosan csak mintegy 380 000 m³ kiesést jelentene, ha védelem alá helyeznénk őket.

Az európai gazdasági és politikai folyamatok alakulása alapján ma sem tekinthetők túlzónak azok a korábbi prognózisok, amelyek az ezredfordulóra legalább 300 000 ha, hosszabb időtávlatban pedig több, mint 1 000 000 ha mezőgazdasági földterület feleslegessé válását jelezték. Legújabbban már 1,2-1,3 millió hektárról beszélnek. A mezőgazdasági művelésből kiszoruló szántók jelentős része erdősíthető lenne, sőt gazdasági megfontolásokon túl talajvédelmi, természetvédelmi és levegőtisztaság-védelmi szempontok is egyenesen kívánatosak lennének erdősítésüket. Ha ezeknek a területeknek csak egy részén – ahol az adottságok megengedik – létesítenénk rövid vagy ultrarövid vágásfordulójú intenzív faültetvényeket, akkor a védetté nyilvánítás miatt másutt kieső faanyagunk itt többszörösét is megtermeszthetnénk, rentábilisan, és a labilis ökoszisztémák veszélyeztetése nélkül.

Egy ilyen léptékű erdősítési, erdőtelepítési program megvalósítása azonban csak alapos szakértői előkészítés után, kormányprogram rangjára emelve kecsegtethet sikerrel.

Ugyancsak interdiszciplináris szakértői bizottságnak kellene kimunkálnia

az V-VI. fatermési osztályú erdők védetté nyilvánítási programjának szakmai irányelveit is. A védelem alá helyezés erdőrezszelte szintű végrehajtása pedig az irányelvek alapján – az erdőtervezés során – minden különösebb energiárafordítás nélkül megvalósítható lenne. Ehhez azonban az is szükséges, hogy az Erdőtervezési Útmutatóba az „Erdőrezszeltek elsődleges rendeltetése” js szükséges, hogy az Erdőtervezési Útmutatóba az „Erdőrezszeltek elsődleges rendeltetése” kódjai közé a „4. Természetvédelem” csoportba az „1. OTV” kód után felvegyük a „2. Erdővédelem” terminust, továbbá a „Termelési cél” kódjai közé pedig a „0. Fatermelés nincs” fogalmat.

Ezenkívül nagyon fontosnak tartom, hogy a védetté nyilvánított V-VI. fatermési osztályú erdőket ne adjuk át szakterületünktől független természetvédelmi vagy környezetvédelmi kezelőnek. Vállaljuk fel ezek kezelését, megfigyelését, védelmét és esetlegesen szükséges gondozását, már csak azért is, mert valószínűleg mi értünk hozzá legjobban. Az sem közömbös, hogy ez továbbra is munkát biztosítana jó néhány szakértésünknek, nem növelnénk tovább a szakmabeli munkanélküliség számát. Végül nagyon meg kellene hivatásunk pozitív társadalmi megítélését, ha nem mások védenék az erdőt (az erdészekről), hanem mi magunk.

MAGAD URAM, HA ...

(úgy véled, hogy)

... NINCSEN SZOLGÁD?

Erősen felkavarta az osztrák erdészek lelkivilágát az ORF rádió egyik adása. Arról szólt, hogy Brit-Kanada nyugati partvidékén, a Clayoquot-Sund (Vancouver Island) mentén az északi esőerdők egyik utolsó részletén az egész Földet veszélyeztető mértékű tarolásokat folytat egy mammutcég, s ellene a nemzetközi GREENPEACE természetvédő egyesület már tavaly óta harcot folytat. Részt vesz ebben az egyesület osztrák tagozatának egyik tagja is, míg a másik oldalon az adásban hivatkoztak az admonti bencés rend erdőigazgatójának egy kijelentésére, mely szerint a nagy területű tarvágás ezeknek az erdőségeknek egyik természetes felújulási módja.

A Stájer Erdészeti Egyesület felháborodva sietett tiltakozni az ilyen eljárás ellen és szolidaritást vállalt az osztrák természetvédőkkel. Az admonti erdőigazgató ugyanakkor tiltakozott az ellen, hogy egyik, konkrét esetre vonatkozó megállapítását így általánosítsák. Az ilyen, számunkra elképzelhetetlen kiterjedésű esőerdők természetes felújulásának valóban egyik lehetősége a nagy területű tarolás – villámcsapás vagy egyéb tűz esetében –, de Brit-Kanada kormánya erősen kézben is tartja a fakitermeléseket. Erdőségeinek csupán 45%-án (90 ezer hektáron) engedélyez fakitermelést, évente legfeljebb egyezer hektáryit, egyenként legfeljebb 40 ha kiterjedésűt, a területen erősen szétszórtnak és ezeknek 3-6 év alatti felújítási kötelezettségével. Nem érthet egyet ezek után a természetvédők olyan erőszakos fellépésével, mint például az itt előfordult hidak felégetésével. Az ilyeneknek meggyőzéssel, felvilágosítással kell elejét venni.

A természetvédők erőszakos fellépésével a kanadai hatóságnak kellett csakhamar akcióba lépni. Eljárás alá vettek 850 résztvevőt, köztük az előbb említett osztrákot is. Három hónapig terjedő elzárásnak néztek elébe, s végül 4600 ATS-nyi pénzbüntetéssel szabadult az osztrák.

A szakvitában végül is a BODENKULTUR amerikai professzorától várták a végső szót, az egyetem erdőművelési tanszékének vezetője azonban mindkettőnek igazat adott, mire a stájer elnök belátta, hogy nem az ő egyesülete hivatott állást foglalni az északi esőerdők ügyében, tiltakozását az osztrák erdészetnek társadalmi elismertsége érdekében mégis célszerűnek tartotta.

(Mitteilungen d.S.F. 1994. 1. Ref.: Jérôme R.)

TÖRÖK IMRE GYÖRGY

A hullámtéri erdőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolata vízgazdálkodási nézőpontból

I. rész

A hullámterek kialakulásának és használatának történeti áttekintése

A magyarországi folyók hullámterei a múlt század második felében végrehajtott árvízmentesítési, folyószabályozási munkálatok következtében alakultak ki. A századforduló és az I. világháború közötti időszakban az átmetszett kanyarulatok kifejlődtek, és a védőtöltesek mai nyomvonalai nagy többségben állandósultak.

Kezdetben teljesen egyértelmű volt az érdekeltek, sőt az egész társadalom számára, hogy a hullámtér a folyóé, mint az árvízi meder része, ezért a gazdálkodás, hasznosítás szempontjából nem nagyon vették számításba. Figyelmiüket teljesen lekötötte az újonnan nyert egynegyed magyarországi mentesített árter, amelyen a települések biztonságának és a mezőgazdálkodásnak feltételei megteremtődtek.

A folyószabályozást követően a hullámterek arculatának kialakulása minden értékével és hibájával döntő mértékben a vízügynek köszönhető, illetve róható fel. Az a táj, amelyet sokan természetesen kialakult tájnak vélnek, olyan mesterséges képződmény, amelyet a vízügyi mérnökök és vízügyi erdészek hoztak létre. Lényegében véve kultúrtáj, amelyen erdőségeket, réteket, legelőket, szántókat telepítettek és műveltek, de sok helyen a természeti szukcessziós folyamatok ér-

vényesültek. Mivel kiváló, sokszínű és bizonyos értelemben véve védett élettér a hullámtér, a fajok diverzitása itt igen nagy, azaz a természeti értékek felbecsülhetetlenek. A hullámtér alakulásában, fejlődésében tehát a természeti tényezők jelentős szerepet játszottak, de döntően a vízügyi szakemberek által szabott mesterséges keretek között.

Főleg a II. világháború után vállaltak jelentős részt a hullámtér alakító tevékenységben a települések, a mező- és erdőgazdálkodók. Ekkor vízügyi kezelésben a területeknek már csak kisebb hányada maradt. A területek zömét az állami erdőgazdaságok és mezőgazdasági szövetkezetek szereztek meg. Sok helyiütt a szántóföldi és kertgazdálkodás, másutt a rét- és legelőgazdálkodás fejlődött és igen sok ültetvényeszerű erdő, elsősorban elegendően nem nyáras monokultúra jelent meg. Az erdő, ezen belül az ültetvényes erdő aránya általában a nagy árvizekre (Dunán 1965, Tiszán 1970) megugrott a szántóföldek rovására, 1981 után pedig a vízügyi erdők nagy részének erdőgazdasági kezelésbe adásával és azok feltöltéséért tovább nőtt az ültetvényes erdők aránya, ezáltal a korábbi árvízvédelmi rendeltetésű füzesek helyén.

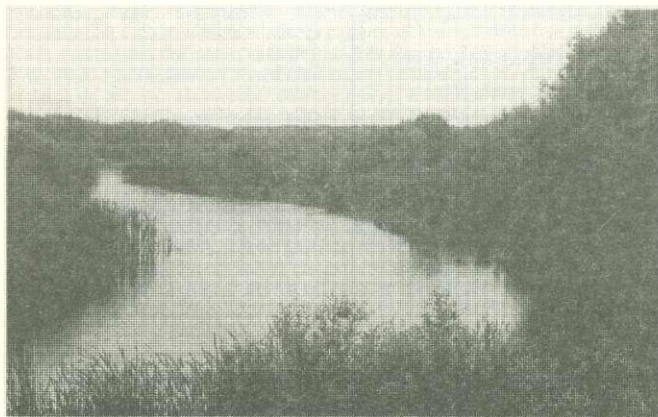
Nem nagy túlzás, ha azt mondjuk, hogy sokáig a hullámterekkel átfogóan, nagy térségi koncepcionális szemlélettel csak a vízügy és az erdészet foglalkozott. A hullámtereken bőségesen és

szépen fejlődtek a természetvédelmi értékű területek, különösen a bentrekielt holtágak, kubikgödrök környékén és a partok mentén. A természetvédelmi szervezetek igyekeztek nem kevés sikerrel ezeket védetté nyilvánítani. Más kérdés, hogy nem mindenütt sikerült betartaniuk szempontjaikat. Az önkormányzatok, az agrárágazat és végül is a természetvédelem általában egy-egy kisebb terület hasznosításával vagy védelmével foglalkozott. Teljesen érthető, hogy nagy térségi szemlélettel és hosszú távú gazdálkodásomóddal ezen szakmák sajátossága miatt csak a víz-ügy és az erdészet rendelkezett. Az erdőgazdálkodást hosszú távú üzemtervek szerint folytatják több mint száz éve és a gazdaságok területi sajátosságai nagy térségi áttekinthetőségre adtak lehetőséget. A vízügy az árvízi meder részeként foglalkozik a hullámtérrel. A hullámtér fő funkciójának az árvízek, beleértve a jeges árvizek elvezetését tekinti. Ezt lehet vitatni, de előbb-utóbb a folyók bebizonyítják, hogy a hullámtér az övék.

A hullámtér funkciói

A hullámtér műszaki létesítménynek tekinthető, mesterségesen kialakított képződmény, élővilága viszont – noha nagyrészt telepített – a természet törvényei szerint viselkedik, fejlődik, alakul és pusztul, majd megújul. Némi egyszerűsített műszaki szemlélettel a hullámtéri vegetáció a hidraulikából jól ismert Chezy-képlet érésségi tényezőjeként tekinthető. Ne gondolják azonban, hogy a vízmérnökök ilyen leegyszerűsített, egyoldalú szemlélettel gondolkodnak a hullámtérrel. Kétségtelen azonban, hogy a hullámtérnek az árvízi vízhozamok és a jéghezamok továbbítási szerepe szempontjából – amely vitathatatlanul első számú funkció – a növényzet jellegét, sűrűségét mint műszaki paramétert is kell kezelni, ugyanúgy, mint a meder geometriai alakját, az átfolyási szelvényt és az áramlási sebesség szempontjából igen fontos mederesést. Jellemző bizonyíték lehet erre a Maros 1970 és 1975 évi árvízi vízhozamainak összehasonlítása.

A két árvíz 1 cm-en belüli, azaz gyakorlatilag azonos tetőértékkel vonult le, a vízhozamok között azonban mintegy 300 m³/sec (15%) különbség volt az 1970. évi javára. Ennek oka az eltérő vegetációs időszak volt. Ugyanaz a geo-

(Fotó: Pápai Gábor)

metriai alakú folyómeder 1970-ben több vizet szállított azonos vízállás mellett, mert tavasszal még bevetetlen szántók és aljnövényszet nélküli, alvó erdők, 1975-ben aratásra érett gabona, embermagaságú kukorica, buja aljnövényszet, teljesen kilombosodott erdők fogadták a hullámtérben az árvizet.

Nem vitás, hogy nagy árvizek, jeges árvizek nincsenek minden évben, de bárnikor előfordulhatnak és azok károkozás nélküli levezetésére fel kell készülni. Ez a társadalom elsőrendű érdeke, igénye és ez jelenleg állami feladat az érvényben lévő törvények szerint, ezért a vízügyi szolgálat felelős. Kiemelt személyes felelősséggel tartozik a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter mint árvízvédelmi kormánybiztos és a vízügyi igazgatók mint az egyes területek védelemvezetői.

Az ügyben tehát, hogy mi legyen a hullámtérrel, milyen gazdálkodás engedhető meg, milyen legyen a kívánatos vegetáció, milyen egyéb hasznosítás, létesítmények engedhetők meg, meghatározók az árvízvédelmi biztonsági szempontjai, tehát a vízügyi szakembereknek, szervezeteknek döntő szavuk kell legyen. Ez törvényes kötelezettségük is ma, az ezzel együtt járó hatósági jogosítványokkal.

A hullámterít területeknek viszont ma már csak töredéke, alig 6%-a van vízügyi kezelésben, vagyis a védőtöltések 10 m-es védőtávolsága és egy keskeny véderdősáv, az is csupán az összes, 4200

km-nyi árvízvédelmi töltésnek kb. 40%-a, 1700 km mentén.

Ettől függetlenül a hullámtér művelése, a létesítmények építése csak a vízügyi előírások birtokában és azoknak megfelelően történhet. Korlátozások, esetleges természetvédelmi korlátozások is csak a vízügyi hatóság előzetes hozzájárulásával tehetők. Ez a jelenlegi, úgy vélem logikus, egyszerű joghelyzet.

Kérdés, hogy a természetvédelem, avagy az erdőgazdálkodás esetleges prioritásának érvényesítése végett célszerű-e a jelenlegi vízügyi jogszabály módosítása, vagy lehet-e enélkül előrelépni és megoldást találni a kétségkívül felértékelődött természetvédelmi, ökológiai szempontok érdekében. Hadd legyek optimista és hadd jelentsem ki bátran, hogy igen, ámbar a víz-ügyi jogszabályok korszerűsítése más szempontból is időszerű.

Lehet, hogy túl sokat időztem a hullámtérek vízgazdálkodási szerepe, funkciója, jelentősége mellett, de ez talán érthető. Gondoljuk át: ha a Tisza-völgy hullámterei egy árvízkor – még csak nem is rekord árvízkor – megtelenek, a töltések mintegy 3,5 milliárd m³ víztömeget tartanak maguk között. Ennyi víz a szegedi szelvényben csúszvízhozammal számolva 9–10 nap alatt folyik le. Ha ekkora víztömeg elszabadulna, egy Csongrád megyéjnyi területet fedne le 1 méter vastag vízszalppal számolva. Persze az árvízi katasztrófák nem így következnek be, ezzel a számolgatással csak érzékeltetni szeretném a hullámter

szerepét, az abban levonuló vizek tömegét, az azt tartó gátak jelentőségét. A magyarországi helyzethez hasonló léptékű árvízvédelmi rendszer ugyanis a világon nem nagyon található, ehhez csupán Hollandia hasonlítható.

Nyilvánvaló, hogy a hullámtérek tulajdonosai, a területek kezelői és a folyók közelében élő lakosság meghatározó szerepet és beleszólási jogot követel a területhasználatba. Erre az erdő- és mezőgazdálkodás vonatkozásában az erdő- és földtörvény ad jogalapot és ír elő kötelezettségeket. A vízügyi, az erdő-, a földhivatali összhangja, illetve helyesen összehangolt értelmezése ad lehetőséget a vízgazdálkodási, vagyis az árvízvédelmi biztonsági szempontok érvényesítése mellett lehetséges gazdasági hasznosításra. A mező- és erdőgazdálkodás mellett viszont egyre inkább jelentkeznek a jóléti hasznosítás, üdülési, turizmus iránti igények és ugyanakkor mindezt a felbecsülhetetlen természeti értékek sérülése nélkül, a növény- és állatvilág megóvásával, a fajok diverzitásának fenntartásával, az őshonos fajok gényanyagának megőrzésével, a szükséges migrációs útvonalak biztosításával kívánatos kielégíteni.

Nem kétséges, hogy már első látásra is nagy az ellentmondás és a gyakorlatban valójában számos esetben ütköznek az érdekek. Az érdekellentéteket egyeztetéssel csak kompromisszumokkal lehetseges.

(folytatjuk)

A négyévente esedékes INTERFORST '94 nemzetközi szakvásár Münchenben, idén július 5–10. között rendezik meg. Előzetesként március 21–22-én Regensburgban mutatta be a vásártervet a sajtóknak egy tanulmányon *Gerd Höve* üzletvezető úr, okl. üzletember. Az idén hetedik alkalommal történő jelentkezés nagy nemzetközi jelentőségét a röviden áttekintett történelmi adatok jelzik: az első alkalommal 1970-ben 164 kiállító közül 36 volt a külföldi és 26 400 szakember látogatta. Húsz évre rá 300 kiállítóból 93 volt a külföldről jött, és 40 000 látogatót számláltak. Az érdeklődést erőteljesen növelte az ismeretes viharhárk. A német gazdaságban a fakeskedelem évi 3,5 milliárd márkával részesedik csupán, de ha a kapcsolódó iparágakat is számításba vesszük, további 100 milliárdra jutunk és nemzetgazdasági jelentőségű főleg a 120 000 munkahelyben mutatkozik meg. A főleg szabad területen rendezett gép- és eszközkiállítást teremi tudományos értekezletek egészítik ki. Ezeknek fő témája az ökonomia, ökológia és biztonság, vagyis az ember. A ma Németországban gyakorolt erdőgazdálkodás a természetes folyamatok felé irányul: igyekszünk a természet rendjéhez csak oly kevéssé belesyülni, ami feltétlenül szükséges ahhoz, hogy értékes anyagot egyszéles állományokból nyerjünk.

A tervezett tudományos előadásokról *dr. Ulrich Ammer* professor úr tájékoztatott: az erdőtelepítés, a korszerű technikával történő erdőművelés és a fafelhasználás lehetőségeinek kérdései lesznek soron. Nagy területű erdőtelepítésre van kilátás, de nagy a felelősség a hol, mennyit és hogyan terén. Tisztázásra várnak a természeteshez közeli művelési eljárások, és kritikára várnak a fafelhasználást hátráltató hatósági előírások.

A kézi és gépi erdei munka kuratóriumának üzletvezető igazgatója – *dr. Klaus Dummel* – vezértémául választotta a „gépesítést – emberhez és a környezethez igazodó módon értelmesen és biztonságosan”. Ezzel kíván a kuratórium három szakállítással és a KWF-Fórumon minden szaktárgat felő fordítani. Ezzel kíván leépíteni előítéleteket, felreáltételeket letörni és fogadó-készséget elérni az erdőművelés, a racionális üzemenztes és az erdei munka könnyítésére irányuló gépesítést illetően. A három szakállítás:

- Gépesítéssel a természetközeli erdőgazdálkodásért
- Munkabiztonság és munkásvédelem
- Adatfeldolgozás az erdésznek, erdőbirtokosnak és bérvállalkozónak – PC-alkalmazás az erdészeti gyakorlatban.

A KWF reméli, hogy a szakmai világ ezt a tájékoztatói lehetőséget ki fogja használni és a látottakat, tanultakat a gyakorlatba be fogja vezetni.

Hans Peter Stihl ez alkalommal nem mint gépgyártó vállalkozó, hanem mint az INTERFORST '94 tanácsadó szakbizottságának elnöke szólalt fel, mégis a gépgyártók szakszövegéből értékelte a vásár jelentőségét. Az év legnagyobb eseményének látta, mert kitűnő alkalomnak véli a konkurencia és a fejlődés irányának kipuhatolására. Az idei vásáron a fakitermelést könnyítőket mellett megfelelő mértékben jelennek meg az erdőművelés gépei is. A gyártmányok elhelyezését Európában sajnos nagy mértékben hátráltatja a faágazás nehéz helyzete, mégis reméli, hogy a vásár ennek újabb lendületet ad.

Jérôme René – Pápai Gábor

DR. BARTHA DÉNES

Alig ismert fajfajaink IV.

Sorozatunkban azokat az erdészeti szempontból is fontos rokon fajfajokat mutatjuk be, melyeket a gyakorlat eddig egységesen kezelt. Mivel a morfológiai különbségeken kívül ökológia sajátosságai, s így erdőművelési tulajdonságai is mások, ezért elkülönítésük a gyakorlatban kívánatos lenne. Terepi tapasztalatokkal alig rendelkezünk, így a gyakorlatban dolgozó kollégáinkat arra kérjük, hogy ezen rokon fajfajokkal kapcsolatos megfigyeléseiket, ismereteiket jelezzék nekünk.

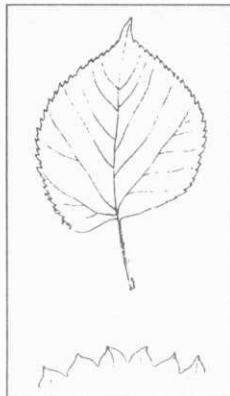
Nagylevelű hársak (*Tilia platyphyllos* agg.)

1. Bársonyos nagylevelű hárs (*T. p. ssp. cordifolia*)

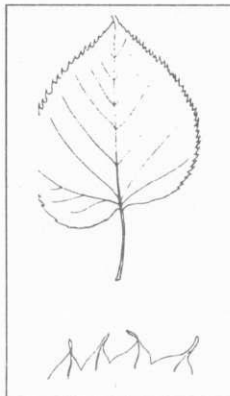
Hajtása és levélnyele bozontosan szőrös, a levéllemez felső oldala bársonyos szőrözött, fonákán, főként az erek mentén, elállóan szőrös. Termésének felülete sűrűn molyhos. Nyugat-Európában és Közép-Európa északi felében honos, nálunk főleg bükkösökben és szurdokerdőkben él.

2. Valódi nagylevelű hárs (*T. p. ssp. platyphyllos*)

Hajtása és levélnyele többé-kevésbé szőrös, később lehet kopaszodó is. A levéllemez felső oldala teljesen kopasz, fonákán a nagyobb erek elállóan szőrösök, melyek merőlegesen állnak. Az érzugok szakállai jól fejlettek. Termésének felülete gyengén molyhos. Közép-Európában honos, nálunk főleg bükkösökben, gyertyános-tölgyesekben él.

1. ábra: Az 1-3. alfaj levélalakja és levélszéle

2. ábra: A 4-5. alfaj levélalakja és levélszéle

3. Kopasz nagylevelű hárs (*T. p. ssp. pseudorubra*)

Hajtása és levélnyele kopasz. A levéllemez felső oldala teljesen kopasz, fonákán csak az érzugokban találunk szőröket pamacsok formájában. Termésének felülete gyengén molyhos. Dél- és Délkelet-Európában honos, nálunk főleg törmeleklejtő- és sziklaerdőkben él.

4. Vörös nagylevelű hárs (*T. p. ssp. rubra*)

Hajtása vörös színű, a levélnyéllel együtt szőrös. Levele mindkét oldalon gyéren szőrös, erősen aszimmetrikus, gyengén szíves vagy levágott vállú. A levélszél élesen tűrűs, a fogak szálkába futnak ki. Termésének felülete sűrűn molyhos. Délkelet-Európában és a Kaukázusban honos, nálunk feltehetően nem őshonos, de sokfelé megtalálható.

5. Kaukázusi nagylevelű hárs (*T. p. ssp. caucasica*)

Hajtása sárgásbarna színű, a levélnyéllel együtt kopasz. Leveleinek felső oldala teljesen kopasz, fonákán csak az érzugokban találunk jól fejlett szakállszerű szőröket. Levélalakja az előző alfajához hasonló, levélszélének fűrészfogai szintén szálkába futnak ki.

Termésének felülete gyengén molyhos. A Krím-félszigeten, a Kaukázusban és Észak-Iránban honos, nálunk ültetve, de többfelé előfordul.

Lézertechnikás állományfelvételtől számol be a freiburgi egyetem erdészeti biometriai osztálya. Alkalmazott eszköz: LASER TECHNOLOGY; cég, Criterion Mod. 400. Mérete nagyjából mint egy 9x9-es ROLLEIFLEX fényképezőgépé, de súlya 2,8 kg. Legnagyobb mérőtávolság épületre irányulón 450 m, élő fára 250 m, külön visszaverő prizma 9 cm, legkisebb táv 1,5 m. Mérési hibahatárok: távmérésben $\pm 9,4$ cm, fmagasságban ± 15 cm. Oldalszögmérés $\pm 15^\circ$ mellett elektromos tájolóval, $\pm 0,2^\circ$ pontosságú lejtésszögmérés 60° lejtésig.

Elvégezhető vele mindennemű mérés álló fán, célméreték felkeresése, választékok bemérése, nagy távolságú koordináták gyors meghatározása. Alkalmazását hátráltatja a súlya és az ára. A készülék 1993-ban 9000 USA dollárba került. (AFZ 1994. 3. Ref.: Jérôme R.)

A **krampampuli** – mely hajdani szilveszterek elmaradhatatlan itala volt – elkészítése bár nem oly egyszerű, de megéri a fáradságot. A lángoló szesz látványa, a fűszerek illata és az ital kellemes íze bőven kárpótol majd bennünket. Bár a szilveszter már elmúlt, tán érdemes gondolkodni ezen ital „rehabilitálásán”. Jövő szilveszteri gyümölcslé készítését.

Vegyünk egy nagyobb, öblös tűzálló tálalt, lehetőleg üvegből. A tál alját rakjuk meg vagdalt gyümölcsökkel, ami lehet füge, datolya, mazsola, kockozott narancshéj, aszalt szilva, dió és még más aszalt vagy kandírozott gyümölcs. Ezután a tál tetejére helyezünk rostélyt, rakjuk meg kockacukorral. Még különlegesebb lesz, ha narancshéjjal is bedörzsöljük a cukrokat. Locsoljuk meg fél liter rummal, majd gyújtuk meg. Ha a láng kihuny, és az oldvadt cukor lecspegett a tálba, öntsük fel forrált borral, amit úgy készítünk, hogy két liter fehér bort, két citrom levét, 100 g cukrot, 10 szem szegfűszeget fahéjjal, citromhéjjal, s ha szeretjük, vanília és szegfűbors hozzáadásával forráspontig hevítünk, de nem forralunk. A krampampulihoz öntünk még egy liter forró teát is, valamint két citrom és két narancs levét adjuk még hozzá. Pár percig hagyjuk állni, majd megkóstoljuk, és ha szükséges, utóízestítjük. A kész italt szűrjük poharakba, és minden pohárba tegyünk a gyümölcsből is. Egészségükre!

Kovács Ibolya

BELICZAY ISTVÁN

Veszélyeztetett sáfrányállományok

A keletibai erdészet térségében a tarka sáfrány (*Crocus reticulatus* – Syn.: *C. variegatus*) több milliós tőszámában még ma is megtalálható. A növény szálanként, elsősorban és sűrű borítású telepeken található meg. Nagyobb, több százzetes, esetleg milliós példányszámú telephelyek:

– az 55-ös műút mellett a 45-ös km térségében lévő tölgyledő,

- Bácsborista legelő,
- a *Bulbocodium vernum*mal együtt előforduló védett terület és a hozzá csatlakozó részek,
- az országhatárhoz közel fekvő Kockaerdő és térsége,
- a Halastó és a község közötti legelő, itt néhány egyhajvívírág is található.

Az itt felsorolt területek között több helyen szálanként, kisebb foltokban látható. Az 55-ös műút északi oldalán Kisszállás község határában az erdő szélén és szomszédságában hosszan elhúzódóan, a nyiladékra is bekúszva, elsősorban megtalálható. A halotaszállási határút, a keletibai vasútvonal és az erdő által határolt legelőn kisebb csoportokban előfordul. Tompán a háromajori legelőn is található néhány ezer szál.

A tarka sáfrány mellett más védett növények is találhatók több helyen.

Az 55-ös műút déli oldalán lévő termőhelyen megkezdődött a tölgyledő véghasználati fakitermelése. A fakitermelést az indokolja, hogy a tölgylevelű állomány már évek óta beteg. Az állandó egészségügyi terheléssel az erdő nagyon kigyűrült. A beteg egyedek további eltávolításával az erdő egészségi állapota nem hozható helyre. A véghasználat elodázásával már így is nagyon jelentős értékvesztés történt.

Az újraerdősítés a talajfelület részleges vagy teljes megmunkálását vonja maga után. Ez a tarka sáfrány részbeni vagy végleges pusztulását jelentheti. El kellene dönteni, hogy mit miért áldozunk fel? S ehhez csak az erdészeti szakmai képviselőket kevésnek tartom. Az új birtokviszonyok kialakulásával nagyobb rétek, legelők felosztásával, azok esetleges feltörésével kell számolni. További védett növények megsemmisítése várható. Ilyen terület Bácsboristán a legelő. Gazdag *Crocus*-állomány borítja. A legelő erdősítése várható, mert már korábban is tervezték. Védetté nyilvánítást érdemelne!

Ez évben a kikelet elhúzódása miatt a *Crocus* és a *Bulbocodium* nagyon gazdagon virított. Március elején még összefüggő fagyott földkéreg volt néhány centiméter vastagságban. A virulensebb egyedek sem tudtak előbújni. Ezért március közepén szinte robbanásszerűen tört felszínre csodálatos látványt nyújtva. Ez lehetővé tette a pontosabb tőszám-számlálást.

Korábbi években volt olyan eset, amikor már január utolsó napján lehetett találni elvéve egy-egy szál *Bulbocodium* és *Crocus*. A virágzás elhúzódott akkor is március vé-

gégig, április elejéig. A virágzó növények időben elhúzódva egymást váltották, s így nem tűnt gazdagnak az állomány. Április 18-án is találtam még virágzó *Bulbocodium*ot.

A kikelet elhúzódásakor sok színhiányos egyedet lehet találni. Feltehetően ilyenkor a növénynek nincs ideje a megfelelő mennyiségű színezőanyag kitermelésére. Találtunk már hét, nyolc és tíz pálya- (szíron-) levelű egyedeket is.

Crocus által terület-visszahódítás is megfigyelhető. Gázvezeték építését követően néhány év múlva a feltört terület ismét betelepült. Több helyen megfigyelhető, hogy mélyforratással történt erdősítés után a szomszédos területről, tuskósról visszahúzódott a felújítás szélébe. Az állomány záródásával, később fényhiány miatt kipusztult.

Az alföldi pusztákon ezek is látványosak. A közelgő világiállítás vendégei közül minden bizonnyal többen szívesen megtekintենék egy ilyen területet, ha tudnának majd róla. Az egyhajvívírág és a tarka sáfrány látványa ma is sok látogatót vonz. Az ébredő természet ezek virágzása idején még látványosak szegényes. Más idegenforgalmi látványokkal összekapcsolva a hazai közönség mellett külföldieket is érdekelhet.

A természeti értékek megvédése érdekében a helyi szakembereket – amennyiben az indokolt – továbbképzéssel a helyben jelentkező természetvédelmi feladatok ellátására fel kellene készíteni. Ismerjék a helyi védendő fajokat, értékeket! Ha nem tudjuk, hogy mit kell védeni, úgy azt nem is fogjuk megvédeni!

Olyan természetvédelmi és erdőtervényeket kellene alkotni, hogy a gazdálkodóknak is érdeke legyen közvetlenül a természetvédelem, az értékmegőrzés. A szigor csak rész megoldást ad. Szemléletváltásra van szükség a természeti értékek megmentése végett, s ennek alapjait az oktatásban kell megteremteni. Fontolóra kellene venni a jelen körülmények között, hogy eredményesebben szolgáltassuk a megmentés célját, ha védelemre szoruló nagyobb területeket, értékeket még szigorú ellenőrzéssel elhelyezkedésben is – kárpótlás ellenében – a nemzeti parkok kezelésébe adnánk? Ha hagyjuk értékeinket veszendőbe menni, a természet kölcsönvételéről unokáinknak hogyan számolhatunk el?

Gratulálunk!

Dr. Barabits Elemért,
az FM Szakkollégiumának erdészeti tagját
évtizedes nemesítői munkájáért
Magyar Gyula nagydíjjal
elsőként tüntették ki.

DR. MÁTYÁS CSABA

Erdők a Jóreménység fokán

Az elmúlt években a korábbi elzárkózás helyett a kapcsolatok dinamikus fejlődése jellemzi hazánk és a Dél-afrikai Köztársaság viszonyát. Az erdészet, a vadgazdálkodás, a faipar területén is megokosodtak a kapcsolatteremtés lehetőségei. Az alábbiakban egy rövid dél-afrikai tanulmányút tapasztalatait szeretném közreadni, amelyre a Stellenbosch Egyetem, a dél-afrikai Tudományos és Ipari Kutatási Tanács (CSIR) és a Felsőoktatás Fejlesztéséért Alap támogatásával került sor.

Szigorúan véve, a Jóreménység fokán erdők nincsenek, csak bozótok, amiket a helybéli bürok kiserdőnek (fynbos) becéznek. Sőt, egész Dél-Afrikában elenyésző az erdők részaránya, alig 1,3%. Fás és füves szavannák, félsivatagok borítják az ország legnagyobb részét, erdőt csak az Indiai-óceán part menti hegyvonulatain és Kelet-Transvaal csapadékosabb területein lehet találni. Az erdők kiterjedését az arid klímában gyakori szavannatüzek is korlátozzák. A füves szavannaöbven 1-3 éves, a bozóterdő-öbven 10-15 éves gyakorisággal söpörnek végig a természetes úton keletkezett tüzek.

Közismert, hogy Dél-Afrika flórája egyedülállóan gazdag. Csak fás növényből több mint 800 fajt tartanak számon, amelyek 101 különböző növényesaládba tartoznak. A „fafajok” legnagyobb része hazai fogalmak szerint legjobb esetben másod- vagy harmadrendű fának volna minősíthető, nagyon kedvezőtlen törzsalakkal, legtöbbször hasznosíthatatlan faanyagjal; viszont kétségtelenül nagyon festői látványt nyújtanak pl. a többméteres átmérőt elérő majomkenyérfa, a fa alakú kutyatejfélek vagy a bozontos üstökű áloék.

Nem meglepő ezért, hogy az erdőgazdálkodás elsősorban exoták (eukaliptuszok, Pinus fajok) ültetvényes természetűre támaszkodik. Az ültetvények a füves szavannák csapadékos területeit foglalják el, ami egyre növekvő feszültségeket idéz elő természetvédelmi és vízkészlet-hasznosítási okok miatt. Ezért, talán a világon egyedülálló módon, Dél-Afrikában engedélyhez kötik az erdőtelepítést.

Az erdőgazdálkodás arculata és megítélése

Az erdészetet Dél-Afrikában mindenfajta érzelmi töltet nélkül, mint a területhasznosítás egy lehetőségét, szemlélik (a legtöbb erdő korábbi gyepek, bokorerdők területén létesített ültetvény!), amely a szűkös vízkészletek hasznosításáért verseng más hasznosítási módokkal. A degradálódott, tömörödött talajok kivételével az erdő vízhozamra gyakorolt hatását inkább negatívan látják. A természetvédelmi szempontok előtérbe kerülésével a korábban „zöld arany”-nak tartott faültetvényeket újabban „zöld sivatag”-ként emlegeti a közvélemény. Az erdőgazdálkodás mellett csak a termelt fa értéke, a munkahelyteremtés, szocio-ökonomiai szempontok szólnak. Ezért minden erdészeti nagyállalat a természetvédelemnek, vízhasznosításnak nagy figyelmet szentel és a nyilvánosságot erről tájékoztatja.

Az erdőgazdálkodással, elsősorban annak ültetvényes formájával szemben felvetett leggyakoribb bírálatok:

1. A gyepterületek erdőstítése nagyszámú endemikus faj életét semmisíti meg. Mintegy 200 növényfajról van szó,

a hozzá tartozó rovar- és gerinces stb. faunával együtt. A füves vegetáció fennmaradásához szükséges rendszeres égetés még a fenntartott, erdők közé ékelte gyepeken sem lehetséges, ezek beerdősülnek.

2. Erdőtelepítéssel a vízgyűjtők hozama csökken, a fák sok vizet párologtatnak el.

3. Az erdőültetvények esztétikailag tönkreteszik a tájat.

Erdőtelepítések engedélyezési rendszere

Az erdőtelepítés engedélyezésének elbírálása vízgyűjtőkre vonatkoztatva történik. Azokban a vízgyűjtőkben, ahol a vízigény meghaladja a felszíni vízhozamot, erdő telepíteni nem lehet. Víz többlettel rendelkező vízgyűjtőkben maximum 5-10% vízhozamcsökkenést okozó erdőtelepítést engedélyeznek. Alapvetően azt tartják, hogy a vízgyűjtők területének legfeljebb 70%-át szabad beerdősíteni. Az élővízfolyások mentén 30-30 m széles, gazdálkodásból kivont területet választanak le, elsősorban hidrológiai megfontolásból. A várható vízhozamot egy CRAM nevű számítógépes modellel becsülik meg, amely a klimatikus-topográfiai tényezők figyelembevételével nemcsak a vízhozamot és vízminőséget adja meg különböző lehetséges területhasznosítási alternatívákra, hanem értékeli a vízfelhasználásból képződő jövedelmet, a munkalehetőség-teremtést, a természet- és környezetvédelem szempontjait is.

Az üzemi szakemberek az erdőtelepítést korlátozó engedélyezési rendszert az erdészetre nézve diszkriminatív eljárásnak tartják (más földhasznosítás esetén nem kell engedély). Az erdészetet bíráló vélemények szerint viszont az eljárás formális, és a magántársaságok erdőstítői igyekezetét

No comment!

Feltehetően egyazon sajtótájékoztatóról készült két tudósításból idézem a földművelési államtitkár, egyben nyilvánvalóan: orsz. főerdész közreadott nézeteit:

„...az alakuló erdőbirtokosságok szívesen fogják alkalmazni a piacgazdaság szemléletű jó szakmabelieket (sic!). Elismerem ugyanakkor, hogy az erdőgazdálkodás ma általában nehéz helyzetben van. Megoldatlan az erdő közjóléti funkcióinak ellenszolgáltatása, de ennek fontosságáról az erdészeknek kell (!?) a parlamentet meggyőznie.”

Erdészeti Lapok 1994. március

„Vége annak az időszaknak, amikor az erdőgazdaságok erdészei a vadászattal foglalkoztak és nem az erdőgazdálkodással.”

Magyar Vadászlap 1994. április

Amit én mondok: nem ártana több időt töltenie erdőben az államtitkár úrnak, hogy észrevegye: már nem vagyunk az erdőben!

Apatóczy István

alig fékezi. Tény, hogy az utóbbi évek átlagában évente 35 ezer hektár erdő telepítésére került sor.

Gazdálkodás egy természetes erdőtümbben: Knysna Forest

Az állami tulajdonban évszázados erdőtümb 43 000 ha, ebből 20 000 ha fokozottan védett. Az őserdő hasznosítása a „száradék-megelőzés” (mortality preemption) elve szerint történik. A megállapított mortalitás 2 m³/év/ha. Ezt a várható száradékot igyekeznek kitermelni az öregedő, szenilis jellegű egyedek kiválasztásával és szálalásos kitermelésével. A törzskiválasztás végrehajtása és a kíméletes közelfítés igen munkaiigényes feladat, ugyanakkor a kitermelt faanyag csak kis része értékesíthető, a gazdálkodás hatékonysága nagyon alacsony: 23 000 ha-on évente kb. 2000 m³ értékesíthető rönkök árvereznek el (elsősorban *Ocotea rubra* és *Acacia melanoxylon*), ez 0,1 m³/év/ha hozadéknak felel meg. A gazdálkodás során felújulást segítő beavatkozást nem végeznek.

Gazdálkodás egy magánkézzben lévő faültetvényen: Northern Timbers

Az alapítványi birtok 11 000 hektáros, egy fűrészüzem és egy ragasztott szerkezeteket gyártó üzem tartozik hozzá. A gazdálkodás alapja a 8500 hektárt kitevő eukaliptuszültetvény, melynek átlagos évi növedéke 22 m³/ha. Az éves kitermelés 140 000 m³.

A gazdaságot egyetlen erdőmérnök és négy technikus irányítja. 250 állandó munkásuk van (a fakitermelést, gyérfestést maguk végzik). A hatékony munka titka a jól működő szerződött vállalkozók rendszere, akiket rendszeresen informálnak és továbbképeznek.

A gazdaság szaporítóanyagát saját csemetekertjében neveli, amelyet egy agrármérnök irányít. Kizárólag eukaliptusz-zöldugványt állítanak elő. A dugványokat 6–8 hetente, folyamatosan gyűjtik az anyatelepről, 1 hónapig gyökeresztetik, majd 1+2 hónapos edzés után kiültetik. Az ültetés egész évben folyik, száraz időszakban ültetés után öntöznek.

Az erősen kilúgozott, igen mély (4–6 m), laza laterites talajok 1300 mm évi csapadékot kapnak, aránylag egyenletes elosztásban. A talaj-előkészítés a tarvágas utáni étetéssel kezdődik, majd az ültetési helyeket markolófejjel 60 cm mélységig fellazítják. Ültetés és műtrágyázás után a területet magángazdálkodónak adják ki egy évre, akik ott kapásnövényt (földimogyorót) termelnek.

Egy év után a fáscskák 2–6 m magasak, a területet levegyszerezik. Második évben az állomány záródik.

Ültetési hálózat	800 db/ha
Első gyérfítés négyéves korban	500 db/ha
Második (válogató) gyérfítés nyolcéves korban	250 db/ha

Célválaszték a fűrészrönk, ezért létráról, kézzel nyesnek: 3 éves korban 7 méterig, 5 éves korban 10 méterig. Célmérfő: 35–40 cm, amit 20–25 év alatt érnek el. Ekkor az állomány fakészlete mintegy 500 m³, ennek 3/4-e fűrészipari célra felhasználható. A vékonyfa bányaiipari célra hasznosítható. Az általános dekonjunkúra miatt a fapiac erősen nyomott, értékesítési nehézségek vannak. A költségek relációi: ültetési költség kb. 1500 R/ha. Bevétel a fakitermelésből: kb. 20 000 R/ha.

A gazdaság saját erőből végzett természetvédelmi tevékenysége a következőkre terjed ki:

Érdeszeti és elsődleges faipar Dél-Afrikában

Dél-afrikai Köztársaság területe (km ²)	1 193 182
Faültetvények területe (ha)	1 378 212
Természetes, zárt erdők becsült területe (ha)	200 000
Erdősültség	1,4%
Állami erdőtulajdon aránya	26%
Faültetvény-tulajdonosok száma*	1 846
Erdőgazdálkodásban foglalkoztatottak száma (fő)	64 000
Fa- és fatermékek importja, 1992 (millió R)**	1 400
exportja, 1992 (millió R)**	2 300
Részesezés a teljes exportból, 1992	3,5%
Az erdőszeti és faipar részesezése a GDP-ből	3%
Erdőtelepítések évi átlagos területe, 1989–92 (ha)	34 800

* A terület döntő részét 4–5 magánvállalat tartja kézben
** 1 R (rand) = kb. 0,3 USD

Ültetvények megoszlása fajonként (1991) (bennszülött államok nélkül)

Faj	Összes terület (m ³ /év/ha)	Részarány %	Átlagos növedék
Pinus fajok	667 833	51,3	14,8
<i>Eucalyptus grandis</i>	382 343	29,4	21,3
Egyéb <i>Eucalyptus</i> (gum)	138 473	10,6	15,7
<i>Acacia sp.</i> (wattle)	103 738	7,9	8,8
Egyéb fajok	8 921	0,8	–

Évi fakitermelés (1991/92)

Választék	Mértékegység	Mennyiség	Érték (millió R)*
Fűrész- és lem.ip. rönk	ezer m ³	4171	325,5
Cellulóz- és rostfa	ezer t	7008	598,2
Bányafa	ezer t	1889	111,2
Rúdifa	ezer m ³	293	24,8
Tűzifa és faszén	ezer t	191	7,1
Egyéb	ezer t	204	4,9
Összesen			1071,5

– mintegy 3000 ha-on fenntartják a természetes erdőfűrész-ültetést, ebben nem gazdálkodnak;

– irtják a gyom-fafajokat;

– élővizek mentén fenntartják a 60 m széles védősávot;

– szaporítják és visszatelepítik az értékes őshonos fajokot a természetes társulásokba (jelenleg egyetlen fajjal foglalkoznak, a *Podocarpus falcatus*, amely értékes fájú, lomblevelű fenyőfaj).

Afrika déli csücskének természetföldrajzi viszonyai nagyon messze vannak Közép-Európától. Ennek ellenére figyelemre érdemes az erdőszeti vízhasznosítás problémaköre, amely meggyőződésem szerint a közeljövőben nálunk is még élesebben fog jelentkezni. Nagyon ismerősek a természetvédelem és az ültetvényes gazdálkodás viszáljai is. Ezenkívül is meglepő további hasonlóságokkal szolgált a hozzánk hasonlóan átalakuló, demokráciát tanuló ország: alig egy éve, hogy az állami erdőket SAFCO néven állami tulajdonú részvénytársasági formában szervezték át. A lépés fogadtatása, akárcsak nálunk, vegyes...

DR. GENCSI LÁSZLÓ

Dr. Fehér Dániel (1890–1955) a magyar erdészeti kutatók kiemelkedő egyénisége

Fehér Dániel nevét manapság is elég gyakran emlegetik. Emlegetik egyszerűen mint világhírnevet szerzett tudóst a szakemberek itthon és külföldön, másrészt a nála vizsgázott kollégák a nem szokványos vizsgálóményeiket mesélik el, egyesek pedig a Rákosi-időkben történt eltávolításokkal hozzák kapcsolatba a nevét. Én, aki 1949. május 1-től a haláláig közvetlen munkatársa voltam, és akít szokimondó ösztönözéséért bizalmába is fogadott, úgy érzem, elég hiteles információt tudok adni az ő munkásságáról és egyéniségéről.

Tudományos pályafutása

Az erdőmérnöki oklevél megszerzése után Berlinben, az egyetemen folytatja tanulmányait (1913–14), majd a világháborúban való részvétel (1914–18) után a selmeci főiskolán tanársegéd, és ösztöndíjasként a bécsi egyetemen dolgozik, ahol 1920-ban növényélettantól és kémiából doktorál.

Tudományos pályafutása a főiskola Sopronba kerülése után ível felfelé. Előbb tanszék-, majd annak intézeté váló fejlesztése után intézetvezető lesz. Mint jó tudományos alappal és kutatási éleslátással rendelkező fiatal szakembernek, szűknek tűnt az addigi morfológiai vizsgálatokkal való foglalkozás. Az egészségek, az erdei élettérnek a belső összefüggéseit kívánta felderíteni. Ezért pályázta meg a *Rockefeller*-alapítványt, és végzett növényzökológiai és talajbiológiai kutatásokat nemcsak itthon, hanem Dániában, Finnországban, Svédországban, Lappföldön, Norvégiában, egészen a Jeges-tengerig.

Kutatási eredményeit, meglátásait mind a hazai, mind a külföldi (Németország, Svédország, Svájc, Franciaország, Csehszlovákia, Finnország) tudományos fórumokon ismerteti. Ezeknek a folyamánya, hogy meghívásra 1934-ben megszervezi az első francia-magyar szaharai tudományos expedíciót, majd 1936-ban a másodikát, 1938-ban *id. Manning G. Adolf* közreműködésével Fügeden hoz létre talajbiológiai laboratóriumot, Kisújszállásnál pedig a Mezőgazdasági Kamarával az öntözéses növénytermesztés tanulmányozására létesít Növény- és Talajélettani Kísérleti Állomást.

Nagyon sok európai és ázsiai országot kutatóival és intézményeivel tart kapcsolatot, sok neves kutató látogatja meg a soproni intézményt, vagy dolgozik is ott. A VII. Nemzetközi Botanikai Kongresszus az Ökológiai Osztály alelnökévé, a Finn Tudományos Társulat pedig levelező tagjává választja. Igen tanulságos végigkísérni az ő tudományos munkájának az útját, amelynek során mindig újabb részösszefüggéseket keresett, hogy minél jobban megismerje az *egészre* jellemző, összefüggő történéseket.

Ő maga az 1950-ben megjelent beszámolóiban a következőket írta: „Az a körülmény, hogy elsősorban az erdőta-

lajokkal foglalkoztunk, nem volt a véletlen műve. Mi alaptörvényeket kerestünk. Ezeknek a megismeréséhez olyan élettérnek hosszabb időn keresztül való vizsgálatára volt szükség, amelynek zavartalansága a természet őstényezőinek munkáját a maga eredetiségében tárja elénk. Ezután következett a parlag, majd a mezőgazdasági talajok mesterségesen befolyásolt életének vizsgálata”.

Az alaptörvényeket kereső, sokoldalú kutatás eredményeképpen 1950-ig az Intézet 306 magyar és idegen nyelvű publikációt jelentetett meg, amelynek 90%-át Fehér írta.

Munkássága a talajbiológia területén csúcsosodott ki. Már az 1933-ban közzétett, *Bokor Rezső* és *Varga Lajos* közreműködésével írt: „Untersuchungen über die Mikrobiologie des Waldbodens” c., külföldön kiadott művét a szakemberek elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt ma is érvényes alapvető forrásmunkaként ismerik el. Az erdei életközösségekben megnyilvánuló összefüggésláncok vizsgálatával a talajbiológiában sajátos, új irányzatot honosított meg. Az ő zsenialitását abban, hogy a biológiai történéseket mindig dinamikus szemlélté, és a változásokban jelentkező törvényszerűségeket kereste, ma még inkább értékelnünk kell, mivel az ökológiai szempontok érvényesítése ma nagyon időszertvé vált.

Fehér Dániel tudományos pályafutásának befejezéséül nagy kincsset hagyott hátra a szaktudomány művelői számára: *Varga Lajos* és *Hank Olivér* közreműködésével megírt – az 1954-ben kiadott – közel 1300 oldalas Talajbiológia c. könyvét. Ebben korának szerteágazó talajbiológiai ismeretét rendszerezte, s így nemcsak a szaktudomány világ-irodalmi összefoglalását végezte el, hanem a hazai kutatók eredményeit is összefoglalta.

(Zárójelben meg kell jegyezni, hogy szinte hihetetlen memóriával rendelkezett. Katalógusok nélkül is emlékezett, hogy mi és hol található meg.)

Oktatómunkája, egyénisége

Oktatói tevékenységében is a kutató tudós egyénisége uralkodott. Így többször kijelentette: „nem vagyok házitanító, nem vagyok gramofon, ott a könyvem, tanulják meg abból”. Ezért arra helyezte a hangsúlyt, hogy már tanársága elején tankönyveket írjon, és kifejlessze a gyakorlati oktatást segítő boianikus keret. Meg is jelent a 30-as évek elején a háromkötetes *Fehér-Mágo*csy: Erdészeti növénytan I–II–III., valamint a Szerves vegytan, majd a Talajtán. Előadást ritkán tartott, mert egyszerű a hangulat embere volt, másrészt mint invenciózus tudós, gondolataitól nem tudott elszakadni. Amikor viszont ez sikerült, egy kedvenc témát kiragadva, remek és igen élvezetes előadást tartott.

A vizsgáztatására is a hangulata és a kikapcsolódás mérteke nyomat rá a bélyegét. Ritkán volt türelme ahhoz, hogy a hallgatót a tudásáról kifaggassa. Ezért elég gyakran más kiutat választott. Vagy feladott egy olyan kérdést, amelyről eleve tudta, hogy a választ nem fogadja el és így pillanatok alatt kiszórtja az egész társaságot, vagy pedig tréfás, mókás vizsgáztatásra tért át; máskor pedig valamin felhaborodva hisztériázott, és így szakította félbe a vizsgáztatást. Ezért váltak nevezetesen a Fehér-féle növénytani vizsgák, amelyekről a kollégák ma is gyakran adomáznak, és amelyekre szórakozásképpen annak idején a bányász- és kohászhallgatók is gyakran bementek.

Kérdésemre, hogy miért cselekedett így, ő maga mondta el ezeket, amelyeket itt, a fentebbi sorokban leírtam. Abban az időben és abban az oktatási rendszerben mint tudós egyéniség – közülük elég sokan bogarasak is – ezeket az allűröket megengedhette magának, és én úgy vélem, hogy meg is bocsátható neki. Amikor viszont a belterjesebb, tanulócsoporthoz oktatást bevezették, és az oktatáspolitikai azt kívánta, hogy az államilag támogatott hallgatók idejében végezzenek, a vizsgáztatást is igyekezett velünk végeztetni. Hasonlóképpen tudta azt is, hogy a szigorlaton már nagyobb a tét, és ott Kiss Lajos főkéntre és reám bízta a kérdézet, ő pedig csak szivarozva figyelte, és ritkán bedobott egy röpke kérdést, vagy egy szellemes közbeszólással tette derültebbé a hangulatot. Derűs elcélődés, jókedv jellemezte baráti körben is. Amennyire a kutatásban a gyors reagálás, a lobbanékonyág előny, addig a közéletben nem minden esetben. Ezért ő a jelentősebb kérdésekben mindig kikérte vagy elfogadta a megfontoltabb kollégák – elsősorban *Lessenyi Ferenc*, *Lámfalussy Sándor* és részben *Sébor János* – véleményét. Lényegében ezért kerülhettem én is az intézetébe. Ugyanis amikor jelentkeztem, ez volt a rövid válasza: apám, nincs szükségem demonstrátorra, alászállgája, viszontlátásra! Másnap viszont háromszor is üzent értem, és hogy a harmadik küldöttség fáradozása már ne legyen hiábavaló, végül is jelentkeztem. A következő szavakkal fogadtott: „Fiam, elnézésért kérem a tegnapi hirtelen döntésemért, amit megbántam, mivel a délutáni kari tanácson említve a maga jelentkezését, *Lessenyi* professzor közölte, hogy hibáztam. Magát az oktatási bizottságban, mint a hallgatóság képviselőjét úgy ismertte meg, hogy őszinte, komoly, realisan gondolkodó fiatal ember. Érezte úgy, hogy már tegnap felvettem”.

Szerette a zenét és az irodalmat is. De mindenekelőtt a könyvek szerelmese volt. 1924-től 1930-ig a főiskolai könyvtár igazgatójaként is működött. Szerepe volt a Selmechányáról átmentett könyvtárral megővésében, a könyvtár nemzetközi cserekapcsolatainak kiszélesítésében és az állomány gyarapításában. Ez azonban csak túlköltekezéssel volt lehetséges, amihez hozzájárult az is, hogy a könyvtár hitelkeretéből adták ki az Erdészeti Kísérletek és a Bányászati és Kohászati Osztály Közleményei c. folyóiratokat. Kitaróan hadakozik a költségkeret emeléséért, és indokolja a túlköltekezés szükségességét. A rektorhoz frott leveleiben hangsúlyozza, hogy a pénzügyi hiánnyal szemben áll a főiskola szellemi életének a fellendülése, ami elsősorban a könyvtár tevékenységére vezethető vissza, s ezért ő vállalja a felelősséget olyannyira, hogy a kifogásolt tételeket hajlandó a fizetése 50%-ának a rendelkezésre bocsátásával megteríteni. A meglévő keretek redukciója elleni küzdelmét – amint írja – akkor sem adja fel, ha az állása elvesztésével járna, mivel a főiskola szellemi életének európai színvonalra emelése nem nélkülözhető.

Később a kiterjedt tudományos munkái miatt lemondott a könyvtárvezetői tisztségéről, de 1944 júniusában a könyvtár értékesebb részét a növénytani intézet alagsorában rejtették el, megakadályozva annak külföldre való elhurcolását. A háború végén más érteket is úgy mentelt meg, hogy az ajtóra a fertőző veszély kiírását helyezte el.

Végül ki kell térnem arra az eseményre, amely életében és munkásságában komoly változást eredményezett. Nevezetesen arra, amely sok hallgatónak, egyetemmel alkalmazottnak és magának Fehér Dánielnek az egyetemről való elbocsátásával járt. A Rákosi-rendszerre jellemző ellenségkeresés az erdőmérnöki kart is elérte, és az ellenségnek, reakciónak megbélyegzett ittlétéért mint a kar vezetőjét, őt is

felelőssé tették. Közölték vele, hogy a párt és a minisztérium nem tűrheti el, hogy éppen itt, a nyugati határszélén egy oktatási intézményben reakciós elemek legyenek. Két megoldás lehetséges: vagy megszüntetik itt az oktatást és a kart beolvasszák az ország belsejében valamelyik intézménybe, vagy el kell bocsátani a nem ide való embereket és az elbocsátást, mint a kar vezetőjének, neki kell aláírni. Ez a választási probléma igen súlyos teher volt reá nézve. Végül – másokkal is konzultálva – a kar ittmaradása mellett döntött, de megpróbált ellenállni, hogy minél kevesebbet kelljen elbocsátani. A bizottság által megfogalmazott és elébe tett határozatok indoklásában hol a rossz tanulmányi eredmény, hol a származás, hol a külföldi kapcsolat vagy a helytelennek ítélt magatartás szerepelt. Ezek valódiságát többségében ő kontrollálni már nem tudta, de a megítélés módjában egyre többet vitatkozott, sőt *Gáspár Hantos Géza* hallgató esetében annyira kifakadt, hogy a szemüvegét és a tollat az asztalra dobva, megtagadta az aláírást, mivel a büneit kérdezve azt a választ kapta, hogy „waldenben” sétál a menyasszonyával a Lővérekben. Ez már túl sok volt számára. Sajnos csak ezt az egy hallgatót tudta megmenteni. A hallgatók egy része később mégis végzett, más része pedig a különböző helyeken kereste a boldogulását.

Az erdőmérnöki kart nemcsak ez a veszteség érte, hanem az is, hogy egyben elvesztette világhírű tudósát is. Ugyanis az elbocsátások végzetével a miniszteri küldött egyik zsebéből a *Fehér Dániel* elbocsátó végzést, a másikból a személyzeti vezető, *Töröki Imrét* elbocsátó iratot húzta elő és adta át, mondván, hogy mint a kádern munkáért felelős vezetők, nem voltak éberek.

Nem tudni persze, hogy az elbocsátásban milyen mértékben játszott közre az ő ellenállása, és milyen mértékben döntötték el már előre, hogy távoznia kell.

Fehér Dániel szobájába visszatérve, kábultságából veszítve kezdte csak felogni, hogy milyen törést jelent életében az elbocsátás. Elájulva találtuk a szobájában. Szerencsére létrehozták a Magyar Tudományos Akadémia Talajbiológiai Kutató Laboratóriumát. Ezzel a növénytani intézetből új növénytani tanszék lett, amely már nem produkálhatta azt, amit a Fehér-intézet. Ezt egyrészt a körülmények nem tették lehetővé, másrészt a későbbi vezetők – a második lépésben én is – Fehér Dániel képességét nem örököltük géneinkben, s még a szerényebb képességek kibontakozása is akadályokba ütközött. Büznünk kell az új generációban és a feltételek javulásában.

Az elbocsátással az erdészetet így máig is pótolhatatlan veszteség érte. Fehér Dániel viszont az alatt a három év alatt is maradónt alkotott, mert egyrészt megírta élete főművét, a Talajbiológia c. kézikönyvét (amelyben társszerzőként *Varga Lajos* és *Hank Olivér*, szerkesztésében pedig *Gyurkó Pál* működött közre), másrészt egy új talajmikrobiológus és talajbiológus nemzedéket készített fel szakmailag, és indította útjára. Ezek a tanítványok ma a szakma meghatározó egyéniségei itthon és külföldön egyaránt. Közülük került ki a legtöbb egyetem mikrobiológiát oktató tanára.

Befejezésként végigtétekintve az itt csak röviden vázolt életutat, levonhatjuk azt a következtetést, hogy munkája, kutatási szemlélete ma különösen időszerű. Szemléletéből adódik, hogy az erdő szén-dioxid asszimilációjának vizsgálatából kiindulva meglátta, hogy ehhez az erdő szénforgalmát kell megvizsgálni.

Ehhez pedig az erdőtalaj életét befolyásoló biofizikai, biokémiai és bakteriológiai folyamatokat és azok kölcsönhatásait is figyelembe kell venni, kiterjesztve azt a nitrogén

körforgalmának, a kálium- és foszfortartalom változásának a vizsgálatával, sőt azokat is összefüggésbe kell hozni a klimatikus tényezők változásával (R-törvény). Az erdő talajának történéseit vizsgálat tárgyává tette aztán az extrém viszonyok (homok, szik, sivatag, É-on az erdő és a növény határa) között is, hogy a talajélet határaitól és lehetőségéről is meggyőződjön.

Sőt, a további létező határokat is felderítendő, a talaj-algák működését vizsgálva, az inaktívnak hitt elemek sugárzását és biológiai hatását is bizonyítani tudja. Így a növény-

földrajzi, geológiai, éghajlati, talajfizikai, talajkémiai és mikrobiológiai tényezők komplex értékelését tudja megadni. Az eredményeket pedig az erdőfelújítás, majd a mezőgazdasági öntözés és talajművelés terén is igyekszik hasznosítani.

Ma, amikor a bioszféra történéseinek az összefüggéseit keresni létérdeklünk, nem nélkülözhetjük a töretlen hittel és lankadatlan szorgalommal mindig az újat, a jelenségek és a tényezők sokoldalú összefüggéseit kutató Fehér Dániel szellemi örökségét.

MEGHÍVÓ A DÖRÖGDI-MEDENCE POLGÁRAINAK

a Dörögdi-medence Környezetvédelmi Népfőiskola és a Független Ökológiai Központ tisztelettel meghívja, vegyen részt Ön is egy mindannyiunk javát szolgáló erdő telepítésében.

Az erdősítésre 1994. március 19-én, szombaton 8 és 17 óra között az őcsi-dörögdi határon lévő Bolhástetőnél kerül sor (az Úrtávközlési Állomástól északra).

A fákra a pénzt a németországi PRIMA KLIMA nevű szervezet adja. A Taliándörögdi Önkormányzat az ültetéshez összesen 11 hektár földet biztosított, és sokat dolgozott a munka előkészítésén. Novemberben

már minden készen állt a munkához, mikor a hó mindent betakart.

Most 20 ezer darab csercesmetét szeretnénk elültetni, később többféle csemetével és makkal folytatjuk a munkát.

A Dörögdi-medence lakóinak távolabbról érkezők is segítenek. Albániától Lettorszáig Európa számos országából érkeznek természetvédők, és várhatóan Budapestről is begördül egy busznyi lelkes fiatal. A 20 ezer csemete elültetése még így is kemény feladat.

Kérjük, tartson Ön is velünk! Ha van egy könnyű ásója (ékásó különösen jó), legyen szíves hozza magával! Forralt borról, teáról és gulyáslevesről gondoskodunk.

SIKERÜLT!

Jól gondoljátok meg, hogy belekezdtek-e egy nagyszabású faültetés szervezésébe! Néhány napja még azt mondtam volna, hogy inkább rendeztetek kerekasztal-beszélgetést, vagy asztalitenisz-bajnokságot. De most... Nincs jobb, mint egy több száz embert megmozgató erdősítés!

1993. november 21-én ott álltunk Vásárhelyi Judittal és fényképész barátunkkal, Istvánnal a 20 centis kapolcsi hóban. Gyönyörű volt a táj, de mi nem élveztük igazán. Több hónapos előkészítő munka után Taliándörögdi határában 20 ezer csercesmetét szeretnünk volna elültetni. Így viszont csak István dolgozott, fényképeket készített rólam a hóval borított „Taliándörögdi jobbra” tábla előtt, hogy ország-világ előtt bizonyítsuk, ilyen időben nem lehet ültetni.

A bizonyítékra azért volt szükség, mert a németországi PRIMA KLIMA nevű, faültetéseket támogató szervezet előtt bizonyára kezdtünk gyanússá válni. Arra kaptunk 5000 dollárt, hogy a Dörögdi-medence szántóföldjei között 11 hektáron egy változatos cseres-ölgyes erdőt (ahogy mostanában nevezik, ökológiai folyosót) hozzunk létre. Az erdősítés helyett jó ideig csak leveleket küldözgettünk, hogy bár a magyar kormánykan fantasztikus erdősítési tervei vannak, nem olyan könnyű manapság Magyarországon az erdősítők dolga. A kárpótlás miatt a tulajdonváltások földhivatali bejegyzése hihetetlenül hosszú ideig tart, alig lehet őshonos csemetét kapni stb.

Korábban nem lehetett volna erdősíteni, hiszen a hosszú, enyhe őszön a fák nemrég kezdtek el lombjukat hullatni. November 19-én elégedetten állapítottuk meg, hogy hónapokkal korábban jó időpontot választottunk.

Minden készen állt. Megvolt az erdősítési kivitel terv, megérkeztek a csemeték, Taliándörögdon főtt a leves, és a Dörögdi-medence mind az öt falvából sokan készültek a

másnapra erdősítésre. Aztán éjszaka mindent betakart a hó...

Mikor március idusán a meteorológusok elkezdtek károggni, hogy szombaton hóviharak várhatók – és emellett mindvégig kitartottak –, akkor azon gondolkodtam, hogy pályát változtatok. Mert a bér munkásokat foglalkoztató erdész akár fagymentes januári napokon is el tudja ültetni a csemetéket, de több száz lelkes ember programját emiatt a fránya időjárás miatt nem lehet naponként változtatni.

Március 19-én napsütésre ébredtünk. Taliándörögdi és Őcs népe már reggel 8-kor munkának látott. Aztán a földet át megjötték a veszprémi, zirci, ajkai cserkészek. A Regionális Környezetvédelmi Központ szervezésében befutott egy nemzetközi csapat. Kedves emberek Albániából, Szlovéniából, a Vajdaságból, Szlovákiából, Németországból, Lettországból, Hollandiából, Kanadából. Mikor 11 óra felé – kis késéssel – megérkezett a különbuszunk kb. 40 budapesti cserkessel, már látszott, hogy nem lesz baj. Az ékásó használatát ugyan nem volt könnyű megtanulni, de a 30-40 centis csemeték 1 órakor már mind a földben voltak. 300 ember reklamált, hogy hol vannak a csemeték, ők még ültetni akarnak. Teljesen igazuk volt, de ennyi faültetőt még az életben nem láttam. Erre azért mégsem lehetett számítani! A vadpörkölt és tea – sőt, mi tagadás forralt és forralatlan bor – után mindenki nagyra értékelte a napot. A távolról érkezettek segítségére nélkül nem sikerült volna ennyi fácskát elültetni, de a legnagyobb dolog mégis az, hogy a két falu határán őcsiek és taliándörögdiek közösen tervezgették a folytatást. Még sok juhar-, kőris- és vadgyümölcs-csemetére, sok cser- és molyhósty-gy-makkra lesz szükség, mire kialakul az erdő!

Március 22, reggel van, országszerte esik az eső. Alighanem Taliándörögdon is átjatta csemetéinket. Még hogy ke-rekaszta, meg asztalitenisz, meg pályaváltoztatás! Hát nem nagyszerű az időjárás változékonysága?

Gadó György

Bravó SEFAG Rt.!

Hányszor, de hányszor hangzott el az utóbbi években erdész körökben az a felismerés, hogy ki kell törni a befelé fordultságunkból, hogy nem elég önmagunknak hajtogatni az erdőfeltérteket. Hogy a társadalom különböző rétegeit, a nagy nyilvánosságot közvetített úton is meg lehet és meg kell nyerni az erdészek munkájáról kialakult, sokszor torz szemlélet megváltoztatásához. A meghívó, melyben az állt, hogy „Tisztelettel meghívjuk Önt a SEFAG RT. székházának tanácsstermben megrendezett TERMÉSZET A MŰVÉSZETBEN címmű, Muray és művészetszaki munkáit bemutató képzőművészeti kiállításra” is ezt a célt szolgálta. Ráadásul ez a rendezvény – témájából adódóan – egy kiállításon hozta össze az erdészeket és a vadászokat, meggyőzően szemléltetve, hogy különutas csatározásoknak csak részeredménye lehet. A kiállítás az erdőgazdaság épületében azért is szerencsés helyszín, mert az érdeklődő öhatatlanul is erdészek között mozog. Az

időszakos kiállítást – miután a helyi televízió bőséges anyagát felvette – dr. Springár Ferenc köszöntő szavai után Leitner Sándor festőművész, a Csokonai Vitéz Mihály Tanfőképző Főiskola főigazgatója nyitotta meg.

Mindannyiunkban közös a természet szeretete – mondotta –, még akkor is, ha másképpen gondolkozunk. (Valószínűleg itt az erdész, vadász, művész gondolat- és érzésvilágának, látásmódjának esetleges különbségeire gondolt.) De ez így jó – folytatta a művész. Egy műalkotás akkor jó, ha önmagáért való. Ha vállalja azt, amiért megszületett. Érzéseket ébreszt, vágyakat kelt. Hogy újra és újra fel kell keresni a helyszínt, a természetet. Hogy rácsodálkozhatunk a művész alkotására, mely esetünkben a kép, éppúgy mint az írónál a szavak varázslatos egymásutánja vagy a színész átlénygülsé. *Mert ráébredt mindnyájunkat, hogy a természetet csak mi, emberek tudjuk megmenteni vagy vele pusztulunk.*

Vörös György erdészeti igazgató a tárlat szemlélése közben elmondta, hogy a nagybjajomi erdészet is megtesz minden tőle telhetőt, hogy módot adjon hasonló bemutatókhoz. Így kaptak lehetőséget Csikós Nagy Márton, Kertész Sándor, Tóth Ferenc, Reiner Sándor és Bene János művészek műveik bemutatására.

A SEFAG Rt. e kis lépéseivel jó úton jár, és példamutatón segít elő, hogy a megkezdett úton még sokáig haladhasson együtt az erdész és a társadalom természetszerető minden polgára.

Pápai Gábor

JELFÁK

Rohanó, zaklatott és hajszolt világunkban a Magyar Televízió műsorai között van egy tíz percnyi pihentető, felüdítő, szívet és erdészívárat melengető műsor: a JELFÁK.

A műsor – és illesse elismerés a kezdeményezőket – nemcsak és fontos misszió annak érdekében, hogy napjaink embere és a FA közötti tragikus viszony megváltozzék.

A JELFÁK – Nagy László költő szavaival élve – „kozmosz testvéreink”-ről, a FÁK-ról közvetítenek üzenetet.

A JELFÁK számomra, mint nézőnek, azt mondja, hogy áhítattal és levett kalappal álljunk meg a FÁK előtt. Szélidüljön a romboló indulat. Egy Fa se tűnjön el a térről, az utak mentéről, a parkokból, az ERDŐBŐL emberi butaság, rosszindulat miatt, mert minden eltűnt FÁ-val szegényebb lesz a környezetünk, kultúránk, szürkébb a táj és védtelenebb az életünk.

A JELFÁK egy mélyeséges vallomás a természeti táj meghatározó és sajátos eleméről, mert a FÁK-ban a szépség, az érdekesség és a különlegesség ragadható meg.

A JELFÁK a FÁK költészete!

A JELFÁK a szavak és a képek lírai, harmonikus összecsengése. A FÁK képi bemutatása – a látvány és látatás ünnepei percek történet emelése – méltán művészi teljesítmény. Ebben múlhatatlan érdeme van Szabados Tamás operatőrnek.

Akik e műsor keretében elmondták gondolataikat „kozmosz testvéreink”-ről, a FÁK-ról, azok közül Rozsnyai Margit pszichológus lírai szépségű gondolatai ragadtak meg igazán.

Kívánom, hogy a JELFÁK után mind többen maradandó élménnyel legyenek gazdagabbak.

Dr. Csötönyi József

Nevem variációi*

Drosendorfi dédapám, ki volt Schalkhas, Kassán szerzék új nevét, amely Schalkház, Gyermekem megörzök e nevet Schalkház, Unokája büszkén viselék Schalkház, Vigyázom e ritka nevet én, Schalkház.

Huncutságom díjaként hívták Schalk-nak, Tartottak jó nemesként Schalkházi-nak, Írták nevem egyszerűen Salkház-nak, Keresdöm tisztelt engem Szarházi-nak, „Lapok” kitüntetve hívták Schalkházi-nak.

Köszönöm e megtiszteltetést, de én maradok

Schalkház Lipót
erdésztechnikus
ny. erdőfelügyelő

* A márciusi számban tévesen jelent meg a szerző neve – közöljük észrevételül.

Könyvismertető

1993-ban „Változások a Duna-Tisza köze vízháztartásában” címmel dr. Pálfi Imre szerkesztésében kiadvány jelent meg az Alföldön tapasztalható talajvízszint-süllyedés okairól, következményeiről és a megoldás lehetőségeiről.

Az adatok tanúbizonysága szerint az 1970-es évek közepétől a talajvízszint alakulásában süllyedő tendencia figyelhető meg, az 1980-as években minden korábban mért adatnál mélyebbre süllyedt, és a helyzet azóta is romlik. Ezt megelőzően a legalacsonyabb talajvízszintet 1949-ben mérték, de az akkor mért érték még így is majdnem 2 m-rel magasabb volt, mint 1992-ben. Az átlagosnál magasabb talajvízállás 1940-42-ben, 1956-ban, 1966-67-ben és 1970-ben volt, amikor súlyos belvízi elöntések is előfordultak. Ezek a változások talajvízszint-terképeken követhetők nyomon. A 200 észleléskút adatait térképeken ábrázolva, szemmel látható, hogy az 1956-75-ig terjedő időszak átlagos talajvízszintje általában 1-3 m volt. Ez a növénytakaró számára elérhető és felvehető csapadékvíz-kiegészítő tartalékként szolgált, amely már az erdők fennmaradását veszélyezteti, és létesítésként sikerét megkérdőjelezi.

A talajvízszint süllyedésének következménye, hogy az ásott kutak egy része kiszáradt. A tavak száma a századforduló táján 600 körüli volt, míg 1980-ban már csak 150, mert a felszín alól a tavakba szivárgó víz mennyisége csökkent. Az üdülőtavak (pl. Kunfehértó) elvesztették funkciójukat, de a természetvédelem alatt álló tavak, tocsogók is kiszáradtak (pl. Fülöpháza környéke). A mezőgazdasági termelés visszaesett, és a természetű növények állományainak kondíciója is folyamatosan romlik (egyetlen példa: Bács-Kiskun megyében 1985-ben 22 t/ha, 1988-ban 9 t/ha, 1990-ben 4,3 t/ha alma termett).

A szerző az okokat 40-50%-ban emberi hatással, 50-60%-ban természeti változásokkal magyarázza. A természeti okok közül a legfontosabb a szokatlanul hosszú száraz időjárási periódus. 1976 óta az évi csapadékösszeg az 1931-75. évi átlag alatt maradt. A talajvíz-utánpótlás szempontjából a november-februári időszak csapadékhiánya jelent problémát. A legsúlyosabb helyzet a Hátság területén tapasztalható, ami 40-50 m-re kiemelkedik, és talajvízkészlete utánpótlás híján fokozatosan kiürül. A Duna-völgyi és Tisza menti területen pedig fölfelé irányuló rétegvízmozgás mérsékeli a talajvízszint süllyedését. A rétegvíz szintje azonban átlagosan 10-15 m-rel csökken; 1960 óta nyolcszorosára nőtt a vízkiemelés, és csak az utóbbi években tapasztalható némi visszaesés a víz drágulása és az ipari termelés vissza-

esése miatt. Ez a rétegvízszint-csökkenés és a gyakori fűrészek szintén érinthetik a talajvizet.

Felmerülő megoldások: egyrészt a jobb alkalmazkodás a vízhiányos állapotokhoz – a vízfogyasztás csökkentésével –, másrészt külső vízforrásból (Duna, Tisza) való vízutánpótlás. Erre a célra alkalmasabb a Duna, mert a Tiszához képest átlagosan 10 m-rel magasabban fekszik, és nagyobb a lekötetlen és felhasználatlan vízmennyisége. A tervek nyílt-csatornás és nyomócsöves vízszállítás együttes alkalmazását és kiegyenlítő tárolók építését javasolják. A vízpótlásra két konkrét tervet dolgoztak ki. Az „A” változat a Dunavölgyi Főcsatornára épít és négy helyen K-NY irányú csatorna-rendszereket tervez. A „B” változat a Dunát a Tiszával összekötő csatorna befejezését javasolja, és onnan mellékágak szállítanak a vizet a távolabbi területekre. A Tisza felőli vízpótlásra a már meglévő csatorna-rendszerek fejlesztésével van lehetőség. A fő létesítményeket állami költségvetésből, az elosztóhálózatot, a vízhasznosító berendezéseket az érdekeltek saját erőből, pályázatokból finanszírozzák. A megoldás mindenképpen nagyon drága, és csak folyamatos ütemezéssel képzelhető el. Hozzávetőlegesen 13-15 milliárd forint a beruházás összege 50%-os kihasználtság esetén (1993-as áron), a tervezett üzemeltetési költség 5-8 Ft/m³. A megépített rendszer csak akkor tudná kifejteni hatását, ha a fogyasztók ez a vízforrást, és nem a föld alatti vízkészletet használnák.

Moskovits Pál

SAKKÖNYVET POSTÁN KÍNÁL A GAZDA KÖNYVKLUB

A klubtagság előnyei:

1. kényelmesen kiválaszthatja a sakkönyvet,
2. olcsóbban kapja meg,
3. ingyenes a tagság.

Kérje a könyvkatalógusunkat.

Mezőgazda Kiadó
1882 Budapest, Pf. 26.

Tisztelt előfizetők!

Az elmúlt négy év alatt a többszörösére emelkedett papír-, energia- és postai költségek miatt az Egyesület elnöksége úgy döntött, hogy 1994 júliusától az Erdészeti Lapok előfizetési díját 95 Ft/hó összegre emeli, mely azonos az önköltséggel.

Így éves előfizetése 1140 Ft, 12 USD.

Féléves előfizetése 570 Ft, 6 USD.

Az áremelés egyelőre nem érinti az OEE tagjait.

Kérem a Gazda Könyvklub katalógusát

Név: .....

Cím: .....

.....

**TISZTELT
ERDÉSZETEK,
VADÁSZTÁRSASÁGOK!**

**SZERETNÉK ÖNÖK, HOGY
ÚJONNAN ÜLTETETT
CSEMETEÁLLOMÁNYUK
EGYENLETESEN FEJLŐDJÖN?**

**A FERROBETON RT. FELAJÁNlja AZ ÁLTALA GYÁRTOTT ÉS
FORGALMAZOTT, TÖBBSZÖRÖSEN KIPRÓBÁLT, „VADVÉDELMI”
CÉLOKRA KIFEJLESZTETT HEGESZTETT HÁLÓJÁT.**

**VÉDELMI MEGOLDÁSOK KÖZÜL
HOSSZÚ TÁVON A LEGGAZDASÁGOSABB.
IDÓTÁLLÓ
ÁTHELYEZHETŐ**

**REFERENCIA MEGTEKINTHETŐ:
ZALA-ERDŐ RT. ÉS
SOMOGYI ERDÉSZETI- ÉS FAIPARI RT. TERÜLETÉN.
AZ EDDIG FELÁLLÍTOTT KERÍTÉSEKKEL A VADAK KIVÉTELÉVEL
MINDENKI ELÉGEDETT.**

**INFORMÁCIÓ ÉS MEGRENDELÉS:
FERROBETON RT.**

**2400 Dunaújváros, Papírgyári út 18-22.
Csepreghy Béla Tel.: (25) 323-813 Fax: (25) 311-851**

EGYESÜLETI HÍREK

ROVATVEZETŐ: WISNOVSZKY KÁROLY

Kihhasználva a WOOD-TECH nemzetközi erdészeti és faipari szakvásár lehetőségét, baráti beszélgetésre ülték le a FATE és az OEE képviselői.

Tájékoztatták egymást az egyesületek időszerű kérdéseiről, gondjairól, eredményeiről. A FATE részéről **Frank László** elnök, **dr. Alpár Tibor** alelnök, **Horváth Tibor** alelnök, **Bíró Lászlóné** ügyvezető titkár, **dr. Molnár Sándor** a Faipar főszerkesztője, **Schmotzer András** OEE elnök és **Pápai Gábor** az Erdészeti Lapok főszerkesztője abban állapodtak meg, hogy a tisztújítás után közös rendezvényen fejlesztik az eddig eléggé mellőzött kapcsolatokat. Úgy legyen.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei csoport 1994. április 5-én tartotta tisztújító közgyűlését. A határozatképes tagság a jelölőbizottság által előterjesztett tisztségviselőket megválasztotta. Elnök: **Kovács Gábor**; titkár: **Sári Zsolt**; gazdasági vez.: **Faggys Zoltán**; választmányi tag: **Oláh Tibor**; küldöttek: **Kovács Jánosné**, **Popovics Mihály**, **Tóth János**, **Jeszzenszky András**.

A leköszönő vezetőség beszámolója és a spontán hozzászólások újra rávilágítottak az erdőtulajdonlás, erdőkezelés bizonytalanságából eredő problémákra, melyek mára már nemcsak érzékelhető favagyonyvesztést, de tagságunk jelentős részénél egzisztenciális ellehetetlenülést is okozott. (Nem FE-FAG erdő aránya 68%.)

A válságot tovább mélyíti a csödbben lévő Állami Erdőgazdaság perspektívájának bizonytalansága. E pillanatban az erdő vagyonvédelmének és elvárható színvonalú kezelésének utolsó megyei bástyája került végszélybe.

Sári Zsolt
OEE megyei titkár

A SEFAG Rt., valamint az OEE helyi csoportja március 19-én a Kapos-Korona Szálló éttermében Erdész-Vadászbált rendezett.

Az erdészhimnusz elhangzása után **Bóna József** vezérgazdát köszöntötte a résztvevőket, majd a Somogy Táncegyüttes palotás tánca nyitotta meg a bált.

A mintegy 200 résztvevő remek hangulatban szórakozott. Megtisztele jelenlétével a bált **Schmotzer András** OEE elnök és felesége is.

Emlékezetes színpontja volt a programnak a tombolasorsolás. Díszdíjak, vadászati felszerelések, humoros csacskaságok között a fődíjak: egy vadkan, egy őzbak és egy szarvasbika kilövési joga volt.

A résztvevőkben az a gondolat érlelődött meg, hogy hagyományossá kell tenni a jövőben a Somogyi Erdészbált.

Detrich Miklós

Az Erdővédelmi Szakosztály 1994. március 29-én Budapesten tartotta tisztújító közgyűlését. Az egynapos rendezvényen mintegy 50 fő, a szakosztály tagjainak 65%-a vett részt. A jelenlevők nagy érdeklődéssel hallgatták az OEE elnökének, **Schmotzer Andrásnak** és az Erdészeti Hivatal osztályvezetőjének, **Holdampf Gyulának** az előadását. Az előadók az ágazat és ezen belül az erdővédelem aktuális kérdéseit ismertették. Bemutatták a CORAX Környezetvédelmi Kft. a cég képviselőiben **dr. Kovács Imre** és **John Sanders** tartottak előadást, kiemelve a Lymantria dispar elleni védekezési lehetőségeket. A

témához kapcsolódva **Horn András**, a SUMMIT AGRO HUNGÁRIA új biológiai rovarölő szer készítményét, a DIPEL ES (Bac. thuringiensis) preparátumot mutatta be.

A szakosztály megválasztotta tisztségviselőit. Elnök: **dr. Varga Szabolcs**, EFE; titkár: **dr. Tóth József**, ERTI; vezetőségi tag: **Kató Sándor**, Mecsek Erdészeti Rt.

Dr. Tóth József
szakosztálytitkár

Az OEE Erdőfeltárási Szakosztálya 1994. március 30-án Budapesten a Pili Információs Központban tartotta vezetőségválasztó ülését 25 fő (63%) részvételével. **Bogár István** szakosztályvezető megnyitóját követően megemlékezett a január hóban elhunyt **Jáhn Ferenc** erdőmérnökről, a szakosztály egyik alapító tagjáról, és a szakosztály tagjai néma felállással tisztelgetek emléke előtt. A szakosztályvezető ezután összefoglalóan kritikusán értékelte a szakosztály elmúlt négyévi munkáját, kiemelve a második világháború utáni első burkolt erdészeti úttípítést (Bánvölgy) és a 2500-ik km (Kálmánhegy) emlékkövének avatását a Mátra-Nyugatbükki EFAG területén 1991-ben, majd az osztrák és szlovák erdőfeltárási tanulmányutakat 1992 és 1993-ban. A szakosztály történetéről 1955-től 1990-ig írásos anyag áll rendelkezésre, amit 1994-ig kiegészítve át fog adni a szakosztály új vezetőségének. Megköszönte a szakosztályi tagok többségének aktív szakmai és társadalmi tevékenységét, a vezetőség és a maga nevében lemondott tisztségükről.

A legutóbbi szakosztályülésen megválasztott jelölőbizottság tagjai: **Bak Júlia** és **Fónagyapál Géza** nevében **Haják Gyula** elnök megállapította a szakosztályülés határozatképességét, javaslatát titkos szavazással a szakosztály elfogadta: a szakosztály új elnöke: **dr. Kosztka Miklós**, egyhangú szavazattal, a szakosztály titkára: **Wagner Tibor** egy ellenszavazattal.

A szakosztály **Bogár Istvánt**, aki 34 éves szakosztályvezetői tevékenységével jelentősen hozzájárult a szakosztály szakmai és egyesületi elismertetéséhez, nyílt szavazással egyhangúan örökös tb. elnökvé választotta meg. A szakosztály ezután megfelelő indoklással javaslatot állított össze az OEE elnökségi tisztségek jelöltjeire vonatkozóan.

Dr. Kosztka Miklós és **Wagner Tibor** megköszönte a szakosztály választásában megnyilvánult bizalmat, és rövid programképzést vázoltak fel a szakosztály jövőbeni tevékenységére vonatkozóan, amit aktív vita követett, elsősorban az erdőfeltárási pénzügyi-gazdasági mélypontjából való kibontakozás, az erdőfeltárási továbbfejlesztésének indokoltóságát, a megépített erdészeti úthálózat fenntartását, valamint a szakosztály várható tevékenységi körét illetően.

Befejezésül a szakosztály ajándék átnyújtásával köszönte meg **Bogár Istvánnak** eddigi eredményes szakosztályvezetői tevékenységét, és kérte további közreműködését a szakosztályban. Az ülésről jegyzőkönyv készült az OEE titkársága részére.

Wagner Tibor,
a szakosztály titkára

E havi számunk szerzői

Apatóczy István	PÁP	Budakeszi
Bartha Dénes	EFE	Sopron
Beliczay István	erdőmérnök	Kelebia
Gadó György	erdőmérnök	Budapest
Gencsi László	EFE	Sopron
Gera Pál	Föv.Állatkert	Budapest
Göbölös Antal	erdőfelügyelőség	Kecskemét
Kondorné Szenkovics Mariann	EFE	Sopron
Mátyás Csaba	EFE	Sopron
Mikulási Béla	erdőfelügyelőség	Kecskemét
Páll Miklós	erdőfelügyelőség	Zalaegerszeg
Szendrői László	EFE	Sopron
Tesch Tamás	EFE	Sopron
Török Imre György	VIZIG	Szeged